

ስብሐት ገብረ እግዚአብሔር

የሕይወት ታሪክ

ማ ስ ታ ወ ሻ

ዘነበ ወላ

የመጻሕፍት ስተት ሚያዝያ 2006
ስዲስ ስበባ

የመደመሪያ ሕትመት ሚያዝያ ፪፻፺፯ ዓ.ም

፳፻፱ ወላ ወጋ

ኢሜል Zenebewola @ Yahoo.com
Zenebewola @ Gmail.com

የሙሳ ቁጥር 25360 ኮድ 1000

አዲስ አበባ
ኢትዮጵያ

የፊት ገጽ ፎቶ በደምሰው ኃይለሚካኤል
የሸፍን ዲዛይን አለባቸው ስቱዲዮ
ኢሜል allebachew@yahoo.com

መታሰቢያ

ግብርናን እንደ ዘር ብንቀጥረው የዚህ መጽሐፍ ባለቃሪክና ደራሲው የገበሬው ዝርያ ይሆናል። ጋሽ ስብሐት በአባቱ፣ ደራሲው በአያቱ የእርሶ እደሩ አብራክ ክፋይ ናቸውና።

ግብርና ከዓለማችን ሕዝብ ሕይወት ጋር ስናቆራኘው ፡፡ ሺህ (10.000) ዓመታትን አስቆጥሮ እንዳደገና እንደተመነደገ ድርሳናት ይመሰክራሉ። የኛዎቹ እርሶ አደሮች ከዚህ የዘመናት ምጥቀት በጨለቃት ልውቀት እናት አገራችንን የሸሀ (3.000) ዓመታት በቅብሎሽ ይዘዋት እንደዘለቁ ከመጣናም፣ ከሊቅ አፍም የምንረዳው ነው።

«ተግባርና ሳይንስ ዓለምን ይለውጧታል።» ይላል ስመጥና ፍሲያዊ ደራሲ ማክሲም ጎርኪ። ሀገራችንን በተግባርም ሆነ በሳይንሳዊ ምርምር ውጤታማ ለመሆን እንቅስቃሴ ያደረጉትን አርሶ አደሮችና ድንቅ ኢትዮጵያውያን ሳይንቲስቶችን ማሰብ ፈለግኩ። «በከጻሽ ክንድ ትክጻኝ፣ ምላሴም ከትናጋዬ ትመዘት» ብለው አርሶ አደሮቻችን ጠላት በመጣ ቁጥር ለመጠናቀቅ ሞተውለታል። በአሁኑ ጊዜ «ከዘቅተኛው አዘቅት ውስጥ» የሚገኙትን አርሶ አደሮቻችንን ሕይወት አገራችንን ለመለወጥና «በርቱን ለመቃም ወልደንም እንድንሰም» ለሚጥሩ ተመራማሪዎች ከተግባራቸው ግዝፈት አኳያ ይህችን አንስተኛ ድርሰቷን መታሰቢያ ትሆናቸው ዘንድ ባበረከትላቸው በታላቅ አክብሮት «የር» እያልኳቸው ነው።

ዘንብ ወላ
አሃዱ በደረሰ ሳመት ጉዞአችን ላይ ተበረክቶ

በየኢታ ጉሮሮ ጠጅ ይንቆርቆር...»

ይህችን አንስተኛ መጽሐፍ ጽፌ ለማጠናቀቅ ከሞት ጋር ስንሸቀጥጥም ለሥራዬ መሰከት ሕይወት የበሩብኝ በርካታ ወዳጆቼ ናቸው። ከአያሌዎቹ ጥቂቶቹን የቡድናችንን አባሎች ላስተዋውቃችኩ። ባለቤቱ ወይዘሮ ዐ.አይ. በላቸው ግንባር ቀደሚ ነች። የዕረፍትና የመኝታ ጊዜዋን ይህንን መጽሐፍ በሚገደብረው በመጻፍ የበኩልዋን አድርጋለች። በመጀመሪያው ሀቅመት ወይዘሮ ሱ ኤድዋርድስ ተንቀሳቃሽ ኮምፒዩተር (Portable computer) በማዋስ ሥራችንን በዚያችን ውስጥ እንድናጠናቅቅ አግዘውኛል። መጽሐፉ ከታሪሙ በኋላ በትልቅ ኮምፒዩተራቸው አስፈላጊውን ማስተካከልና ማጥም እንድና ከናውን ቢሮአቸውን ወለል አድርገው በመቀበል የድርሰት ሥራችን እንዲሳካ አድርገውልናል።

የዚህን መጽሐፍ ጅምር አውግቼአቸው የበኩላቸውን ለማድረግ ቃል ጥበብና መሠረት ይክተር ተወልዶ ብርሃን ገብሮ እግዚአብሔር ከሞት ጋር ለምናደርገው እሸቅድሙድም የብርሃን ፍጥነት እንዲሞረገን የሀቅመት ካዪታል በመሰጠት አበረታተውናል። ለዚህ አስተዋጻኝ ምሥጋናችን የላቀ ነው።

የሚያስፈልጉኝን ደክማንትና ፎቶግራፎች በመለገስ ወዳጆቹ ስንዬ አበባ፣ ስዩም ተፈራ፣ ዮሴፍ ገብረ እግዚአብሔር፣ ማርታ ገብረ እግዚአብሔር፣ ኤፍሬም ሐገስ፣ ኃይሉ ታምራት፣ ዶክተር ኪዳኑ ስብሐት ገበሬ፣ እግዚአብሔር፣ ሰራክ እንዳሰ፣ ደምሰው ኃይለ ሚካኤል፣ ትድስት ክፍለ ዮሐንስና መን ክፍለን ምስጋናዬ ይድረሳችኩ።

የመጽሐፈኝ ረቂቅ በማንበብ ሃሳብ በማዋጣት ሊገቡ የሚገቡ ጥያቄዎችን በማስታወስ የበኩላቸውን ካዘኩን ዓደጃቹ መካከል እስክንድር ከበደ፣ ሙሴ ኃይሉ፣ ሰለሞን ታደሰ ጎሳ፣ ወልደገብርኤል አባተ ባለውለ ታምቼ ናቸው። በተጨማሪም ለአዲሱ ሕትመት የእርትኮት ሥራ ከሠራቡ በኋላ አይተውት ሙያዊ አስተያየት ለሰጡኝ የጋራ ወዳጆቻችን ለሆኑት ጋሼ ሰህለ/ላሲ ብርሃን ማርያም፣ ኃይለመስኮት መዋዕል፣ መምህር መሠረት አበጅን ከልብ አመሰግናለሁ።

የሀቅመት ወጪዬን ለመሸፈን እንዲረዳኝ ዲኢችገዳ እንዳሰብራልላ ግሩፕ እና ወንድሜ አማኑኤል ወዲስ እገባቸውን በመቸራቸው የአጋላክ ቸርነት ይድረሳቸው።

ከእነዚህ ወዳጆቹ ጋር በየኢታ ጉሮሮ ጠጅ ይንቆርቆር በሰደጣን ጉሮሮ አጥነት ይሰንቀር የምንባባልበት ጊዜ እነሆ ደረሰ። ከዓደጃቻችን መካከል ሰለሞን በዚህ ፈስታ ላይ ለመታደም ስልታደለም። መጽሐፉ እንደተጠናቀቀ ከዚህ ዓለም በሞት ተለይቷል።

የወዳጆቻችን ነፍስ የላሊበላን ዕድቅ፣ መጽሐፉን ሙሉ ለማድረግ በማድረግው ተረት በሃሳብም፣ በምስልም፣ በገንብም ሊረዱኝ የማጥላግ ዕድሜ ከሌላ ጋር ይሰጥልኝ።

አንገላጊያን ሆይ!

በላይኛው ከመጀመሪያ ጊዜ ጭቆና ተነስቶ ሲገኝ "ዲህን ነው
የምመስከው?!?" ብዬ ገረመኝ። ጭቆናን ገን ጸምገኛለሁ። ሌሎችን አንሰብ
አይቻልም! ነው። ሲያደግ ዲህን ነው 'ምመስከው'።

ሌላ ቀን ደግሞ ድምፃን በቴኒ ሰማሁና አሁንም ገረመኝ። ሰጥጥር
እንደ የምሰማው ሌላ ጥቅም ድምፅ ነው!

ዘመናዊ አካል (ቀን መቆጠሪያው ገን ነመታት አካል ይካሉ) ንድም
ወንጌል ዘንብ ዲህ የምታነሱት መፅሀፍ ገና ብህሳብኝን ጸንጌ ሳይመጣ። ጸሐ
ሰላ ህይወትና ስላ ስነፅሁፍ ገን ይወሰኑት ሁኔታዎችን አመቻቸ።

ሰናወራ... ሰናወራ... ሰናወራ... ጎናሰሰው ደሃ መፅሀፍ ብቻ
ማለት ጀመረ። ተናገርኩ የመዘገብ፣ ጻፈ። በሰድሳ አምስት አመት ገደብ
ደሃ ዘንብ በመረከተት ምጽኦ ጭቆና ገን ይምታነሱት በቃላት ጭቆና አንሰብ
አይሆኑ። ሌላ በደግ አላን ሲያደግ ዲህን መመስከሁ?!! ገርግኜም ንሳንገራ!!

አጠቃላይ ስላ ህይወት ተጸምራት ገን ገረመኝ ብቻ ስቃይ የተጻፈውን
ጭቆና ታዩ ዘንብ በሰናገርኩ ገን ገረመኝ።

ዘንብ ወሳ ያዘጋጀውን የህይወትን ገን ገረመኝ ገን ገረመኝ ገን ገረመኝ
መሰከም ገን ገረመኝ! ሌሎችም ሌሎችም ገን ገረመኝ!... በመጨረሻም
የገረመኝ — የዘንብ ወሳ ስጦታ ገን ገረመኝ ወሳ ገን ገረመኝ ያሳያል።

የዘንብ አገሮች (ጋሞ የሚገቡት) ንብረቶች የሌሎችን ስሜት ገን ገረመኝ
የሚያደንቁትን ስሜት ሲያሰቡት ስሜት «ኔዚ ገረመኝ ስን ኔዚ ስንገ። ደን ገረመኝ
ሀገርን ኔዚ ስን ስን ስንገ። «ኔዚ በሌሎች ስሜት ስን ገን ገረመኝ ስን ገረመኝ
ቆይ <ግር> ገን ገረመኝ ስን ገረመኝ ገን ገረመኝ ስን ገረመኝ ስን ገረመኝ
ሰር አንት ተነስቶ ገን ገረመኝ ገን ገረመኝ ገን ገረመኝ ገን ገረመኝ ገን ገረመኝ
ወሳ ወንጌል ስን ገረመኝ ወንጌል ስን ገረመኝ ወንጌል ስን ገረመኝ ወንጌል ስን ገረመኝ
አማዬ (ገን ገረመኝ የግዜ ስን ገረመኝ) በሰናገርኩ ተነስቶ ገን ገረመኝ ገን ገረመኝ
መሰከም ንገሰ!

ገን

ሰናገርኩ ስን ገረመኝ

ገን | ገን | ገን

ክፍል አንድ

ሰብሐት ለአብ

"አለ በውስጥኝ...
አውነት ናህም ሆኖ የሚታወቁት
ደንግግ ማወቅ ማለት
ከውጭ ያለውን ገን ከመፈለግ
ከውስጥ ያለውን ገን ማድረግ"

ገብረ ክርስቶስ ደብረ

የሕይወት ታሪክ

1ኛ ሰዎ	ሰብሐት ገብረ እግዚአብሔር
2ኛ የትውልድ ቀን	ሚያዝያ 27ቀን1929(28) ዓ.ም
3ኛ የትውልድ ስፍራ	ርባ-ገረድ ለድዋ (ትግራ)
4ኛ ትምህርት	1940 -1944 ተፈሪ መኮንን 1ኛ ደረጃ ትምህርት ቤት
1944 - 1948	ተፈሪ መኮንን 2ኛ ደረጃ ትምህርት ቤት
1948 - 1952	አዲስ አበባ ዩኒቨርሲቲ ኮሌጅ ቢ.ኤ በማስተማር ሙያ (Education)
1953 -	ዌስተርን ሚሽንን ዩኒቨርሲቲ (ዩ.ኤስ.ኤ)
1956 -	ዩኒቨርሲቲ ድ' ኢክስ ማርሰይ (ፍራንስ)
5 የሥራ ልምድ	እረኛ
1935 - 1939	የተፈሪ መኮንን ዓላማ The T.M.S Ensign
1946 - 1947	የተባለ መጽሔት አዘጋጅ
1953 - 1956	አሰፋ ወሰን ትምህርት ቤት የእንግሊዘኛ መምህር
1958 - 1960	ትምህርት ሚኒስቴር ሰኮላርሺፕ ክፍልና የሕዝብ ግንኙነት ክፍል ባልደረባ።
1960 - 1962	የኢትዮጵያ ጀግኖች ማኅበር የእንግሊዘኛው ዓለም የሕዝብ ግንኙነት አማካሪዎች።
1962 - 1967	ዐ. ሥራ አስኪያጅ
ሲ. 1965 - 1966	መንግሥት መጽሔት ሥራ አስኪያጅ
	'ETHIOPIA MIRROR' CONTRIBUTING EDITOR

ይህ መረጃ ለራሱ ጋሼ ሰብሐት ጽራት ተተይዞ እኔን የደረሰ ነው።
ይሁን እንጂ ከ1966 እስከ 2004 ዓ.ም. የለውን መረጃ አላካተተም።
(ይሁረድ)

ክፍል አንድ

ሰብሐት ሰለብ

ገጽ

1. ሞትን እንትደመው	13
2. ልጅነት	34
3. ዶቃው	45
4. ወርቃማ ዓመታት	53
5. ኮሌጅን በጠሰናት	61
6. "ብር አምባር ሰበረችልዎ"	70
7. የኔታ ሰብሐት	79
8. "የተወለድኩብሽ ያደግኩብሽ ሀገር" ...	86
9. ሚጢጢ ተአምረኛ ደሴት	105
10. ሀገረ አንክል ሳም	109
11. ማሪያን ላቤላ ፍራንስ	121
12. የዕድሜ ልክ እውነት	127
13. ያለፈውን ታሪክ ፍለጋ	143
14. ባለመትረየሱ	150
15. ነጂና ተነጂ	152
16. "አካዳ"	158
17. ፍቅሩን በዕንባው አየሁ	164
18. ዜና መልሕቄ ናት	169
19. ድብቋ ፍቅረኛ	172
20. እነሆ ባህር ማዶ መሻገሩ ቁርጥ ሆነ	174
21. ስዊዝ	179
22. ከወጣቷ ጋር መፈጣጠም	185
23. አለቆቹ	189
24. የክብር ሕግጋት	193
25. አልአሚን	197
26. ሻህራዛድ	198
27. አሜሮር መልዕክቶች	217

ክፍል ሁለት

"ይናገራል ፍታ."

ክፍል ሦስት

ማዕደ ጥበባት

	ገጽ
28. መጻሕፍት ለሁሉም.....	225
29. ጥበብ ለይጣን ቤት.....	228
30. ባርነትና ሃካት.....	236
31. ዓይኑን አበራልኝ.....	241
32. ጋዜጦች ላይ መዘራት.....	252
33. ድርሰተ ስብሐት.....	263
34. ገፀ ባሕርያቱ.....	269
35. ተርጓሚዎቹ.....	274
36. ንብስ ስብሐት.....	278
37. ለአንባቢያን ክብር.....	339
38. "ሄሊታንቲ".....	341
39. ማግባቱ.....	346
40. መልዕክተ ስብሐት (ለፀሐፍት).....	348
41. ሀያሊያን.....	361
42. የሕፃናት ሥነ ጽሑፍ.....	364
43. የተነበቡልኝ ድርሰቶች.....	369
44. ለንግድ ፍራንቲ.....	374
45. ልደት.....	378
46. የስተዋልካፊው ገፀ ባሕርያት.....	380
47. የስብሐት በረከቶች.....	386
48. የመጨረሻው ጽሑፎቹ.....	387

ክፍል ለራት

መሰነባበቻ

	ገጽ
49. የመጨረሻዎቹ ሰለታት.....	388
50. ስንብት.....	413
51. መልዕክተ ቴክኖሎጂ.....	428
52. ልደትና ሞት.....	431
53. የሐዘብ ልቀ መልዕክት.....	438

ክፍል አምስት

ዘና አንባቢ

	ገጽ
54. ከሳቅ ሞት ያደሃን.....	440
55. "ሪክሰን".....	464

ይድረስ ለተከበራችሁ አንባቢያን

በያላችሁበት

ተላክ ከክነበ ወላ

አዲስ አበባ ቁርቆስ

«እኔ የምሞተው በሚወዱኝ ሰዎች ልብ ውስጥ መረሳት ስጀምር ነው። ሥጋዬ ሞተ ብለሽ አትዘኝ። በልብሽ ረስተሽኝ በአፀደ ሥጋ ከምንከላወስ ሞቼ ብታስታውሽኝ ለኔ ምርጫዬ ነው።»

ስብሐት ገብረ እግዚአብሔር

ጋሼ ስብሐት በአፀደ ሥጋ ተለይቶን አርባው እንደሞላ ሰሞኑን አዲስ አድማስ ጋዜጣ ላይ አነበብኩ። በመንፈስ ግን በምንወደው ሁሉ እኛ እስካለን ጊዜ ድረስ አብሮን አለ።

ሳልስቱ እንደወጣ ግስታወሻ በሚል ርዕስ በእርሱ የሕይወት ታሪክና ኪነጥበባዊ ክህሎቱ ላይ የጻፍኩትን መጽሐፍ ማንበብ ጀመርኩ። የመጀመሪያው ሕትመት ከወጣ ድፍን ለ ሳምታት ተቆጥሯል። እኔ ላይ ለ ሳምታት ተጨምረዋል።

ግስታወሻ ጋሼ በሕይወት ዘመኑ የኖራትን የ65 ዓመት ታሪኩን ነው የያዘው። ተጨማሪውን ለ ሳምታት ለማክል ነው ይህንን መጽሐፍ ቁጭ ብዬ ማንበብ ያስፈለገኝ። ሕሊናዬን ግን አንድ ፈተና ሰቅዞ ያዘኝ። በደህናው ጊዜ ኪጋሼ ስብሐት ጋር ተገናኝተን በምንጨዋው ጊዜ «ምን ያደርጋል ደራሲ መሆን? የተጻፈው አልተነበበም። ስለዚህ ደራሲያንን ለመፍጠር አንባቢውን ለማበራከት ብለህ አትጻፍ። እስኪ የተጻፈው ይነበብ» ይለኝ የነበረው ሃሳብ ሕሊናዬ ውስጥ አስተጋባ። ስለዚህ የተጻፈው ይበቃል። መጻፍም አይኖርብኝም። የሚል ስሜት ተጠናውቶኝ ውስጤን ፈተነው።

በሌላ በኩል ግስታወሻን ሳነበው ድፍረቴ በጣም አስደንገጠኛል። በሐረር ልጆች አባባል እኩል ነው የተሳፈጠኩት። ይህንን ሰፋጣዬን በአሁኑ ዕድሜ ላይ ሳስተውለው ምን ነካኝ? ስል እራሴን ታዘብኩት። ዕድሜዬን ሳሰላው ከእርሱ ጋር ስንገናኝ 30ዎቹ ውስጥ ገብቻለሁ። አሁን ሃምሳዎቹን አጨፈአለሁ። ዕድሜ ቸርነቱ ለማስተዋል የሚበጅ መሆኑ ነው። የጋሼ ስብሐትን ዕንፍ የለሽ

ቸርነትም እዚህ ጋ ማንሳት ተገቢ ነው። እሱ ድንቅ አርታኢ ነው። ይህንን ክብሩን ልጅነት በተባለው ሥራዬ ላይ አሳይቻል። ሰውና እንጨት ተሰባሪ ነው። እንዲያው እንዳረጋገጠሁ ልብ ብለህ ተመልክት። ሁሌም አብረን አንኖርም አንድ ቀን እንተላለፍለን። በዚህ ተባብሮ ራሱን ችለህ ማየት እፈልጋለሁ። ልብ አድርግ። ይህን ነበር።

ማስታወሻን አሁን እያነበብኩት ለምን እንደ ሌላው ሥራዬ አልያዘኝም። ስል አራሴን አጠይቃለሁ። አንደኛው ይህ ሥራ የራሴ እንደሆነ አንባቢም አቀቀረኛውም እንዲገባው አስቦ መሰረብኜን እንደ ምልክት እንደተወው አምናለሁ። ልክ እንደ ሌላ ሥራው ሁሉ ተርቶ አድርጎ አርሞ በሰጠኝ። ሥራው የእኔ ሳይሆን የእርሱ ይሆን ነበር። ስለዚህ በገባ የሕይወት ታሪክ እንደሚኖርብት ከነግድፈቱ ተወኝ። ባሬ በራሴ ላይ ነቅቼ መጽሐፉን እንደ አዲስ የአርታኦት ሥራ ወርቆ ጋሼና አንባቢዬ እንደልባችሁ እንድትጨዋውት ትቻችኋለሁ።

ጋሼ ስብሐተ ሊያርፍ ምናልባትም ስምንት ወር ገደማ ሲቀረው አንድ ባልንጀራዬ ከከበር ማዶ ጋሼን አስፈርሜ ማስታወሻን እንድልክላት መልዕክት ላክኩኝ። መጽሐፉ አራተኛ ሕትመት ላይ ስለቀመ ገበያ ውስጥ የለም። ስልጆቼ ካስቀመጥኩት አንዱን ኮፒ ወስጄ ለላከረኛው ያሬድ ሳህሉ ብሉ እንዲፈርምለት ሰጠሁት። ይህን ሳደርግ ያስተዋለች አንዷ ሽርካችን ለምን አሁን ለእምስተኛ ጊዜ አታሳትመውም አለችኝ። እኔም ከዚህ በኋላ አንድ ሰድስት ወር ቁጭ ብለን ተነጋግረን በተጨማሪም እጄ ላይ ያሉትን አዳዲስ መረጃዎች ጨምሮ አሳትመዋለሁ አልኳት። ይሁን እንጂ ጋሼ እንደሚለው ሰውና እንጨት ተሰባሪ ነውና ሞት ቀደመኝ። አሁን ይህን ሥራ በአዲስ መልክ መሥራት ስጀምር የተፈጠሩብኝን ወሰን ከፍተኛ ለመውላት የራሴን አስተውሎት አክፍብታለሁ። በተጨማሪም የጋራ ወጻኝችን ኃይል መለኮት መዋል ቀደም ብሎ ስለ ጋሼ ስብሐት ለስብ ያሜውኝ አስተውሎቱን በራሱ ቋንቋ እንዲገልጽ በማሰብ አጭር ቃል ምልልስ አድርገናል። እነዚህን ሃሳቦች አስፈላጊ ናቸው ብዬ ባሰብኳቸው ምዕራፎች ግርጌ ላይ አስፍራያቸዋለሁ።

እዚህ ጋ የተከበራችሁ አንባቢዎቼ በተለይ የቅርብ የሆኑት ጋሼ በጣም የሚወዳትን የኔወርቅ እንደኛውን ባለቤቱን

አሌክሳን ብታናግር ወይም ከሰንዳ አበበ ጋር ብታወራ ይሄን ታገኝ ነበር። ወይም ባልንጀራውን አረፈንደህ ሐጎሰን ሆኞት ተፈሪን፣ ስላስባር ሳሙኤል፣ ስወተቸው ተፈሪን ብታገኝ የሚልህ ይኖራል። የመሥሪያ ቤቱ ባልደረቦችም፣ ወንድም እሆቻቼ... ሲባል መጽሐፉ ክልክ በላይ ይሰፋና ጠበብት እንደሚሉት Scholar's Biography እንዳይሆንብኝ ሰጋሁ።

ይህንን ስጋት በቅርቡ በአጠናቀቅኩት አዲስ ሥራ በተግባር ተከሰቶ አስተውየዋለሁ። ይህንን ከ1990 ሃመተ ምህረት ጀምሮ ያጠናቀቅን ጉዳይ እንዳጠናቀቅኩ ለሁለት ወጻጆቼ አስነበብኩ። ወጣቱን ትውልድ እንዲወክልልኝ ግሩም ዘንብን ሳስነብብ አዛውንቶችን እንዲወክልልኝ ለጋሼ ሳህሉሥላሴ ብርሃነ ማርያም አስነበብኩ። የሁለቱም አስተያየት ገንቢ ነበር። ግሩም ደስ ተሰኝቶ እንደ ሽልማት ቻይና ሬስቶራንት ራት ጋበዘኝና ይስተካከሉ ያላቸውን ነጥቦች አንሰቶ በተረፈ "አሪፍ ነው" አለኝ። የጋሼ ሳህሉ አስተያየት አጭርና ግልጽ ነበር። "መጽሐፉን የጻፍከው በሙያው ለሚመራመሩ ሳይንቲስቶች ነው" አለኝ። ስለዚህ ይህን አዲስ መጽሐፍ ለሁለት ከፍቼ ማስነበብን ወደድኩ። አንደኛው አብዛኛው አንባቢ ቢያነበው ማለፊያ ነው ያልኩትን 57 ምዕራፍ አሳትመዋለሁ። በመጠንም 500 ገጽ ይወጣል ብዬ እገምታለሁ። የአያሌዎቹ ምስክርነትና ምርምር ያለበትን ደግሞ በመስኩ ለተሰማሩ ምሁራን በምዕራፎችም ሰፍቶ በገጽም ዳጎስ ብሎ እንዲታተም አዘጋጅቼዋለሁ። ይህንን ችግር ባለመድገም ነው ቀደም ብዬ ያነሳኳቸውን ባልንጀሮቹን የሥራ ባልደረቦቹንና ቤተሰቦቹን አነጋግሮ ማክሉን የገደፍኩት። የተከበራችሁ አንባቢዎቼ ይህን ያስፈልገናል የምትሉ ከሆነ ተርፎ ከሚቀረው ዕድሜ አንድዬ ካልነፈገኝ በአጭር ጊዜ ውስጥ ሌላ መጽሐፍ ማዘጋጀት እችላለሁ። ምክንያቱም ባለታሪኩ በሌለበት ሌሎች ሰዎችን አነጋግሮ መጽሐፍ መጻፍ እንደሚቻል በአቶ ዳጉማ ሁንዴ ገዳ (ዲ.ኤች.ገዳ) ላይ የጻፍኩት መጽሐፍ ማለፊያ ትምህርት ሰጥቻል። ጋሼ ስብሐት ላይም ሃሳቤ በሰፋትና በጥልቀት መኖሩን አውቃለሁ። እኔ ባይሞላልኝ መጨመሩ ትውልድ ይከውነዋል ብዬ ተስፋ አደርጋለሁ።

ይህን መጽሐፍ ስጽፍ በዕቅድ የያዘኩት አብዛኛው ሕዝብ የሚያነበውን Popular Biography የተባለውን ዘርፍ ነው። ቀደም ብዬ እንዳልኩት የእኔንና የኃይለ መለኮትን ሃገብ ሳክል የዘርፉን ሕግጋት ጥሻለሁ። ደግነቱ የጣሰኩት የሥነ ጽሑፍን ሕግ እንጅ ወን ጀለኛ መቅጫውን ባለመሆኑ ዕድለኛ ነኝ። የሥነ ጽሑፍን ሕግ መጣስ እያስከሰስም ግን ያስተቻል። ያን ደግሞ የለመድኩት ሲሆን፣ ለመቀበልም ዝግጁ ነኝ።

በተጨማሪም የተቀረውን ስላሳውቅ የሕይወት ሒደቱን እንደ ምዕራፎቹ ቅደም ተከተሉ እክዳላችኋለሁ። እንዲሁም አዲስ ፎቶግራፎች ጨምራለሁ። የቀድሞው ማስታወሻ መጽሐፍ ጀርባው ላይ ጋሼ ስብሐት የፊስታል በርሳውን ይዞ አንድ መጽሐፍ እያነበበ ሲያዘገም የሚያሳይ ስዕል እህቴ ማህሌት ወርቀን አሰዬ መጻጸፉ ላይ ታትሞ ወጥቶ ነበር። በሕትመት ወቅት ስዕሉ ጎልቶ ባለ መውጣቱ ልብ ላላለው አይታይም። ልብም ያለው ያለ አይመ ስለኝም። ይህ ስዕል ሲሳል ጋሼን «የማንን ደራሲ መጽሐፍ እያነበብክ ማዘገም ትፈልጋለህ?» ብዬ ጠይቄው ነበር።

«የዊልያም ሼክስፒርን ማክቤዝን» ነበር ያለኝ። ማክቤዝ ጭፍግ ደም በደም የሆነ ታሪካዊ ድራማ ነው። ለምን ይህንን መረጥክ ብዬ በወቅቱ አልጠየቅኩትም። ፍላጎቱን ብቻ ነው ያስፈ ፀምኩለት። አሁንም ከጀርባ ባስገባው ደብዘዞ ላታዩት እንደምትችሉ በመገመት በፎቶግራፍ ምዕራፍ ውስጥ አካትቼዋለሁ። አስተውሎና እንደተሞ ቆዞማችሁበት በሀሊናችሁ ሸንጎ ዳችት። በሁለት ምዕራፎች ላይ ታሪኩ ብቻ አንባቢዎቼ ጋ እንዲደርስ በማለብ የባለታሪካቸውን ስም ገድፈዋለሁ። አንደኛው እነሆ ባህር ማዳ መሻገሩ ቁርጥ ሆነ እና ስዊዝ ባለታሪካ አገር ውስጥ ስለሌለች የአሲንም ሆነ የባለቤቷን ስም ቀይሬ እሱ እንዳሚወተኝ ሳይሆን በተገቢው ቋንቋ አርሜ አቅርቦዋለሁ። ሁለተኛው አለቆቹ በሚል ርዕስ የነገረኝን እንዳልኩት ስማቸውን አስቀርቻለሁ። በአንድ ወቅት በሥራ መስኩ ይደረሰበት የነበረውን አመቃ ሲያወጋኝ «ጠረታ ወጥቼ ይህኒን እንዳገኝ ያደረገኝ አንድ ስሙ የደቡብ የሆነ የማኅበራዊ ዋስትና ሠራተኛ አስተካክሎልኝ ነው እንዲ ይህኒንም አላገኝም ነበር ብሎኛል። እኔም የምጽፈው ግለ ታሪክ ነውና የግል ማህደሩ ውስጥ የከተቀበትን 'አፈንስ' አይቼ ለማካተት ጥሬ አልሰመረልኝም። ለማንኛውም ምን አይነት የሥራ ጋላፊዎች እንደነበሩት ይህኒን ምዕራፍ እንደነገሩም ቢሆን ታላያሶች ብዬ ስም ሳልጠቅስ አካትቻለሁ። ከእኔ ጋር እሱ በሚወደው አባባል እንሰነባበት። ይህኒን አባባል ደጋግሜ አስጠንቅቆለሁ። ጽፈኛ ሰጥቼዋለሁ። ግን ይጠፋውና ትዝ ስትለው "ድገምልኝ" ይለኛል።

ጋሞዎች እንደእርሱ እራሱን ሆኖ ለታየ የቀለም ቀንድተ ተግባራዊና ህያው ሰው እንዲህ በማለት አክብሮታቸውን በሌለበት ይገልጻሉ። እኔም በአንድ ድንጋይ ሁለት ወፍ እንዲሉ የራሱን የጋሼን ስም አካትቼ አባባሉን ለበልላችሁ «ጋሼ ስብሐት ኔ ባይንታ ሰን ኔሱንሳ ዴንሳሽ ሁሉካ በንኝን ኔስ ኤቃይስ» ትርጓሜው «ጋሼ ስብሐት አንተ በሌላህበት ቦታ ሁሉ ስምህን አሁንም ሳነሳ በአክብሮት ቆሜ ነው። ማለት ነው። ባህሉን ሙሉ ሳድርግላችሁ። ይህንን አባባል ብዬ አክብሮቴን ስገልጽ የሚሰማ ጋሞ ባጭሩ ያከበራችሁትን አብረዋችሁ እያከበሩ እንዲህ ይላሉ። «ኔስካ አሲ ኤቃ!» ትርጓሜው «አንተም የተግባር ሰው ሆኔህ በሌላህበት እንዲህ ለሙ ኖር የሚላህ ሁን?» ማለት ነው። ሁላችንንም ለዚህ አክብሮት ያብቃን አሜን! መልካም ንባብ!

ዘንብ ወላ
መጋቢት ፳፯ኛ
አዲስ አበባ ቂርቆስ

ማስታወሻ

«ሞትን እንቅደመው»

ተረት ተረት
የላም በረት
አንዲት ሴትሮ ነበረች
እሺ
ስትኖር ስትኖር ታመመችና ሞተች፤ ተቀበረች፤
ይህ የሁላችንም የሕይወት ታሪክ ነው።
ስብሐት ገብረ እግዚአብሔር
ሌቲም አይነጋልኝ ገጽ 24

እነሆ! ቀዳሚና ተከታይ፤ የአላፊውና የመጨው ትውልድ አባል ሆነን ተገናኝን። ጋሼ ስብሐት የአላፊው ትውልድ አባል ለመሆን በመጨረሻዋ የሕይወት ጠርዝ ላይ ይገኛል። የእኔም ትውልድ ይከተለዋል። ሕይወት እልፍ እለላፍ ዘመናትን ያሸጋገረችው በቅብብሎሽ ነው። እንደ ጊዜ በምትሳትዋ በውስጣችን ለዘመናት ፈሰሰላች። ወደ ፊትም ሂደቱ እንደዚህ ይቀጥላል።
ከዕለታት አንድ ቀን ዘንብ።
-እቤት ጋሼ?
-ሞትን እንቅደመው?
-እሺ፤ ግን እንዴት?
-ከሚውቀው የማስታወሻውን ሁሉ ልንገር።
-ማለፊያ።
-የሚጣፈውንም፤ የሚይጣፈውንም ነው የምንገር።
-እየያዘኩ ነው።

እንቆጥላ። ሔንድርክ ቫን ሎን (Hendric Van Loon) የሚባል የደች ዘር ለሚሪየዊ ደራሲ The wandering Jew የሚባል ልቦለድ ጽፏል። በአጭሩ ላላውትሁ። በእኛ ቋንቋ ስትተረጉመው ከርታታሙ ይሁዱ ልትለው ትችላላሁ። ይሁዱው ሲፈርድበት፤ ሊፈታትነው ከማይችሉው፤ ቀና ብሉ ሊያዩው ከማይገቡ ሰው ጋር ለአለላላሙ ተቀያይሙ።

ነገሩ እንዲህ ነው። ኢየሱስ ክርስቶስን ወደ ጎልጎታ ጉብታ ሊሰቅሉት መስቀል አሸክመው እየገረፉ ይወስዱታል። እየተንገዳገደ፣ እየተወላገደ ደፋ ቀና ሲል፣ ይሁዲው አየውና «ምን እዚህ ትሸመደሙባለህ? ፈጠን ብለህ ሂድ ቀርፋ።» አለው።

ኢየሱስም ቀና ብሎ አየውና «እኔስ እየሂድኩ ነው። አንተ ግን እስከምመለስ እዚህ ትቆይሻለህ» አለው።

ያ ከርታታ ይሁዲ አሁንም በዓለማችን በሕይወት አለ። በልዩ ልዩ ሀገር እየተዘዋወረ ይኖራል። አይሞትም። ኢየሱስ ወደ ዓለማችን ጸግም እስኪመጣ ይጠበቀዋል። የዚያን ጊዜም ዕድለኛ ከሆነ ነው የሞትን ልዩ የሚጠጣት። እስኪያው ድረስ ግን መንክራተቱን ይቀጥላል ለረጅም ጊዜ አብረውት የኖሩት ሰዎች ተገርመው «አንተ አታረጅም? አትሞትም እንዴ?» ሲሉት «በቃ አውቀውኛል ማለት ነው» ይልና ሀገር ቀይሮ የርግግን ኑሮውን ይቀጥላል። አንተ ራስህ የአረብ መልክ ያለው ሰው ካጋጠመህ ተጠራጠር። ምናልባት ከርታታው ይሁዲ ሊሆን ይችላል። እኔ እንኳን አንድ ቀን ተረት ሰፈር አይቼዋለሁ» አለ ጋሼ።

ያ ከርታታ ይሁዲ እሱ ራሱ ጋሼ እንዳልሆነ ምን ማረጋገጫ አለኝ? ጋሼ በአፀደ ሥጋ ዕድሜው ከሰባት አስርት አልፎ ይበል እንጂ፣ በኔ ግምት በንባብ እንደዚህ እንደ ከርታታው ይሁዲ ከሁለት ሺ ዓመታት በላይ ኖሯል። ስል አስባለሁ። በንባብ ርዕሰ ጉዳይ አውግተን ምናባዊ ጥልቀቱን ሲያሳየኝ ይርትብኝና አለማንበቤን እንደገነዘብ ያደርገኛል። አስተሳሰቤን ሳስተማላል ጥልቀቱ ያስደንቀኛል። ርቀቱ እንደ ምትሃት ያረዘኛል። አንድ ሰው እስኪህ ድረስ ያውቃል ስል እገረማለሁ።

ጋሼ ሲያውጋኝ «አንዲት ሚጢጢ የሆነች የአንትሮፖሎጂ መጽሐፍ አንብቤያለሁ። ጊዜው ቆይቷል። ጭብጡ ግን እዚህ ውስጥ አሁንም አለ። ጭንቅላቱን በጣቱ እየነካ።»

«ከአስር ሰዎች መካከል አንዱ በውድም በግድም አብረውት ያሉትን ሰዎች መምራት ነው የሚፈልገው። ሌላኛው ሰውዬ ለምራትም መመራትም አይፈልግም። አፈንጋዎቹ ነው። ፈላስፋ፣ ሳይንቲስት፣ ደራሲ፣ ወይም የአንድ ጥበብ ሊቅ ነው። ሁሌም ራሱን እንጂ ሌሎቹን አያያቸውም። አብረውት በኖሩም፣ በይኖሩም ሁሌም ብቻውን ነው። የተቀሩት ስምንቶቹ ግን መንጋ ናቸው። የሚመራቸው፣ አለዚያም የሚነዳቸው መሪ ያስፈልጋቸዋል» ብሎኛል።

ይህ ሰው ለእኔ በሁለተኛው ደረጃ ላይ የሚገኝ አፈንጋዎቹ በሰው ዱር ውስጥ እየኖረ በራሱ ዓለም ውስጥ የመነሻ ሰው ነው። በምናባዊ ሂደቱ ርቋል። ማጋንን ቢመስልም ከመጽሐፍት ዓለም ካነበወ ይልቅ ያላነበወውን መቀጠፍ ነው የሚቀለው።

በሶስት ቋንቋዎች ያነበልም፣ ይጽፋልም። በእንግሊዘኛና በአማርኛ ይጠበባል። ፈረንሳይኛ አላምሮ ይችላል። የአፍ መፍቻ ቋንቋውን ትግርኛን ጨምሮ በአራት ቋንቋዎች ይናገራል። በእነዚህ ቋንቋዎች ስለ ሥነ ጽሑፍ፣ ፍልስፍና፣ ሥነ ልቦና፣ ሥነ መለኮት፣ ታሪክና ወታደራዊ ሳይንስ አንብቧል። ይህንን ጥበብ እንደ አስፈላጊነቱ ወደ አማርኛ እየመለሰ በጋዜጦችና በመጽሔቶች ላይ ጽፏል። በአጠቃላይ ጋሼ በሁለት አገራ የሚሔድ ነፍስ ያለው፣ ድንቅ ሙሉ ቤተ መጻሕፍት ነው። በበርካታ ኢትዮጵያውያን አንባቢዎች ዘንድ ባዕድ የሆነውን የባሕር ዓለም የጋሼ ነፍስ ጠልቃብታለች። ስለዚህም በአሁኑ ሰዓት ገዢ የሚታየኝ ከደራሲነቱ ይልቅ ድንቅ አንባቢነቱ ነው።

በ1960ዎቹ የዩኒቨርሲቲ ዳይሬክተር የነበረው እምቦዋ ሲናገር «በአንድ የአፍሪካ መንደር የሚኖር ሸማግሌ ሞተ ማለት፣ አንድ ሙሉ ቤተ መጻሕፍት ተቃጠለ ማለት ነው» ብሏል።

እንደ አባባሉ የእኛ የአፍሪካውያን ቤተ መጻሕፍት አባቶቻችንና እናቶቻችን ናቸው። እዚህ እኔ ባለሁለት አካባቢ ላለኝ አፍሪካውያን ጋሼ ተለዩኛል። እናንተ አካባቢ ያሉትን አዛውንትና ባልቴቶች ልብ ብላችሁ በማስተዋል ፈልጓቸው። በቅርብ ርቀት ታገኙቸዋላችሁ። የሙጥኝ በሏቸው። ከማለፋቸው በፊት የሚያቀብሏችሁን ሁሉ እንዲያከፍሏችሁ ጣሩ። ከአለፈው ትውልድ የተቀበልነውን ለተተኪው ትውልድ ማስተላለፍን ባሕል እናድርግ። እንዲህ አድርገን ነው ዝርተን ለመቃም፣ ወልደን ለመሳም፣ ታድለን ሙሉ ሰው የምንፈጥረው።

ጋሼ ይህንን ስሜቴን በመረዳቱ የአንድ መጽሐፍ ርዕስ አንስቶ «The old man and the sea?» አንብብኸዋል?» ይለኛል።

«ምን ማለትህ ነው እኔ እኮ መርከበኛ እያለሁ አንብቤዋለሁ» ስለው።

«አ Sailor! እኔ እኮ ያላነበዘው መሰሎኝ ላላውትህ ነበር። ጭብጧ ደስ አትልህም? ያንን ሁሉ ታሪክ በጥቂት ገፅ ባህርያት ሲያሟውትህ አሪፍ ደራሲ ነው አርክስት ሄምስግወይ። ስለ ባህር ካላን ካልቀረ Moby Dickን አንብባለህ?»

«ስለቋንቋ ክብደት አትጨነቅ። ለምን ፍብ ብቻ አይገባህም? ደጋግመህ ማንበብ አለብህ። እንዲያ እያልክ ነው ከደራሲው ቋንቋ ጋር ሐሳብ ለሐሳብ የምትገባባው። እንደገና መጀመር አለብህ። ለማንኛ ውም መጽሐፍን አግኝተህ እስከምታነበው የማውቀውን ላላውትህ» ይልና ይጀምሯል።

«አንቱ ደግሞ ደስ ያለህን ርዕስ ምረጥና ከይቀኝ። «እዚህ» ጭንቅላቱን እየጠቀመኝ «አሪፍ ቤተ መጻሕፍት አለልሁ። ጠይቀኝ። ማንበብ፣ ማገልገጥ ሳያስፈልገህ የማውቀውን ሁሉ ላላውትህ፣ ሳስተምርህ ዝግጁ ነኝ» ይለኛል።

አንድ ቀን አዘውትሮ የሚደዛትን ፈሰታል ገለጥ አድርጎ «ሳሬ የሚነበብ ለልዩነክም?» አለኩት።

The History of Jesus Christ የሚል መጽሐፍ ግንጣይ ከፈሰታሉ አውጥቶ አሳየኝ «የተቀረፀሰ?» አለኩት።

«መጽሐፍ በጣም ቅልቅ ነው። ያንን በዚህ ፈሰታል ውስጥ ይገዢ በየሌድኩበት ላይሰው ጥኮርነት። ክብደቱን አልቻልኩትም። ስለዚህ በየቀኑ የሚነበውን ያህል እየገነጠልኩ ይገዢ እሄዳለሁ። ሽኩም ቀለል አለልኝ። አሁን ልጩርሰው ጥቂት ነው የቀረኝ። እንብቤ እናዳጠናቀቅኩት ማተሚያ ቤት የሚሠራ አንድ ወዳጂ አለ። ለእርሱ እስጠውና እንደገና ይጠርዛልኛል።»

የብር ፈሰታል ከእጁ አይጠፋም። ይህም በርሳው መሆኑ ነው። በፈሰታሉ ውስጥ ግስታወሻ ደብተር፣ ጅምር ጽሑፎች፣ አንድ መጽሐፍ ይደዘበታል። በግስታወሻው ብዙ ጊዜ በእንግሊዝኛ ሲጽፍ በአማርኛም የሚከትብበት ጊዜ አለ። ይህ መጽሐፍ እየተፃፈ እያለ የእርዳታ ጋዜጣ ዝግጅት ክፍል ፈሰታሉን፣ በእነሰተኛ የጉዞ በርሣ ተከቶለታል። ብዙም ሳይቆይ እሷንም በቆንጆ የቆዳ በርሳ ለውጠሰት።

ጋሼን ምንጊዜም የማየው ንባብ ጀምራው እንዳልጨረሰኩት እንደ ሚያዳኝ/መጽሐፍ ነው። ሁሌም ተገናኝተን ስንለያይ እንደጓዙ ነው። ባገኘሁት ቀጥር አዳስ ነገር ሳይነግረኝ አይቀርም።

ይህንን ሲያደርግ እኔን ለማስደንቅ ፈልጎ አይደለም። በአጋጣሚ በሶለቱ የምንወያይበት ርዕስ ጉዳይ የሚፈጥረው ነው። ይህንን ታላቅ የሰውቀት ክምችቱን ያዳበረበት ጥበብ ማንበብ፣ ማንበብ አሁንም ማንበብ ነው።

ጋሼ መጻሕፍትን ብቻ ሳይሆን ሰዎችንም ያነባል። ይህ ሕሊናው በመጻሕፍት ጥበብ የደረጀ ሰው፣ የዚያኑ ያህል የማያውቃቸው ርዕስ ጉዳዮችም አሉ። በዚህ ወቅት፣ እዚያው በዚያው «በዚህ ርዕስ ጉዳይ ላይ ምንም የማውቀው ነገር የለም። እስኪ አንተ የምታውቀውን ያህል አጫወተኝ?» ይልና የሠራ አገላቱ ጆሮ ይሆናል። በሕሊናው የተጠራቀመው የሰውቀቱ ክምችት በማንበብ ብቻ ሳይሆን ከሰዎች ጋር በመወያየት በመማርም ጭምር ነው። ጋሼ ስብሐት ይጽፋቸው የነበሩትን ሥራዎቹን ማነብ ምንጩ መጽሐፍት ብቻ ሳይሆኑ ሰዎችም እንደነበሩ አስታውሳለሁ። በተለይ ብላታ ዴሬሳ አመንቴና አቶ ሥዳም ስብሐት፣ እትዬ በሰው ኃይሌና አባ ዚዳነማርያም... ከምንጩቹ የሚጠቀሱ ናቸው።

«አንዳንድ የምንግርሀ ብቻህን ስትሆን የምታብሰለሰሳት ነች። አንዲ ይችላሉ። ይህችን ልብ በል፣ በሻህን-ሻህ (የኤራን ንጉሥ) ጊዜ የተነገረች ነች። ንጉሡ ቁርሱን በልቶ እንደጨረሰ፣ ገበታው ከፍ ያላል። ይህንን ጊዜ ይህችን ቃል ለመናገር ዕድሜው የሚፈቅድለት አንድ ሰው ይመጣል። ለምሳሌ አንተ ንጉሥ ብትሆን ለአንዳንተ ዓይነቱ ወጣት በእኔ ዕድሜ ውስጥ ያለ ነው የሚመረጥህ። ብዙ ጊዜ ከሥጋ ዘመዶቹ አገቱ ወይም ያስተማረው መምህር ይህንን መልዕክት እንዲያስተላልፍለት የሚመረጠው። ላለምን የሚገባው ምንጊዜም አደጋ ላይ ነው። ንጉሥ ስለሆነም ሰውን እንደ ቀንጫ ሊቆጥር ይችላል። ይህንን አደጋ ለመከላከል ያ የተመረጠ ቀስቃሽ መጥቶ በረጃው ዘንግ ኳ! ኳ! ያደርጋል ወለሉን። ንጉሡ ቀና ብሎ ነቅቶ ጆሮውን ይከፍታል።

ቀስቃሹም «ሚች መሆንህን አትርሳ!» ብሎት ይወጣል።

«ለምን ማለት ጥሩ ነው። ገዢ ነም። ይህ ሰውፍ እኮ ሰው ሆነ እንጂ ያለው ሥልጣን የምላክን ያህል ነው። አንቀው ወይም ቀስቃሹ ደግሞ ከእምላክ ሥልጣን ተሰጠህ እንጂ ሰው ነህ ሲለው ነው። ሰው መሆንህን አትርሳ። ስትለው ሰው ፈራሽ መሆኑን ያስታውሳል። አንተ ስትሆን ብገኛ ስለሆንክ በስድስት ወር አንዴ ቢነገርህ ይበቃሃል። ንጉሡ ግን በቀን በቀን ያስፈልገዋል። እየሆነ በመስጠት ሳይሆን በሞትና በሕይወት ፍርድ ላይ እየው። ንጉሥ መልክህን አይቶት ብታስጠላው በጥቅሻ ብቻ ይገላግላል። ይህንን ፈተና እንዲያልፍ አንቀው ይጠቅመዋል፤ እልሃለሁ። አንተም ፈራሽ መሆንህን አትርሳ... እኔም ጭምር...»

«እኛም ሚች ነን። ከመሞታችን በፊት ግን ሚች አምላክ እንሁን፣ ጥትን እንቅደመው» ይልና ከመጣፍም ከሊቅ አፍም ባከማቸው ሰውቀት ይዞኝ እልም ይላል።

በውስጤ አባባሉን እያብሰለሰልኩ ለሁለታችንም ሻይ ቀዳ። ጀንበር ከጠለቀች ሻይም በናም መጠጣት አይፈልግም። አሁን ግን ጊዜ ስለሆነ ግብግብን ተቀብሎኛል።

ሩሲያዊው ደራሲ ማክሲም ጎርኪ ሲናገር «አንድ ሰው መናገርን ካወቀበት ሁሉም ይጠላዋል፣ ይመቀኛዋል፣ ካላወቀበት ሁሉም ይንቀዋል» ይላል። ጋሼ ሰዎች ሲኮንኑት መናገርን አላወቀበትም በሚል ስሜት ነው። እርሱ ደግሞ እነርሱን እርሳቸው ነው የሚላኝ።

ጀምበር ስታዘቀዝቅ ወደ ሰፊሩ ለመሔድ እየተነሳ ሳጥ! በጣም ቆንጆ ቀን አሳለፍን። አማልክቱ ያለምክንያት አይፈጥሩህም። ሲፈጥሩህም፣ ሲያሳውቁህም ምክንያት አላቸው። ያሳውቁህን ሁሉ ለተተኪው ትውልድ አንድትዘራ ያደርጉሃል። ልጄ አማልክቱ ምንም የሚያበክኑት ነገር የለም። በአገር ቤት ገበሬዎች በሬዎችኝ ስርሻ ሲጠምዱ ያረጀውን በሬ፣ ከወይፈን ጋር ነው የሚጠምዱት። ወይፈኑ ሁሉንም ተግባር ከአረጀው በሬ

ይማራል። እኔና አንተን ማን እንደጠመደን አላውቅም። ሳይሆን ስሰማህ ደስ አልሰኝ። አብረን መንገድን ፈቀድኩ። የት እንደምንደርስ ከወዳጁ መተንበይ አልቻልኩም። ሕይወት ግን ቀንበሯን አኑራብን እነሆ እያረሰን ነው። ይላል።

በዚህ መምህር፣ ደራሲና አርታኢ ከሆነው ስብሐት ገብረ እግዚአብሔር ጋር ሕይወት ያስተዋወቀችን በርቀት ነው። እኔ መርከበኛ ሆኜ በቀይ ባሕር ላይ ስቀዝፍ እሱ ደግሞ በኩራዝ አሳታሚ ድርጅት ውስጥ አርታኢ ሆኖ ይሠራል።

ሕይወት ተጽፎ የተጠናቀቀውን የዕውን ዓለም ምዕራፍ ገለጠች። ገጽ ባሕሪዎችዋ ስንተውን ከአንድ ወጣት መምህር ጋር አገጣጠመችኝ። ከከባችን ገጠመ። እኔ ደቀ መዝሙሩ፣ ወጣቱ መምህራ ሆነ። በ1980 ዓ.ም አሥመራ ከተማ በሚገኘው የኢትዮጵያ ባሕር ኃይል ቲክኒክ ሙያ ማህልጠኛ ማዕከል ለትምህርት ገብቼ ነበር። ወጣቱ መምህር ሰይፈ ሠማ በኢትዮጵያ ቋንቋዎችና ሥነ ጽሑፍ የመጀመሪያ ዲግሪውን ተቀብሏል። የመመሪቂያ ጽሑፉን በሰብሐት አጫጭር ልቦለዶች ላይ ነው የሠራው።

ከፍተኛ የሆነ የሰብሐት ሥራዎች ተፅዕኖ ነበረበት። ይህንን ተፅዕኖ በመርከበኞች ተማሪዎቹ ላይ አጋባብነ። ሰብሐት የዘወትር መዝሙራችን ሆነ። መምህራ አንዳንዴ በራሱ ላይ እየነቃ በሰጠን ኮርስ ላይ የሌሎች ደራሲያን ሥራ ቀላቅሎ ለስተምሮናል። በወቅቱ የጋሼ ሰብሐትን አጫጭር ልቦለዶች በሙሉ በክፍል ውስጥ ስላነበብናቸው ውስጣችን ገዝፏል።

ወቅቶች ተለዋወጡ። የነበረው እንዳልነበረ ሆነ። በዚህ ወቅት እኔ አዲስ አበባ መጥቼ የሕይወቴን ሌላ ምዕራፍ በትውልድ ሰፊ ፎርቆስ ጀምራለሁ።

አንድ ቀን ምሽት ሬድዮ አደምጣለሁ። የኪነተበባት ምሽት ነው። ሰብሐት በዚያ ወፍራም ድምጽ ዝግ ብሎ ፈርሶን ሲሰ ዝና ሲል ርዕስ የሰጣትን አጭር ልቦለዱን ያነባል። በየመሐሉ ያዝ ሲያደርገው ከራሱም ያክልበታል። ይሰቃል። አንብቦ እንደጨረሰ ጋዜጠኛዋ ሰሎሜ ደስታ ጋሼን ስለ ሕይወቱ ጉዳይ ታነጋግረው ጀመር። በወቅቱ ተደሰቼ ማዳመጤን አስታውሳለሁ።...

ከዕለታት በአንዱ ቀን በወርሐ ሰኔ 1985 ዓ.ም ከደራሲና ጋዜጠኛ ተሰፋዬ ገብረአብ ጋር ተዋወቅን። ያስተዋወቀን የጋራ ወዳጆችን ደራሲ መስፍን ሀብተማርያም ነው። በጨዋታችን መሐል «ሥራ አለህ?» አለኝ ተሰፋዬ። እንደሌለኝ ነገርነት። የፕሬስ ድርጅት

አባል እንድሆን ጋበዘኝ። ተሰማማሁ። በወቅቱ እሱ የዚህ ድርጅት ሥራ አስኪያጅ ነበር።

የኔ ሕይወት ምዕራፍ እካሌድ ከዚያን ዕለት አንስቶ ተቀየረና ከባሕር ወጥቼ የብስ ላይ ጉብ አልኩኝ። መርከበኝነትን ለዘለዓ ዓለሙ ተሰናብቼ የጋዜጠኞች ቡድን አባል ሆንኩ።

በዚህ አጋጣሚ ነው የዚህ ድርሳን ባለታሪክ ከሆነው ሰው ጋር በአካል የተዋወቅነው። ማንም አጨባብሎ አላስተዋወቀንም። አብሮ መሥራቱ፣ በአንድ ቤተ መጻሕፍት አብሮ ማንበቱ፣ ቡና መገባበቱ አቀራረብን፤ ቆይቶም ምሣ አብረን መብላት ጀመርን። አብሮ መዋል፤ እንደ አስፈላጊነቱ እኔ ቤት ማደርንም መብታችን አደረግነው።

ከከባችን ገጠመ። በጣም ጥሩ ሕልናዊ ጥምረት በመካከላችን ተፈጠረ። ከርሱ መማር እንደምፈልግ ገባው። ፈቃደኝነቱን ሲያወጋኝ ብል 'One man university' እንመሰርት። 'When the student is ready the master arrives' አለኝ። ለሁለታችንም የሚመቸን ቀን ቅዳሜ ከሰዓት በኋላ ሆነ። ለመወያየትን ይሁ ካሰል ስል የሰየምኳትን ቤቱን በማዕከልነት መረጥን። ይች መጠለያ ከቤት ዝቅ፣ ከማዕድ ቤት ከፍ ያለች ነች። ታላቁን እንግዳዩን ለማስተናገድ ተዘንጃጀች። በወቅቱ ወንደላጤ ስለነበርኩ ለምሣ የሚያስፈልገንን ምግብ ዓርብ ማታ እቀቅላለሁ። ቅዳሜ ሰባት ሰዓት ቤት እንደርሳለን፤ ጋሼ አልጋ ላይ ጋደም ሲል እኔ ሱጎ (የፓስታ ማቢያ) ለማሞት ጉድ ጉድ አላለሁ።

በመርከበኝነት ሕይወት ያተረፍኩት አንድ ማለሬያ ነገር ራስን መርዳት ነው። የማበሰለውን ጣፍጦት ይመገባል። እጃችን ከረጠበ አትክልትና ፍራፍሬ ይታክልበታል። ለበርካታ ጊዜያት ጊዜ ቆጥቦን ወደ ወይይታችን እንድንገባ የማዘጋጀው ምግብ የእንቁላል ስልሰ፣ አልያም የሥጋ ጥብስ ነው። ጋሼ ሰብሐት ራሱም አይወድም። የዕ ንቁላል ስልሳን ግን ጣፍጦት ይመገባል። ስልሱ የቀረበባትን ድስት ሲጠርጋት የመባጠጥ ያክል ነው። በዚህ ጊዜ 'አረ ድስቱን እንዳትሸነቁርብኝ' እለውና እንሳሳቃለን።

ከመሥሪያ ቤታችን ወደ ቂርቆስ ስንጓዝ 'ዛሬ ምሣ እንቁላል ስልሰ ነው?' ይለኛል።

"አዎን!" ስለው የአበር ሣንቲም ቃሪያ ገዝቶ በዚሱ ይይዛል። አሁን ይህን መጻፍ ስጀምር እንቁላል ስልሰ ሳዘጋጅ ቃሪያ መግዛቱን ለምን ዘንጋቱ? ስል ራሱን እጠይቃለሁ። ይህንን ሰህ ተቱን ሳላርም ትዳር መሰረትኩና ከወጥቤትነት ተሻርኩ።

በግል ባሕሪያችንም በጣም ተቀራርበናል። አንዳችን የአንዳችንን ምስ አሣምረን እናውቃለን። ማጣት ኪሳችንን ሲፈታትሸው 'ስንት ይዘሃል?' ተባብለን ለውይይታችን መድመቅ የየበኩላችንን

እናዋጣለን። ለትራንስፖርትም ሆነ ለጥቃቅን ወጪዎቻችን ገንዘብ እንለጋገጣለን።

በጨዋታ ላይ ብዙውን ጊዜ አድማጭ ነው። ማውራት የማጃ ምረው ጥቂት አልኮል ከተገነጨ ነው። በዚያ ሰነትም በሆነ ተራውን ጠብቆ ማውጋቱን አሳምሮ ተከናታል። የማይጥመው ጨዋታ ከገጠመው ርዕስ ለውጥ እስከማለት ይደርሳል።

ከምሳ በኋላ ምን እንደሚፈልግ አሳምራ አውቃለሁ። ከመጠጥ ካቲካላ ይመርጣል። ስምንት ሰዓት ላይ አንደኛን ቡትሌ መቀምቀም ከጀመረ ጀንበር ሲያዘቀዝቅ ያጠናቅቃል።

ሲጠጣ ከመለደው ላይ አንዴ ፋት ይልና ውሃ በላይ ላይ ይገነባታል። ይህንን ለምን ማድረግ እንዳስፈለገው ጠይቁው፣ “መሰከሩን እንጂ ነገ ራስ ምታቱን አልፈልገውም። ስለዚህ ውሃው እያካለሰ ሰካሬጋ ያደርሰኛል። ለነገም ከራስ ምታት ይከላከልልኛል” ብሎኛል። አልኮል መጠጣት በጣም ይጠላል። መሰከር ግን ይወዳል። በሕይወቱ አንዴ ተገንጭቶት የጣመው መጠጥ ሻምፓኝ ነው። ያፔም ከሐና ይልማ ጋር በሕግ ሀብትሽ በሀብቱ ተባብሎ የተጋቡ ፅለት የተገነጫት እንደሆነች አውግቶኛል።

ጋሼ ስብሐት በእርጅና ላይ ሲቀልድ አንድ አሜሪካዊ ያሜወ ተውን ነገረኝ። “መጀመሪያ ስም ትረግላለህ። ከዚያ መልክ፣ በመቀጠል ዚፕ መዝጋት፣ ሲለይልህ ዚፕ መክፈቱንም ትተዋለህ።”

በአሁኑ ሰዓት ጋሼ ስብሐት መልክና ስም ይዘነጋል። አንድ ቀን በአባትህ ዘንቦ ለማንም እንዳትነግርብኝ ይህ የቢሮ ደባልህ ስሙ ማነው? ብሎኝ ነግራዋለሁ። በመርጣት የሚወዳደረው ያለ አይመስለኝም። የዚያኑ ያህል በፍፁም የማይረገግኩ ርዕስ ጉዳዮች አሉት። እነዚህ ርዕስ ጉዳዮች ትዝ እንዲሉት ሌላ ሊከረከረው የሚችል ጉዳይ መፈጠር አለበት። በፍጹም የማይረገግው ቀልዶችን ነው። አንድ ቀልድ ሲያሜውተኝ ማን እንዳወራለት፣ የት እንዳወራው አውግቶኝ ነው ወደ ቀልዱ የሚገባው። በነዚህ ጊዜያት በኔና በንደኞቼ መካከል የሚቀርና አስፈላጊም ከሆነ በአደባባይ ከወዳጆቻችን ጋር የምንቋደሳቸውን ቀልዶች አሜውቶኛል።

ቀልድ መሰማት ደስ ይለዋል። በሌላ ቀን ቀልድ የነገረው ሰው አጠገቡ ካለና የመጨዋዎቻ ጊዜ ከሆነ “እባክህን ያችን ቀልድ ለእነሱም አውጋቸው” ሲል ይጋብዛል።

ጋሼ ስብሐት ቀልድ ማሳቅ፣ ተቀልዶለት መሳቅ ብቻ ሳይሆን ቀልደውበትም ይሰቃል። አንድ ቀን በሱ ላይ የተቀለደ ቀልድ

ከዕለታት አንድ ቀን ጋሼ ስብሐት በከተማ አቶብስ ይጓዛል። አንድ ሌባ ጠጋ አለና ኪሶ ገባ። ጋሼ ስብሐት ቀድሞ ነቅቶ ኖሮ “ምነው?” አለው። ሌባውም ደንገጥ ብሎ “ውይ! የእኔ ኪሶ መሰለኝ ነው!” ሲል መለሰለት።

ጋሼ ስብሐት የሚወርድበት ፈርማታ አካባቢ ሲደርስ እየተራመደ ሌባውን በጥፊ ጭው! አደረገው። “ሌባውም ምነው?” ሲለው “ውይ የኔ ፈት መሰለኝ ነው” አለው።

ይህንን ስነግረው ማቀናጠቃ በሕይወት እያለሁ ተረት ልሆን ነው? አለ። መሰለት እንጂ ሕይወቱ ተረት ከመሆን አላመለ ጠችም። በርካታ አድናቂ ወጣቶች አሉት። ግጥም ገጥመውለታል፣ ትኔም ተቀኝተውለታል፣ ተቀኝተውበታልም። ሽራ ወጥረው በብሩሾ ቻቸው ምትሀት የሕይወቱን ገፅ ስለውታል። ይህ ሁሉ ጉዞው ወዴት ይሆን...?

ለአንዳንድ ድንበር ዘለል ተቆርቋሪዎች አንደበቱ ፈጣን መልሰን ያውቅበታል። አንድ ጊዜ ከአንድ ወጣት ጋር ሲጨዋው፣ “ጋሼ ስብሐት እነእገሌ እኮ ታዋቂ ደራሲ የሆኑት ባንተ Idea ነው” ሲለው።

«አንተ የምትለው ደራሲ ሁሉንም Idea ካልወሰደ እስኪ አንተ የተቀሩትን ውሳኔና እንደርሱ ድንቅ ደራሲ ሁን» ብሎታል።

አንድ ወጣት ጋዜጠኛ ሊያነጋግረው ወደሚኖርበት አካባቢ ዘለቀ። በቀለ ምልልሳቸው ወቅት ወጣቱ ጥያቄውን ያነግና ማድመጡን ዘነጋው፤ ጋሼ ስብሐት መመለስ ሲጀምር ወጣቱ ከአፋ ነጥቆ ይጨርሰበታል። ይኼኔ ጋሼ ተገነዘበና «ሻይ ትፈልጋለህ?» አለው። ወጣቱ ግብግቡን ተቀበለው።

ጋሼ ስብሐት ተነግሮ የሻይ ማንቆርቆሪያና ብርጭቆ ይዞ መጣ። መቅዳት ጀመረ። ሻይ ብርጭቆውን ሞልቶ ጠረጴዛ ላይ መፍሰስ ጀመረ። ወጣቱ ይህንን አይቶ «እረ ጋሼ ሻይ ፈሰሰ» አለ።

«አንተም እንደዚህ ሻይ ነህ። በምትጠይቀኝ መረጃ ታጭቀሃል። ለምን እኔን ታደርቀኛለህ?» ሲል ገስጸታል፣ ብሎ አንድ ንደኞቹ አውግቶኝ፣ ጋሼን አድርጎት እንደሆነ ጠየቅኩት። «እንደመሰለኝ ሻይ እስከማፍላት በብርጭቆ ቀድቶ እስከማፍሰስ አልሄድም። ተረቱን ግን ላልነግረው አልቀረሁም» ብሎኛል።

ቀጠሮ አክባሪ ነው። ከአቅፍ በላይ የሆነ ችግር ካልገጠመው በቀር ማንንም ቀጥሮ አይቀርም። ለበርካታ ጊዜያት አያሌ ሰዎች ቀጥረውት እንደቀሩበት አጫውቶኛል። በቀጠሮ ረገድ በተለይም የአዲሱን ትውልድ አባሎች ያማርራቸዋል።

በተቀጠረበት ቦታ ቀድሞ ይገኛል። ወዳጆቹን ሲጠብቅ እያነበበ ነው። ከለቅሶ ቤት በቀር የትም ቦታ ለእርሱ ማለፊያ የማንበቢያ ሥፍራ ነው።

ባሕሪው አይከብድም። ሽበት የወረረውን ገፅን ያየ ይፈራዋል። ውሎ ሲያድር ማንንም በቀላሉ በፍቅር የማጥመድ ኃይል ተፈጥሮ ለግሳዋለች። የማንንም ሰው የሕሊና ነገነት ያከብራል። የማንንም አስተያየት ለመንቀፍ አይችኩልም። አንደበቱ ቁጥብና ዝምተኛ ነው። አንድ ቀን ጥሩ አድማዎንቱን ሳጠጋው እንዲህ አለች። «አዎን፣ እግዚር በጻፈው ቴአትር ውስጥ እኔ ማየትና ጆሮ በመሆን ማድመጥ ደስ ይለኛል። ብዙውኮ አፍ መሆን ነው የሚፈልገው።»

በጨዋታ መሐል፣ ክርክር ተነስቶ ሲጧጧፍ የሚያምንበት ተዳዳሪ ከሆነ ይሳተፋል። በሕይወቱ አምርሮ የሚጠላው ምክር ነው። ማንንም ሲመክር አጋጥሞኝ አያውቅም። ምክረኝ ባይ ከመጣ «እሺ! ካስፈለገ ይልና ያመነበትን እውነት ይተነፍሳል።»

ሐና ይልማ በሕይወቱ ምዕራፍ ውስጥ ከተከሰተች በኋላ ጋሼ ሰብሐት ሽቅርቅር እንደነበር በቅርብ የሚያውቁት ሁሉ አውግተውኛል። ለርሱም በዚያን ወቅት ስለነበረው አለባበስ አንድ ጊዜ አንሰቹበት «እኔ ዘገግቱ አልዘገግቱ ግድ የለኝም። እሷ ግን ዘገግቶ እንድትሆን እፈልጋለሁ» አለችኝ። «እሺ፣ እየዘገገ አምጪልኝ፣ እለብሳለሁ አልኳት።» ቀደም ብሎ የሚያውቁት ሰዎች ያንን ጊዜ ያስታውሱታል።

አኩንም ብስክሌት መጋለብ ይችላል። መኪና መንዳት ግን አይችልም። አንዴ መንጃ ፈቃድ ለማውጣት አንድ ዓደኛው እያለማመደው አዋሳ ድረስ ነጻ። አርፈው፣ ለስላሳ ጠዋተው ልምምዱን ለመቀጠል ካረፉበት ሆቴል መኪናውን አሰነሱ ሲወጣ ከበሩ ጋር ተጋጨ። ክፉኛ ደነገጠ። ልምምዱም በዚሁ ቆመ። «ለምን?» ብዬው «ሾፊር እንደሆነ ሐና አለችልኝ» ሲል መልሰልኛል።

ባንክ ገንዘብ የማጠራቀም ባህሉን ጀምሯል። ከአንድም ሁለት የባንክ ደብተር በኖረውም፣ በሁለቱም ደብተሮቹ ውስጥ አስር፣ አስር ብር ብቻ ነው ያለው። «ይቀመጡ፣ በደንብ እየወለዱልኝ ነው» በማለት ቀልዶልኛል።

ስለ ሁለተኛው ትዳሩ ጠይቁው እንዲህ አጫውተኝ። «አ።» ብሎ ሳቁን ለቆ «ሶቅራጥስ ፈላስፋ ነው። ሚስት፣ ደግሞ ጨቅጫቃ ነች። እንዳንዴ ወይዘሮ ይሉኝታና አቶ ይሉኝታ ቢሰ ይጋባሉ። ሶቅራጥስ ሲፈላስፍ ነው የሚውለው። ትዳርዋን ለምትወድ ሴት ደግሞ ይህ ንይነቱ አካሂድ የሚጥም ሕይወት አይደለም። የሶቅራጥስ ሚስት ሰበዛ ጨቅጫቃ ነበረች። ታዲያ ሶቅራጥስን ደቀ መዛሙርቱ ስለትዳር ጠይቀውት ሲመልስ «ትዳር መመሥረት ጥፍ ነው። ዝምተኛና ሰላማዊ ሚስት ካጋጠመችህ ደስተኛ ሕይወት ትኖራለህ። ከጨቅጫቃ ጋር ሕይወት ካቆራኝችህ ደግሞ ፈላስፋ ትሆናለህ» አላቸው። «እኔም ሁለተኛው ትዳራ ፈላስፋ አድርገኛል።»

ስለማንበራዊ ሕይወታቸው አንሰቹ «አንተም ዕድር፣ ባለቤትህም የሴት ማንበር አታውም» ብለው «አ። ምን ነካህ? የኛ ቤት እኮ የሁለት ወንበዴ ቤት ነው» ብሎኝ እየግቀ «ይልቅ ጎረቤት እያላዘነ ያስቸገረንን አንድ ውሻ የትምወርቅ ርቦት ነው ብላ በሌሊት ፈትታ አመጣችው። የኛ ውሻ ሆነ፤ ማላዘኑን ተወ። ስሙንም ዶጊ አሉት። ሲለዩ... የምትባል ድመትም ነበረችን። ተረት ሰፈርን ትተን ሁላችንም በየፊናችን ከተበታተንን በኋላ አንድ ቀን ከኩሻን ልንሰኝ አክስቷ ቤት ሂጂ ምን አለችኝ መሰለህ። «ዶጊን አግኝተኸው ታውቃለህ?» ሳቀ። ሌላ ቀን ደሞ «ዶጊን ካገኘኸው ሰላም በልልኝ» አለችኝ።

ልቅሶ የመድረስ ባሕሉ የለውም። የታመመም አይጠይቅም። ከወዳጆቹ መሐል ሌላ አስታዋሽ ሰው ሊወስደው ከመጣ ግን ዘመድ ለሞተበት «እግዚር ያጽናዎትን!» የታመመንም «እግዚር ይማርዎት!» ሲል ከልቡ ነው። እግረ መንገዱን በደረሰው ለቅሶ ላይ እንዴት እንደተንሰቀሰቀ ሲያጫውተኝ «በዕድሜ አንተን ሳክል እዚህ ቁርቆስ ቤተክርስቲያን ለምን እንደመጣው እንጂ ያካባቢው ሰው ማርገጃው ላይ ተሰብስቦ ያረግዳል። ጠጋ ብዬ ሳይምጥ ያስለቃሻ ሙሾ አወራረድ ሳበኝ። ወዲያውኑ እምባዬ መጣ። በጣም አለቀሰኩ። ተንሰቀሰቅቡ። ሚቻ መሐን ነበረች።»

ቂመኛ አይደለም። ከምር የጠላቸውን ሰዎች ከዓመታት በፊት አንሰቶ አጫውቶኛል። ምክንያቱንም ዘርዘሮልኛል። ረጅም ጊዜ ካለፈ በኋላ ጥላቻውን ለመመዘን እነዚህን ሰዎች አነሳሁበት። «ሂድ እባክህ! እኔ እኮ ቂም የማይባል ችግር የለብኝም። ለጊዜው ችግሩ ያናድደኝና እናገራለሁ። ቆይቶ ግን እረሳዋለሁ። በታናሽ ወንድሜ ተወልደ ብርሃን ላይ የደረሰውን ልንገርህ። ከአሥመራ ዩኒቨርሲቲ

ተዛውሮ እዚህ እያለ በጠዋት በሮው ገባ። የዕለት ሥራውን ሊጀምር ሲል ከኮሪደሩ የተኩሱ ድምጽ ሰማ። ተነሥቶ ወጣ። ተኳሹ ተወልደን እንዳየው አለመና ተኩሰበት። ተወልደ ሲሸሽ እናቱን መታው። ጥቁር አንበሳ ሆሰቷል ተኛ። እዚያ እያገገመ እያለ የደርግ መንግሥት የባሕል ሚኒስትር አድርጎ ሾመው። በዚያን ወቅት አንድ ጣሊያን ውስጥ ያለ ዩኒቨርሲቲ እየተመላለሰ ያስተምር ስለነበር እግር መንገዱንም ለሕክምና ደርግን አስፈቅዶ ወደ አውሮፓ ሔደ። እሱ የባህል ሚኒስትር ሆኖ በተሾመ በጠሩ እን መለስ ደርግን አሸንፈው አዲስ አበባ ገዙ። ወደአገሩ ለመመለስ እንደሚፈልግ እዚያው ጣሊያን እያለ ይህን መንግሥት ጠየቀ። እንዲመጣ ፈቀዱለት። ተወልደን ያን የተከሰበትን ሰውዬ በሕግ ይፈልገው እንደሆነ ጠየቁት። «ተውት፣ ከእኔ ጋር ዑብ የለውም። አጋጣሚ ነው ያገናኘን» ብሎ ይቅር ለእግዚር ብሎታል።

«ልብ አድርግ። የተከሰበትን ሰውዬ ታናሽ ወንድሜ ይቅር ሲል እያየሁ እኔ ደግሞ በትንሽ ነገር የተጋጨኝቸውን እንዴት ይቅር ማለት ይሣነኛል? እርሣቸው!!» ብሎኝ «እ» አለ።

«እ» ምን አልኩት። የሚያክለው ሐሳብ ሲኖረው እ! ይለኛል። ለኔም ወደሚቀጥለው ወግ መሸጋገሪያ ሰለምትሆነኝ የውሰውን ማያ በማድረግ ቃልዋን እንደ ጥያቄ አጠቀምባታለሁ።

«ይኸውልህ ሲያለር» ይህ ዓይነቱ ይቅር ባይነት ከዘርህም የምትወርሰው ይሆናል። ይህንን ስልህ ምክንያት አለኝ። ይኸውም ወንድ አያታችን ጎይታይ ሐሊቃ ተወልደ መድሐን ገብሩ አንድ መራር ገጠመኝ አላቸው። አቦይ ተወልደ መድሐን የእናቴ አባት ናቸው። አሥመራ አጠገብ ፀረ-ማርያሞች ክርስቲያን ነን እያሉ ማርያምን መጥላት እንዴት ይሆናል? ብለው ለማጣራት ከቤታቸው በዓድዋ በኩል አድርገው ወደተባሉበት አሥመራ አካባቢ ሔዱ። ሰዎቹን አግኝተው አነጋገሯቸው። ሰዎቹም «እኛ ፀረ-ማርያም አይደለንም። እንዴት የቤታችን እናት ሆና እመቤታችንን እንገረራለን?» አሏቸው። ነገር ግን በኛ እምነት አታማልድም ነው የምንለው። እኛ ያለአማላጅ ከቤታችን ከአያሱስ ክርስቶስ ጋር በቀጥታ ነው የምንገናኘው። አማላጅ እያሰፈልገንም አሏቸው። ወንጌሉ የሚለውን እያሰነበሱባቸው። ሰዎቹን እምነታቸውን ሲጠይቁ ፕሮቴስታንት መሆናቸውን ነገሯቸው። አስተማሩባቸው።

ዓድዋ ላይ የመጀመሪያዋን የፕሮቴስታንት ቤተ ክርስቲያን የመሠረቱት ጎታይ ሐሊቃ ተወልደ መድሐን ናቸው። እኝህ አያቴ አንድ ልጃቸው ሴት አውል ሆነ። አንድ ምሽት የለመዳት ሴት ቤት አጥር ዘሎ ሲገባ ባለቤትየው እቤት ውስጥ ነበርና ጠመንጃውን

አልሞ ተኩሶ ገደለው። ገዳዩን አገራው ይዞ ለአባትየው አቀረበላቸው። «ቢፈልጉ በዱላ፣ ቢፈልጉ በጠመንጃ፣ ቢፈልጉ በሥላት መግደል ይችላሉ» አሉባቸው።

አቦይ ተወልደ መድሀን ግን ይህን አላደረጉም። ሰውዬውን ይዘውላቸው ሲቀርቡ አይተውት አዘኑ። የልጃቸውንም ጥፋተኝነት አምኖል። ሲናገሩ «እኔ ይኼን ሰውዬ ሰደመኝነት አልፈል ገውም። ነገር ግን እዚህ እኛ ባለንበት አገር ባይኖር እመርጣለሁ። ለምን፣ እኔ ይቅር ለእግዚር ብል እንኳ ቤተ-ዘመዶቼ ይምሩታል ብዬ አልገምትም። ስለዚህ ይህችን አገር ለቅቆ ይውጣ» አሉ። ሰውዬውም ዓድዋን ጥሎ ወጣ።

የጋሼ ሰብሐት ነብስ አሁንም ቆንጆን ታደንቃለች። ውብ ወጣት በታክሲ ውስጥ ካጋጠመችው፤ ወይም እግር መንገዱን ካያት፣ ልጇቱ ሳታየው በደንብ ያስተውላታል። ይህንን ሲያደርግ በርካታ ጊዜ አይቼዋለሁ።

«እንዴት ናት?» ስለሙ።

«ሥጋ የለበሰን አበባ ማስተዋል ደስ አይልህም?»

ከዕለታቱ በእንዲ ቀን በጋራ ወዳጃቸው ጥበብ ተርፋ ቤት መጀሊስ ተቀምጠው ያወጋሉ። በጨዋታው መሐል ጋሼ ሰብሐት ሽንት ቤት ደርሶ ይመለሳል። እንደ መደንገጥ ብሎ ዓይኑ ፈጣል። አብረውት የተቀመጡት ይህንን አላስተዋሉም። ደራሲ መስፍን ሀብተ ማርያም ጋሼ ሰብሐት እንደተመለሰ መታጠቢያ ቤት ይሔዳል። በተመለከተው ትዕይንት ደንግሟል።

ጋሼ ሰብሐት አጠገብ ሲቀመጥ «እ! ታዲያስ እኔ ያየሁትን ውበት አየሁ?» ሲለው መስፍን ልቡን ያነበበውን ያህል ከው ማለቱን አውግቶኛል።

አንዲት ወጣት ከወገቧ በላይ ራቁቷን ሆኖ ፀጉሯን ለመታጠብ እየተዘገጃጃች ነው። ያገጠገው ጡቶቿን ከለል ሳታደርግ መታጠቢያ ቤቱን ጠቆመችው። በፍጥነት ተጠናቅቆ ይመለሳል። በእሱ ቤት ያየውን ውበት ማንም አላየውም።

ጋሼ ሰብሐት ቁመቱ አንድ ሜትር ከ66 ሴንቲ ሜትር ነው። ፓሰፖርቱ ላይ 1ሜትር ከ69 ሴንቲ ሜትር እንደሆነ አሜውቶኛል።

«ዕድሜህ እየጨመረ ሲሔድ ቁመትህ ሰብሰብ እያለ ነው» ስለው።

«እ!» አለኝ። ምን ታደርገዋለህ በሚል ሰሜት ትከሻውን እንደ አስክሰታ ወራጅ እየሰበቀው ወዳጅነታችንን በ1985 ዓመተ ምሕረት ማብቂያ ግድም ስንጀምር ዕድሜው 57 ዓመት ነበር። ከብደቱ 49

ከሎግራም ሲሆን፡ ሰባት ዓመታት ያህል አልፈው ከብደቱ 52 ከሎግራም ደርሷል። ይህ ከብደት በሕይወቱ በጣም ከፍተኛው ጊዜ ነው።

መልኮ ውብና ፀደም ነው። የወጣትነት ውበቱ ዛሬም በአዛውንትነት ገጽታው ላይ አሻራውን ተቷል። ወጣትነቱን በምልሰት ስቃኝ ሰንትና ሰንት ቆነጃጂት በጉርምስናው ወቅት ከሁልሎላት ይሆን? እላለሁ። በፀባዩ ዓይናፍር በገቢውም እምብዛም ስለነበር እንደ አብዛኛው ወጣት ድንግልናውን በ21 ዓመቱ ለሱተኛ አዳሪ ነው ያስረከበው። ጢም ማብቀል ከጀመረበት ጊዜ አንስቶ እስከ አሁን ረዛም ነው። ጢሙም አሁን ከጥቁረቱ ንጣቱ ያይላል።

ፀጉር አስተካካይ ቤት ሂደ አይስተካከልም። ይፈራል። “ለምን?” ብዬው «እኔ እንጃ፣ ከዚያ ሰወጣ አናቴ የሚቆላሰል ይመስለኛል? ቆረቆር፣ ቋቋቻ፣ ምናምን ቢያመኝስ?» ሲል ስጋቱን አጫውቶቻል።

ቀደም ብሎ ሐና አንዱ ሥራዋ የፀጉሩን ውበት መጠበቅ ነበር። አሁን ደግሞ አፍታሪዎቹ ያስተካክሉለታል። የዛሬዎቹ እንደ ፍቅራቸው የማስተካከሉ ጥበብ ስለማይሰምርላቸው ሲመደምዱት ምን ጊዜም ገመምተኛ ይመስላል። አናቱም እንደ ነብር ገላ ይዘገረገራል። ሰውዬው ግን ምንም ቢመስል ደንታ የለውም።

በአሁኑ በአዛውንት ዕድሜው በሁለት ነገሮች ብዙም አይጨነቅም። እሱም ገንዘብና ልብስ ናቸው። ከተገኘ ንጹሕ ቢልብስ ይደሰታል። ከጠፋ ባይፈውም ቢሆን አካሉን ይሸፍናል። ይህንን እምነቱን ተተት በሚል ርዕስ በጻፈው አጭር ልቦለድ ውስጥ አንፀባርቆታል።

ከኔ ጋር ስንተዋወቅ ከሁለት አቅጣጫ የገንዘብ ምንጭ ነበረው። በአዲስ ዘመን እና ሕራልድ ጋዜጦች ላይ በሚጽፍቸው ወጎች 800 ብር ይከፈለዋል። ከማንበራዊ ዋስትናም የጡረታ አበሉ 380 ብር ነው። በወር ከ1000 ብር በላይ በያንኝም ገንዘብ በቅቶት አያውቅም። “ጋሼ ስለ ገንዘብ አጠቃቀም ብትገልጽልኝ?” አልኩት በአንድ ወቅት። “ደግሞ እንደ ተቀበልኩ ዱቤዎች አሉ። የመጠጥና የምግብ ቤት ዕዳ። ይህ እንደ ጉድጓድ ነው። ለቤተሰቤ የማገኘው እስካሁን ይበቃል። የወደፊቱን እንጃ እንጂ እንዲህ ነው የምሕደሉ። ልጅ ሆኔ ርቦኝ ስለማውቅ በኔ እምነት የመጀመሪያው ጥያቄ ሆድ ነው። ተረት ሰፈር ነው የምኖረው። ካለኝ ፉጃጋን እያየሁት ላልፈው አልችልም። ሲርበው እሰጠዋለሁ። ከኔ የባሰበት ካለ አላልፈውም። አንዲት ሚስቷን አለች። የተረብች። ሠርታ መመለስ የማትችል። የኔን ልጅ ጥሱን ያመው ስለነበር ማዘር ቱሬዛ ሊያሳድጉት ወስደውታል። እኔም ለዚህች ሴትዮ በወር 20 ብር ልሰጣት ወሰንኩ። መንገድ እየሄድን ነው። መከት ሲኦል ውስጥ

ነው ያለነው። ሁሉንም ማገዝ አትችልም። ይሁን እንጂ ያንን ሁሉ ለማኝ ይህ ከተማ እየጠበቀ ነው። የኦዲስ አበባ ሕዝብ ባይኖር እኛ አንኖርም ነበር ሲል አንድ ለማኝ ሰምቼዋለሁ እልሃለሁ። እኔም የዚያ ሲኦል አካል ነኝ። ስለዚህ የሙሴን ሕግ እናከብራለን።...

በዚህ የገንዘብ አጠቃቀሙ ብዙም ዘና ሳይል በዕለታት ዕድሜው ውስጥ ወደ ማጣት ይመሰላል። ከወዳጆቻችን መካከል አንዱን ካገኘ ለዛሬ የምትበቃውን ገንዘብ ብቻ ይጠይቃል። እኔ በተገኘሁበት ማንም የለኝም ሲለው አልሰማሁም። ከልቡ ከሚወደውና ከሚያቀርበው ሰው ካልሆነ በስተቀር በፍጹም አይጠይቅም። አጠያየቁ የከፈንም ቢሆን ያስወጣል።

ከጋዜጣ ሰውራንና ከአካል ተዳተኞች ላይ ለተረ የመግዛት ባሕሪ አለው። አንዴ ለተረ ሲገባ አግኝቼው “አንተም በዚህ ታምናለህ?” አልኩት።

“ደርሰህ ይችላል። ለምን አትሞክርም። ዕድሉ ሲያጋጥመን እኛ እንሳተፋለን። ደግሞ እኮ አዛ ኪዳን ማርያም መጣና ገልጠውልኝ ኮከቤን ሲቆጥሩት ለተረ እንድገባ አዘውኛል” ሲለኝ።

“እስካሁን ወጥቶልሃል?”

“አገ ግዛ አሉኝ እንጂ ይደርሰሃል አላሉኝም እኪ” ብሎኝ ወደ ቤተ መጻሕፍት ቤት ገባ።

ሲራመድ ዝግ ብሎ ነው። የሚቸኩል ሰው ካጋጠመው ገለል ብሎ ያሳልፈዋል። አንዴ መንገድ ተገናኝንና «ፍጠን» አልኩት። ገለል አለልኝና «አንተ ፍጠን እኔ ፍጫዬን ጨርሻለሁ» አለኝ።

ፀሐይዋን ለመከላከል ሹራብ አናቱ ላይ ያደርጋል። ይህ ደርጊቱ የፍልስጥኤም ነፃ አውጪ ግንባር መሪ የነበረውን ያሲር አራፋትን ያስታውሰኛል። ጀንበር ስትጠልቅ ያንኑ ሹራብ ይደርበዋል። አየሩ ከቀዘቀዘው ከሱቅ የእስር ማንቲም ፈሰታል ገዙቱ አናቱን ያለብ ማል። ለምን ይህንን ማድረግ እንዳስፈለገው ጠይቀው ጥሩ መቀት እንደሚሰጠው አጫውቶቻል። በቅርቡ ዝንጉርጉር መለዩ ማድረግ ጀምሯል።

በወጣትነቱ ወቅት እስከ ጉልምስናው የማንበቢያ መነጽር ይጠቀም ነበር። ከአንድም ሁለት ሰባቱ በሌሎች በመመንተፋ፣ የማንበቢያ መነጽርን መጠቀም አቆመ። አሁን በአዛውንትነት ዕድሜው የመነጽርቹን መሰረቅ አንሳቸውት «እንኳንም የወሰዷቸው ከሸከም ነው የሳላሉኝ፣ እንጂ እጅግም መነጽር የሚያስፈልገኝ አይደለሁም።»

ጋሼ ሰብሐት በሕይወቱ አንድ ሦስቱ ማጅራት መቼዎች አጋጥመውታል። ዕድለኛም ስለሆነ ኪሱን በሰላም አስመትቶ ተላልፈዋል።

የጋሼ ሰብሐት አባት፣ አያትና ቅድመ አያቱ ... አሥራ አራት ትውልድ ድረስ ቀሳውሰት ናቸው። እሱም በልጅነቱ የአርቶዶክስ ሃይማኖት ተከታይ ነበር። አዲስ አበባ እንደመጣ የተማረበት ትምህርት ቤት በየፎቲስታንቶች ይመራና ይተዳደር ስለነበር ያ አጋጣሚ ከመጽሐፍ ቅዱስ ጋር በእጅጉ እንዲተዋወቅ አድርጎታል። ከዚህ ታላቅ መጽሐፍ የገበየው ዕውቀት ለፈጠራ ሥራው በጥልቀት ጠቅሞታል። በአሁኑ ሰዓት በዕምነት ደረጃ ከመጽሐፍ ቅዱስ ውስጥ የሚቀበላቸውም፣ የማይቀበላቸውም ምዕራፎች አሉት። እግዚአብሔር የለምም፣ አለምም አይልም። በሕይወቱ መጨረሻዎቹ ዓመታት እምነቱን እንደገና ወደ አርቶዶክስ መልሷል።

ጋሼ ሰብሐትን ለዓመታት የማስተዋል ዕድል የገጠመው ሰው በአስተሳሰቡ በነፃነት አሳቢ (Free thinker) መሆኑን ይረዳል። ከግንም የሚረባውን ይወስዳል። ከፍልስፍናው፣ ከፈጠራው፣ ከግዳነት ... እንደ ሱፊ፣ እንደ ቡድህ፣ እንደ ግሪክ አማልክቱ፣ እንደ እስላምና ክርስቲያን ሲኖር ይስተዋላል። በሕይወት ጉዞው ቀለል ባለ እናኗሩ ግዕዝ ጋንዲን እንደተቀበለ ይገለጻል። ሰውዬው ግን ተከታይ ነኝም አይደለምም አይልም።

ለዓመታት አብሮት የኖረ ሳል አለበት። ስለዚህ አፍ ማበሻ ወረቀት ከዚህ አይጠፋም። “ሳሉ መቼ ነው የጀመረህ?” አልኩት።

“ግዳም ቡሴን፣ ከአያቶላ ሆሚኒ ጋር በሚዋጉበት ጊዜ ነው የጀመረኝ። ለነገሩ ጉንፋን አይደለም። እኔ ያኔ ጉንፋን መስሎኛል። ጦርነቱ ሲያበቃ ነው የምድነው አልኩ። ጦርነቱ አለቀ። ሳኒ ግን አልዳኝም። እስካሁንም አለች። ምንም አይደለም አሁን እንኳን ጉንፋን አይደለችም ጨዋታ ናት። አዲስ አበባ የትም ይሰማማኛል። ለእኔ ነው ከተማዋ የተወራችው። ምክንያቱም አፍንጫዬ አያሸትም።”

በሚጠጣው ባሕላዊ መድኃኒት ምክንያት ሰውነቱ ተቆጥቶ አንዳንዴ በጣም ያሳክከዋል። ይህንን ለምን እንደሚያደርግ ጠይቁው “አለርጂ ነው። ይህ ዓይነት ሕመም ተራውን ሰው አይዘውም። አለፍ አስቆኝ የምጠጣው መድኃኒት አለ ብዬሃለሁ። ያንን ሰውስድ ነፍሱ ትደሰታለች። ግን አለርጂ ሆኖብኝ ያግክከኛል። በዚህ ምድር ላይ ሳትከፍል በብላሽ የምታገኘው ምንም ነገር የለም።

አየዞ፣ ምን ባላደርግ እንደሚይተውኝ ባደርግ እንደሚተውኝ አውቃለሁ። ነገር ግን ማክኩ በጣም ስለሚጥመኝ አብረው እኖራለሁ።”

“ስለ ምንም አልጨነቅም። እኔን የሚያስጨንቀኝ ልጆቹ አጠገቤ ካሉ ነው። ኩኩሻ በአምስት ዓመቷ እድጋ ጨርሳለች። ለምሳሌ መንገድ ላይ ፀጉራን ባበጥር «ተው ነውር ነው» ትለኛለች። ዜና ግድ የላትም። ሲያሰኛት ደግሞ የሚሰማትን የምትናገርበት ጊዜ አለ። ከኤልማ ጋር ተነፋፍቀን ነው የምንገናኘው። አያሱ ባሕር ማዶ ነው። ሌላውን እርሳው... ለተመልካች ይደብር ይሆናል። እኔ ግን ተሰማምቶኝ እየቀጠልኩ ነው።”

የድርሰት ሥራውን ጠበቅ አድርጎ እንዳይዘው ኑሮ ልንም ሆናበታለች። የዑለት ቸር (የዑለት ብዙን) ቤት ሆኖ የዑለተኛው ትዳሩ ሕይወት የገንዘብ እጥረት በጣም አለበት። በዚህም ምክንያት ጥበብን እንደ ውሽግው ነው የሚያያት። በአጠቃላይ ሕይወቱ መረጋጋትና ሰላም ስለሌላት ሰውየው ተፃምር ነው የሚያሰኝ ዓብይ ሥራ መሥራት አልቻለም።

እንዳለመታደል በእኛ አገር ለደራሲያኑ ቀድሞ በመክፈል እንዲጠበብ የማድረግ ባሕሉ የለንም። በባሕር ማዶዎቹ ይህ ባሕል ሥር የሰደደ ነው። ይህ ባሕል ሩሲያውያን ባይኖራቸው ኖሮ ምናልባት ደስቶይቭስኪን የሚያክል ደራሲን በጅምር ሥራው ብቻ ንላም ባጣቸው ነበር። የዚያን ዘመን የሩሲያ አሳታሚዎች ግብ እከክልኝ ልከክልህ ቢሆንም በረከቱ እኛ ድረስ ደርሷል።

ጋሼ ሰብሐት የመጻፍ አምሮቱን ለመወጣት በጋዜጣና መጽሔት ላይ ይጽፋል። በአንድ ወቅት ከወጣት ደራሲያን ጋር ሲወያይ፣ አንዱ ተነግሮ «ለእኛ ለወጣቶች ምን የሰጠሽን ዕውቀት አለ?» ሲል ጠየቀው።

ጋሼ ሰብሐትም “ለወጣት ደራሲያን አስጠርገዬ የማቀብላቸውን ዕውቀት ድህነቱ አገደው። ይሁን እንጂ ባለፉት ዕለት ዓመታት እግረ መንገድ በሚባለው ዓምዴ ላይ የማውቀውን ቡሉ እየጣናኩ ላቀብላቸው እየሞከርኩ ነው። በግድ ይጠረዝ ካልተባለ ከዚያ በርካታ ቁምነገሮችን መገብደት ትችላለህ” ብሎታል።

...ቀደም ባሉት ዓመታት የካቲት-መነን፣ አዲስ ሪፖርተርና፣ ቁምነገር መጽሔቶች ላይ በፈጠራውም በኢ-ልዕላዬም ተጠባል። በቅርቡ በእንግሊዘኛው The Sun በአማርኛው ምዕራፍ ጋዜጣ ላይ ይጽፍ ነበር። አሁን ደግሞ እርዳታ ጋዜጣና መጽሔት ላይ እየጻፈ ነው። በመቀጠል አዲስ አድማስ፣ ኔሽን ...ጋዜጦች ላይ አያሌ ሃሳቦችን

ዘርቷል። የሕይወቱን መጨረሻ ጽሑፎች የጻፈው አዲስ አድማስ ላይ ነበር።

አንድ ቀን ይህች አዝር በልማቱ መስክ ደርጅታ የሚነበብ ነዘር ልጆችዋ በፈልጉ ደራሲ ሰብሐት ገብረ እግዚአብሔር በሕትመት ልማናት ላይ የዘራቸው የጥበብ ሥራዎቹ ከየጋዜጠኞችና መጽሐፍች ላይ አባራውን እያራገፍን መሰብሰብ ያስፈልገን ይሆናል። በአማርኛም በእንግሊዘኛም ለሕትመት ይበቃሉ፤ እርሱም በስሙም በተግባሩም ተረት ከመሆን ድኖ ሕይወቱ ባሕሪ ይሆናል ብዬ አስባለሁ።

በባሕር ማዶዎቹ በየጋዜጣውና በመጽሐፍ ላይ የተጻፉትን ሥራዎች ሰብስቦ ለንትመት ማብቃት የተለመደ ባሕሪ ነው። ማርክ ትወይንን፣ ቻርልስ ዲክንስን፣ አልቤር ካሙን ለአብነት መጥቀስ እንችላለን።

ጋሼ ሲናዘር «አማልክቶቹ ለእኔ ያደላሉ። ዕድሰኛ ነኝ» ይላል። አባባሉ በብዙ መልኩ እውነትነት አለው። አንድን ልጥቀስ። ቀጽም ብዬ እንዳልኩት እርሱ መዘራት ነው ተግባሩ። አድናቂዎቹና ወዳጆቹ አሰባስበውለት ጸዳሩን አለዝዘውም ሆነ እሱ ራሱ እንደወረደ የጻፈውን ለሕትመት በትቶሏል። ይህንንም በሕይወት ቆሞ ለማየት በቅቷል።

በተከታዩ ሰኞ ዕለት በቀጠር ስንገናኝ ጋሼ ሰብሐት ዘንቧል። ቡና ዓይነት ቆዳ ጃኪት፣ ኮሌታ የሌለው ሽሚዝ፣ ከፋይ ሱሪና ቡና ዓይነት ሜማ ተሜምቷል። እሱ፣ እኔ እና ባለቤቱ ፀሐይ ሆነን ፕሬስ ከበብ ሻይ ጋብዞን እየጠጣን ጋሼ ፋሽን መከተል ጀመርክ እንዴ? አልኩት።

“አ! አ! እርሱ ተከተለን እንጂ እኛስ አንከተለውም” አለኝ።

“እዚህ ውስጥ ብቻህን አትፈራም?” አልኩት ሰፊ ከፋይ ሱሪውን እያላየሁት።

“ማን? እን ወንዱ?” አለና ሳቱን ለቀቀው።

ጋሼ ሲናዘር «ሀሊናና ሆድ አያረጅም» ይላል። እውነቱን ነው። በርግጥም ራሱን ጋሼ ሰብሐትን ሳየው ቆዳውም ፀጉሩም አረጁ እንጂ ሰውዬው ሰብሐት ነፍሱ ምንጊዜም ወጣት ነች። ከማንኛውም አላውንት በላቀ ሁኔታ የወጣቶችን ሕይወት በጥሩ ሁኔታ ይረዳል።

በመንገድ ላይ ሲጓዝ ከወጣት ጓደኞቹ ጋር ከሆነ የመንገዱን ግራ ይዞ፣ በስተቀኝ በኩል የሚጓዘው እሱ ነው። ከአንም ጋር ከዕለት ውለውዋችን ለንመለስ በመኪናዎቹ መተላለፊያ ላይ የሚራመደው እርሱ ነበር። “በዚህ ዕድሜዬ አንድ ሾልሶዋን ብትኖርህ ጥሩ ነበር” አልኩት።

“አልፈልግም” አለኝ።

“ለምን?”

“ማሽን ከሕዝብህ ያለያይሃል።”

የጋሼ ሰብሐት የዘር ሐረግ ከትግሬው ሦስት አራተኛ ሲሆን፣ በእናቱ እናት በኩል ሩብ የአማራ ደም አለበት። በአባቱ ደም አንድ ሰምንተኛ ጎጃሚ ነው። በመጀመሪያ ትዳሩ ከክሮሞ፣ በሁለተኛ ጋብቻው ከወሎዬ ጋር ተቀላቅሏል። በሁለቱም አቅጣጫ ዘሩን ዘርቷል። ሦስት ሴትና ሁለት ወንድ ልጆችን ወልዷል።

ሕይወቱ የታነበበት ባሕሪ፣ ወግ በመሐል አዝር የአማራው ሥርዓት ሲሆን፣ ሥነ ልቦናው የእንግሊዞች እንደሆነ ይናገራል።

አንድ ቀን ርዕሳችን ዘር ማንዘር መቀጠር ሆነ። በጨዋታው መሐከል አጼ ምኒልክን አንገና ጠነበ፣ ያንተ ዘር ጋሞ ነው። የኔ ደግሞ ትግሬ። ምኒልክ መጣና የምንግባባባትን የአማርኛን ቋንቋ፣ ለዜግነታችን ደግሞ አትዮጵያዊነትን፣ ከዚያም በላይ ባንዲራን ሰጠን። የነጮች ባሪያ ከመሆን አዳንን። ምኒልክ ባይኖር ኖሮ በምን ዓይነት ቋንቋ እንግባባ ነበር?።

ነሽጥ ሲያደርገው በአሜሪካዊው ዋልት ዊትማን ግጥም ራሱን ይገልጻል።

Do I contradict myself?
Very well then, I contradict myself
I am more than one, I am many
I am myriads, I am a universe

እንተርተመው።
ያልኩትን ተቃረንኩ እንዴ?
እንኳንም ተቃረንኩት።
ከአንድ በላይ ነኝ፣ ብዙ ነኝ
እልፍ አእላፍ ነኝ፣ ሙሉ ዓለም ነኝ

በጆን ዶን ሲመጣ ነብሱን እንዲህ ይተርካል።

No man is an island
At most he is a promontory
Every man's death reduces me.
Send not to ask for whom the bell tolls
It tolls for thee

ማንም ሰው ደሴት አይደለም
ግፋ ቢል ሰርጥ ቢሆን ነው
የማንም ሰው መሞት እኔን ያጎድለኛል
የቀብር ደወል የሚደወለው ለማን ነው ብለህ አትጠይቅ
የሚደወለው ላንተ ነው።

ይህ ነፍሱ ንለም የሆነች ሰው፣ ይህ የማንም ሞት ያጎድለኛል ብሎ የሚያስብ ሰው ታመመ። ...

ከጋሼ ጋር ስለሞት ለእያሌ ጊዜያት አውግተናል። በአንድ ወቅት ሲያሜራተኝ ግሞት መምጫው አይታወቅም። ያክሱቱ ልጅ ሲታሜራተኝ ሞት የሚገርመኝ መደምደሚያችን ነው። ሰዎች ደግሞ በየት በኩል ሸንቁሮን ይገባ ይሆን ብለን ስንጠነቀቅ እንኖራለን። የሚከዳኝ ሳምባዬ ወይስ ኩላሊቱ ይሆን? አልያስ ልቤ... እያልን እንጨነቃለን፣ እንጠበባለን፣ ሞት ግን አገባቡን ቀይሮ ይመጣና ሐላብ ይዘጋናል።

በሌላ ጊዜ ሐእንቅልፈ ነቅቼ እንደምነሳ ከዚያም እንደምተኛ ሁሉ ከሞት በኋላም ነቅቼ የምነሳ ነው የሚመስለኝ። ብለኛል። ይህን አባባሉን እያብሰለልኩ ቀጣይ ሥራዬ ያንተን ሕይወት መጻፍ ነው። ቶሎ ተነሳና ምዕራፍ በምዕራፍ እያነበብን እናስተካክለውና የጎደለም እየጨመርን በሐላብህና በሐላቤ እምናዳብርበት ሁኔታ እንፈጥራለን አልኩት።

“ከሆነልህ ደስ ይለኛል!” አለኝ። ሙሉ ፈቃደኝነቱን በሚያሳይ ሰሚት። ብዙ ተጨዋወትን። ከዚያን ዕለት ቀደም ብሎ አሱ ነው ብዙ እሚያሜራተኝ። የእኔ ተግባር እርሱን በጥያቄ መከርከር ነበር። የዚያን ዕለት ይደክመዋል ብዬ ስለገመትኩ አሜሞችን እኔ ነበርኩ የያዝኩት። ጅምብር ስታዘቀዘቅ ወደ ሰፈራ ለመሔድ ተነሳሁ።

እየጨበጥኩት በጄ ጨመቅ አደረግኩት። እሱም ጨመቅ በማድረግ አፀፋውን መለሰልኝ። ሆኖልኝ ታሪኩን እንደምጽፍለት

በእጆቻችን ሰንጠቃቀስ ነው። በቆምኩበት ቁልቁል ላይ ከፋይ ዙፍ ንደነት ሜማው ክሬ ተፈቷል። ይህ የዘወትር ልማዱ ነው። ምንጊዜም አንድ በታ ሂደ ሲጋበዝና ሜማውን አውልቆ መደብ ላይ ሲቀመጥ፣ ወይም ማታ ቤቱ ገብቶ ሲተኛ የሜማውን ክር ፊቶ ከሱ የመከተት ባሕርይ አለው። ይህ ጋዋን ወይም ቱታ ለብሰን እኩት መዋላችንን የምንገልፅበት ስልት መሆኑ ነው። በዚህ ሰሞን የሜማውን ክር አሥሮ እኔ ቤት በመምጣት አብረን ይኸን ታሪክ በተዋጣ መልኩ እንደምነውራው አስቤ ፈገግ አልኩ። በሕይወቱ ነገን በፍጹም የማያምን ሰው ማንን ታውቃለህ ብባል ልጠራ የምችለው አንድ ሰው ጋሼ ስብሐት ገብረ እግዚአብሔርን ነው። ይህን ተፈጥሮን ያለማመን ጠባዩን አጋብቶብኝ እኔም ዛሬን እንጂ ነገን ሳላምን እዚህ ደርሼአለሁ።

“ከሆነልኝ ደስ ይለኛል” እንደሌለ አጠቃላይ የሕይወቱን ምዕራፍ አሜራተኛል። መጽሐፉን ጽፎ እንዳጠናቀቅኩ መጀመሪያ ያስነበብኩት ራሱን ነው። አስተያየቱን በገባ እጅ ጽሕፈቱ በመጽሐፈ በር ላይ አኑራላችኋለሁ። በክፍል አንድ ልጅነቱን፣ ወርቃማ ንግሥቱን፣ የኮሌጁን፣ የፍቅሩን፣ ጉዞውን፣... ሰውየው ስብሐትን ታገኝታላችሁ። በክፍል ሁለት እንደ ፋታ ማግኛ ከወዳጅ በመደብ የሰበሰብኳቸውን ፎቶግራፎች ትመልከታላችሁ። በመጽሐፍ ሦስት ማዕደ ገባባት በክፍል አራት በመሰነባበቻ የምንላችሁ አለን። ክፍል በክፍል አምስት ዘና እንበል ላይ ተሰባብን አልባቱ ላይ እንደርሳለን። ደራሲውን ስብሐትን ታንቡታላችሁ። በመጨረሻም አስጆምሮ ላሰጨረሰን... እንባባላለን። እናም የእኔን ስብሐት ገብረ እግዚአብሔር ሕይወቱን ከነብተርዋ ይኸውላችሁ። የኖንተን እንጂ እንጂ እኔስ ሞትን ከስብሐት ጋር እንዲህ ቀደምኩት። ድንቁም እንዲህ አድርጎም መቅደም የለ።

የጋሼ ስብሐትን ሰብሰናና ከነጥበባዊ ክሁሎቹን አሳምሮ የሚገልጽልኝ ደበበ ሰይፋ ነው። ደበበ እንደዚህ ይለናል። «ደራሲ ደራሲ ከመሆኑ በፊት አንባቢ ነው። ደራሲ ደራሲ ከሆነ በኋላም አንባቢ ነው። የሕይወት ትጠልንም ይነባል። ዕድሜ ልኩንም ይነባል። እከሆ ዕድሜ ልኩን አንብቦ በሽዎች ንግሥታት ከኖረው ደራሲ ስብሐት ጋር ልተዋችሁ ነው መልካም ንባብ።

፪

ልጅነት

በትግሬ ጠቅላይ ግዛት፣ በአድዋ አውራጃ፣ ርባገረድ በምትባል መንደር ውስጥ ነን። ከርባገረድ ማዶ ሰማይን ለመንካት የምትን ጠራራ ተራራ አለች። የተራራውን ስም ማራም ፎ ይሉታል። ማራም ፎ ሁሌም በክረምት ጉም ትሰብሳለች። እዚህ መጥተን አድገን ወልደን አንድ ቀን ታናሽ ወንድሜን ተወልዶ ብርሃንን ከትውልድ መንደራችን በሩቅ የምትታየው ተራራ ለምን ማራም ፎ እንደተባለች ጠይቁው እንዲህ አለኝ። «አባቶቻችን ሲያወሩ እንደሰማሁት አንዱ ጥልያን ማንች ይህች ተራራ?» ሲል ተወላጆቹን ይጠይቃል። ማራም፣ ሲሉ ይመልሱለታል። «ማራም ፎ! አለ ጥልያን። ፎን የጨመረው ለአድናቆት ነው። ከዚያ ጊዜ ጀምሮ የተራራዋ ስያሜ ማራም ፎ ሆኖ ቀረ።

እኔ ተወልጄ ባደግኩባት መንደር ሦስት ቤቶች አሉ። የቤቶቹ አሠራር ታሪክ እንዲህ ነው። አያቱ ምህረዬ ገብረ ዮሐንስ ሲያርፉ ርስታቸውን ሁለት ልጆቻቸው ተከፋፈሉት። አንዱ የአጎቱ ሲሆን፣ ሁለተኛው የእኔ ወላጆች ቤት ነው። ሌላኛው የእኔ የክርስትና አባት የአቦዬ ገብሩ ቤት በቅርብ ርቀት አለ። እነዚህ ቤቶች እሳት ይጫጫራሉ፣ ዕቃም ይዋግሳሉ።

ከመንደራችን ወረድ ብሎ ርባገረድ የምትባል ወንዝ አቋርጣው ታልፋለች። ትርጓሜውም በአማርኛ የገረድ ወንዝ ማለት ነው። አረንጓዴውን መስክ፣ ሸንተረፍን፣ የባላገሩን ጎጆ በምናባችሁ ሳሉት። የአዕዋፋን ዝማሬ፣ የከብቶቹን ጨኸት፣ የእረኛውን ዜማ፣ ያለመታከት ከመሬት ጋር የሚታገለውን አርሶ አደር ሕይወት በልዩናችሁ አብሰልሱለት። እዚህ ባላገር ውስጥ ነው ሚያዚያ 27 ቀን 1928 ዓ.ም የተወለድኩት።

አባቴ መምራ ገብረ እግዚአብሔር ገብረ ዮሐንስ፣ እናቴ ወይዘሮ መዓዛ ተወልዶ መድሐን ይባላሉ። ሁለቱንም ሕይወት ያጣመራቸው

እንዲህ ነው። አባቴ ሚሰታቸውን፣ እናቴም የመጀመሪያ ባሏን ሞት ነጥቋቸዋል። ሁለቱም ከመጀመሪያው ትዳራቸው ልጆች አናርተዋል። እኔ በዚህ ሁለተኛ ጋብቻቸው የመጀመሪያ ልጆቸው ነኝ። ስብሐት ለአብ አሉኝ። አዲስ አበባ መጥቼ የአራዳ ልጆችን ሕይወት ሰቀማምስ በክርስትና ስሜ መጠራቱ ረዘመብኝ። ስለዚህ ሰሜን ስብሐት ብዬ አሳጠርኩት። ለአብን እስከ ዘለንለሙ ልሰናበታት ግን አልቻልኩም። ምክንያቱም ከገጠር ዘመዶቼ ሲመጡ፣ ከታናናሾቼም ከታላላቆቼም ጋር ተነፋፋቀን ስንገናኝ የሚጠሩኝ ስብሐት ለአብ ብለው ነው። ምንም አይመስለኝም። እንዲያውም የልጅነት ሰሜቴን ይኮረከርዋታል። ጨዋታችንንም ያደምቅልናል። በእሁኑ ዕድሜይ ወጣቶች ፈርምልን ይሉኛል። እኔም ስብሐት ለአብ እያልኩ ነው የምፈርምላቸው።

እንደሚታወቀው የተወለድኩት ፋሽስት ኢጣልያ አገራችንን በወረረችት ወቅት ነው። ነፍስ ማወቅ ስጀምር አንዳንድ ነገሮችን መስማት ጀመርኩ። እጅግም መራር ሰላልሆኑ ብዙዎቹን አላስታውሳቸውም። አንዷ ግን አሁንም ትዝ ስትለኝ ታስቀኛለች።

አንድ ቀን አቦዬ የክርስትና አባቴን ልጅና ታላቅ ወንድሜን አያገውን አስከትለው በመንደራችን ውስጥ አሁን ትዝ የማይለኝን ሥራ በጋራ ይሠራሉ። የክርስትና አባቴ ልጅ ስሙ ገብረ እግዚአብሔር ነው።

በዚያን ሰዓት አንድ የጣሊያን ቲኔንቴ ቡድን ወደ መንደራችን ይመጣል። ባንዳዎችን አሠልፎ ሲደርስ አባቴ ከልጆቻቸው ጋር በሥራ ላይ ናቸው። የጣሊያን ቲኔንቴ አመጣጡ ለሰላም ነው። ወላጅ የሌላቸውን ልጆች ስብሰበው ይወሰዱና እስከ አራተኛ ክፍል ያስተምሩዋቸዋል። ከዚያም በተላላኪነት፣ በጋሰተኛነት፣ በተለያዩ አነስተኛ ሥራዎች ይመድቡዋቸዋል። ይህንን ምልመላ ለማካሄድ ነው ጥልያን መንደራችንን መጎብኘት ያስፈለገው። አባቴ አጠገብ ሲደርሱ ቆም ብለው ሰላምታ ተለዋወጡ። ማንነታቸውን አባቴን ጠየቃቸው።

«ገብረ እግዚአብሔር እባላሁ።» ብለው ወደ ልጆቻቸው እየመለከቱ፣ «እነዚህ ልጆቼ ናቸው። ይኼ ገፁ ይባላል፣ ይኼኛው ደግሞ ገብረ እግዚአብሔር ነው» ይሉታል።

ጥልያንም ተገርሞ «አባትም ልጅም ገብረ እግዚአብሔር?» ሲላቸው

«በሆንሱ! እና ምን ትሆናለህ?» አሉና ዱላቸውን ወደ ላይ አነሱበት። ጥልያን በጣም ግቀና አልፎአቸው ሂደ።

አባቱ ምህረድ ገረዝሂር ገጅምና ቀጭን ቁጭና ነው ያላቸው። በባህርያቸው በጣም ቁጭ ቢሆኑም ቶሎ ይበርድላቸዋል። በሰላም ወቅት ተጫዋቾች ናቸው። ቀልዱን ያውቁበታል። ተግባራቸው ሁለት ዓይነት ነው። አንደኛው በቤተክህነት ትምህርታቸው ቤተ ክርስቲያንን ሲያገለግሉ፤ በሌላው ገበሬ ናቸው።

የባላገር ቁስ እንደ ከተማው ቁስ ሙሉ በሙሉ ሥራው ቅስና አይደለም። ዘወትር እሑድ ቤተ ክርስቲያንን ሲያገለግል ከሰኞ እስከ ቅዳሜ ከበዓላት ውጪ አራሽ ነው። አባቱን አሁን ሳስባቸው የሚያስገርሙ ገጠመኞች በልጆቻቸው ነፍስ ውስጥ እንረዋል።

ትንሽ ልጅ ሆኜ ማረሰ እለማመዳለሁ። አባይ ማረሻውን ለቅቀውልኝ እንዴት ማረሰ እንዳለብኝ እየመሩኝ ዘና ይላሉ። እንደ ተለመደው አንድ ቀን ማረሰ ጀመርኩ። ትንሽ ተንገዘኩ። ይሁን እንጂ ማረሻውን መሬት ውስጥ ሰቅሶቄ መውጋት አልቻልኩም። በዚህ ጊዜ በሬዎቹ ችግራን ሳይረዱ ማረሻውን ኅተቱት። ማረሻው ከአፈሩ ወጣና የበሬውን እግር ወጋው። «ወይኔ አባቱ ገደሉኝ» ብዬ በጣም ክው አልኩ። እሳቸው ግን «አይዘህ ልጄ» አሉና ቀንበሩን ከበሬዎቹ ላይ ፈተው ወደ መንደራችን ተመለስን። የዚህን ተቃራኒ ደግሞ ላጫውትሁ። አባይ ገረዝሂርን በደንብ እንደታዩቸው።

አንዳንድ የማያስቆጣ ነገር እርር ድብን ሲያደርጋቸው አጋዋሞኝ በልጅነት ልዜ ሙስጥ ተቀርፎ ቀርቷል። አንድ እንጨት ሲፈልጡ ይሁን ሌላ ሥራ ሲሰሩ የለበሱት ነጠላ ከትከሻቸው ላይ ወርዶ ጫፉ መሬት ዘፍ አለ። ወደላይ መልሰውት ሥራቸውን ቀጠሉ። ነጠላው አሁንም መሬት ላይ ወደቀ። ቀና አድርገውት ሥራቸውን ቀጠሉ። ነጠላው እንደገና መሬት ዘፍ አለ። ይኼኔ ተናደደና «መውደቅ ከፈለግህ ይኸውልህ!» ብለው ከትከሻቸው ላይ አውርደው መሬት ጥለው ደሀና አድርገው ረገጡት።

አባቱ ባላገር ውስጥ መንገድ ይጓዛሉ። ስንቅ አልያዙም። በጣም ራባቸው። ወሩ ጥር ስለነበር በሚጓዙበት መንገድ ከርቀት የሠርግ ዘፈን ይሰማል። በዚያ ስፍራ አባይ አይታወቁም። በአገሬው ተወዳጅ የሆነችውን የሠርግ ዘፈን እያወረዱ ሰተት ብለው ወደ ሠርግ ቤቱ ገቡ። ቤተኛው ተቀበላቸው። እሳቸውም ዘፈኑን ማውረዱን ቀጠሉ። የሠርግ ዳሱ በጣም ደመቀ። አንድ ወጣት አፈሩ ብሎ ይነሳና «እባክህ እንተ ወንድሜ፤ ለኔ ዋና ማዜዬ ሁኔታኝ!» ሲል ተማግናቸው።

«እሺ ምን ከፍቶኝ» ብለው ቁጭ አሉና የራባቸውን ያህል በሉ።

እናቱ አጭር፤ ወፍራም ነች። በባህሪዋ የአባቱ ተቃራኒ ነች። ዝምተኛ ናት። ልጆቿ ስንጠራት ወለላይ ብለን ነው። ያልመሰላትን ማንም በናገራት «ቅ!» ነው የምትለው። ድንቁም እንደማለት ነው። ይህ ለእርሷ ብዙ ተናገረች ማለት ነው። ባለሞያ ፈታይ፤ ጠንካራ ሠራተኛ ነች። ልጆቿን በጣም ትወደናለች። ወለላይ ስታዘን፤ ስትጨነቅ አይቹ አላውቅም አባይ ያውቁባት ይሆናልንጂ። እንዴ እኔ የአንድ ወደል አሁን ጭራ ስንካ ሆዴን በርግጫ አፈረሰው። «ወለላይ!» ብዬ ጮህኩ። ፈትለክ ብላ መጣች፤ ያ ሁሉ ውፍረት የሌለ ያህል። «ሁለተኛ ያህያ ጭራ ትንካና ወየውልህ!» አላለችም። «ልጄን! ልጄን!» ብላ አቀፈችኝና የአሁያውን እርግጫ አስረሳችኝ። እኔ በተራዬ ከወለደኩ በኋላ ነው በዚያች ሰዓት እናት ማን እንደሆነች ያየሁት።

ሌላ ቀን ግን አበዛሁት። ምን እንዳደረግሁ ዛሬ አላስታውሰም። ግን በወለላይ ቤት የሚያስገርፈኝ ጥፋት ነው። ተቆጣች። በሕይወቱ ለመጀመሪያ ጊዜ እናቱ ስትቆጣ የዚያን ዕለት አየኋት። አባቱ እንደመጡ ጥፋቱን ነግራቸው «ግረፍት!» አለቻቸው። ይኼውልህ እርሷን ፈርተው አባይ ገረፉኝ። በሕይወቱ የዚያን ዕለት ብቻ የአባቱን እጅ ቀመስኩ። አንድም ቀን ከዚያ በፊትም ሆነ ከዚያ በኋላ ተገርፌ አላውቅም።

ሚጠጠ ሆኜ እኔና ወለላይ መንገድ እንሔዳለን። የባላገር መንገድ ጠባብ ስለሆነ ገን ለገን ስለማያሰኩድ ጌላና ፈት ሆነን ነው የምንጓዘው። እሷ በረጃው እየተራመደች እኔ ሱክ ሱክ እያልኩ እከተላለሁ። መንገድ ላይ ድንጋይ አንግችና «አንተም አንሳ» አለችኝ። አንሳሁ። የተወሰነ ርቀት እንደሔድን የድንጋይ ቁልል ከአለበት ስፍራ ደረሰን። ወለላይ የያዘችውን ድንጋይ ቁልል ላይ አኖረችሁ። እኔንም እዚያ ላይ እንዳስቀምጥ ነገረችኝ። ቁልሉን አልፈን ስንሂድ የድንጋይን ቁልል ምስጢር እንድትነግረኝ ጠየቅኳት። ስታጫውተኝ «እምታየው ቦታ ላይ ለወደራቱ ቤተ ክርስቲያን ይውራል። እንዲህ አይነት ሥራ ሲታሰብ ለአካባቢው ነጥሪ ይነገረዋል። ስለዚህ ሕዝብ ከየተነግሰበት ድንጋይ እየያዘ እየመጣ ቁልሉ ላይ ድንጋይን ያኖራል» አለችኝ። አለና ጋሺ ስብሐት ትኩር ብሎ እየሞኝ «አይህ ይህ ሕዝብ አንድ ሲሆን፤ ንጉሥ ወይም አምባገነን መሪ አያስፈልገውም። «ኔከር!» ሕዝብን በነፃነት ከአስተዳደርከው እንኳን ቤተ ክርስቲያን ያፈለግከውን ሌላ ነገር ሁሉ አግምሮ ይገነባል። ለሕዝብ የሚያስፈልገው ነፃነት ብቻ ነው። ነፃነት ብቻ...!

እሀ... አምን አንተን፣ እኔን እንደሰው የሚቆጥሩን ወላጆቻችን፣
ዘመዶቻችን፣ የምንኖርበት ማኅበረሰብ ብቻ ናቸው። በተረፈ
ባለንበት ሁላችንም ለመንግሥቶቻችን እስታቲስቲክስ ነን፤ ቁጥር
ነን።

ቤተክርስቲያን ስንል አልነበረም? አንድ ጊዜ፣ አንዱ ይነሣና
የማይሆን ቦታ ይገኛል። በምሳሌ ማሰደገፍ እንችላለን። ከጓደኛው
ሚስት ጋር መርፈና ክር ሆነው ተገኙ። ይኸው ባል ውሽማን
ሊገድለው አሳደደው። ውሽማ እንዳይሞት ይሸኛል። ሮጦ ቤተ
ክርስቲያን ገብቶ ደወል ይደውላል። ገዳይ ይቆማል። እዚያ አካባቢ
ዝርም አይል። በዚህ ጊዜ ለመግደል ግሎ የነበረው ባል
ይቀዘቅዛል። ፋታ ስለሚኖር ሽማግሌ ተሰብስቦ ይቅር ለእግዚር
ይባላል።

አየህ የደወልን ኃይል? እንዲህ ነው የባላገር ሥልጣኔ፣ ያ
ሥልጣኔ ከተማ ገብቶ ሲበላሽ ማየት አይገርመንም?

አንዳንዴ፣ እንዲያውም ብዙ ጊዜ፣ አካባቢያችን በድርቅ
ይመታል። በአንድ ወቅት አቦይ ወደ ሽራ ተሰደዋል። ሽራ ሁልጊዜ
የጥጋብ አገር ነው። በጊዜው እህል የሚባል ነገር ቤታችን ውስጥ
የለም። ወለላይ ደግሞ በእግዚአብሔር ጥልቅ አምነት አላት።
ነግራለሁ ባለሙያ ፈቃድ ናት። የዚያን ሰሞን ልቃቂቶችን ይዛ
ገቢ ይደቅ። አንድ ሰው ወይን ፈትሎን አዩት። «ቆንጆ ፈትል
ነው» ብለው ጥጋውን ጠየቁት። እንዲከፍሏት የጠየቀችው ገንዘብ
ከጠበቁት ቦታች ሆነ። «ለዚህ የሚገባው እንዲህ ነው» ብለው
ከጠየቀችው በላይ ከፈሏት። ተደሰተች። ባዶውን ቤቷን በልቃቂቷ
ገቢ ያለህ ስምታ ሞላችሁ። ሰውዬውም ከዚያ በኋላ ደንበኛዋ ሆነ።

ወለላይ በየሰዓት ግመቱ ነው ልጆቿን የወለደችን። አራት ወንድ፣
ሁለት ሴት ልጆችን ከማሕወና አፍርታለች። ከመጀመሪያ ትዳርዋ
አንድ ወንድ ልጅ ወልደላች። አቦይ ከመጀመሪያ ባለቤታ ቸው አምስት
ልጆች ወልደዋል። ወላጆቻችን በእጠቃላይ አሰራ አንድ ልጆችን
በመጀመሪያውም ሆነ በሁለተኛ ትዳራቸው አፍርተዋል። አባት
እናታችንን ጨምሮ እዚያ ጎጆ ውስጥ የምንኖረው አምስት ልጆቻ
ቸው ብቻ ነን። የተቀሩት ከመጀመሪያ ትዳር የተወለዱት ታላላቆቻ
ችን ግን በዚያን ወቅት ወደተለያዩ አገሮች ይደው የራሳቸውን ኑሮ
ጀምረዋል።

እኔ ለእናቱ የመጀመሪያ ልጅ ነኝ። ተወልደ ብርሃን እንደተረገዘ
ጡት በቃህ ተባለኩ። የኔ የክርስትና ሕባቱ የአቦይ ገብሩ ባለቤት
ሰም በትግርኛ እነደ ትዕቢ ይባላል። ትርጓሜው ትደግ ማለት ነው።
ኅሰሐን ወልዳ ጡቷ ወተት ማፍሰሱን ስላላቆመ እርሷን እንደጠባት
ተፈቀደልኝ። እነደ ትዕቢን እየጠባሁ እስከ አራት ዓመቱ ቆየሁ።
ወይስ አምስት አመት እስኪሞላኝ ጠባሁ? ትውስታዬ በዚያ ርቀት
አታስተማምንም።

በቤታችን ውስጥ ኩራዝ ነበር። ብዙ ጊዜ አይለኩም።
የምድጃው እሳት ሲከሰም፣ አልያም ራት ልንበላ ስንል ነው
የሚባራው። ወይም ወለላይ ቀን በተለያዩ ምክንያቶች ሥራ
በዝቶባት ከዋለች እና እንጀራ መጋገር ከፈለገች በኩራዙ ብርሃን
ትሰራለች። ከቤት እቃዎች አንዲት በርጨማ ብቻ ቤታችን
እንደነበረች ትዝ ይለኛል። ቀን ወለላይ ሥራ ስትሠራ ትቀመጥ
በታለች። አቦይ ከእርሻ መልስ አረፍ ብለው እሳት የሚሞቁት
በዚህችው በርጨማ ላይ ተቀምጠው ነበር። ይህችን በርጨማ እኔ
ነኝ ነፍስ አውቄ ወደ ርባሃረድ ስመለስ በሌላ መደገፊያ ባለው
ወንበር ለአቦይ የቀየርኩላቸው። ለወለላይ ግን ምንም አልወሰድ
ኩላትም። እኔ ልጄ እበቃታለሁ። አለና ፀጥ ብሎኝ ጥቂት ቆዘመና...

ለታላቁ ለአያ ገፁ ጥልቅ ፍቅር አለኝ። በዚያን ወቅት እርሱ
ጎረምሳ ነው። ጡጫ ወጥቼ መዋል ከቻልኩ ጀምሮ አብራው
እውላለሁ። እሄደበት ሁሉ ያስከትለኛል። በወቅቱ እኔ ለጥጃ
እረኝነት ደርሻለሁ። ስለማናቸውም ነገር ያስተምረኛል። ትግል
እንዴት መግጠም እንዳለብኝ አሰልጥኖኛል። ይኼ ልምምድ ካለፈ
ዕለታት፣ ወራት፣ ዓመታት ተቆጠሩ። አንድ ቀን የእኛ ሠፈር
ልጆችና የሌላ መንደር ልጆች ይዋጣልን ተባባሉ። ጎረምሶቹ ማን
ማን እንደሚያሸንፍ ይተዋወቃሉ። ፀባቸውም አይጀመር እንጂ፣
ከተቀሰቀሰ በቀላሉ አይበርድም። ደንባቸውም አረፍ እንደሆነ
አስታውሳለሁ። የምር ስለሚጋጠሙ፣ የሚጣሉት ጎረምሶች ዱላቸውን
መራት አስቀምጠው ትግል ይገጥማሉ። ትግሉን ቀድሞ የጣለው
ጎረምሳ ዱላውን ያነሣና የወደቀውን ይገርልጠዋል። ተመቸው
ማረኝ። ብሎ ካለቀሰ ደብዳቤው ይቆማል። ይኼ ለጎረምሶቹ
የሚሠራ ደንብ ሲሆን፣ ለእኛ ለውጫራቹ ግን ታግለህ መጣሉ ብቻ
በቂ ነው። የዚህን ዕለት ከየሰፈሩ ወኪል የሚሆን ሙጫጭ ተመረጠና
ሰፈራቸውን ወክለው እንዲያጣላቸው ተወሰነ። ከዚያቸው ሰፈር አንድ
ልጅ ተመረጠ። ከእኛ ሰፈር አያ ገፁ እኔን እንድንጋጠም መረጠኝ።

ተጋጣሚዬን ሳየው በጣም ፈራሁ። እንደዚያን ዕለት የተርቡ ተበትኩበት ቀን ትዝ አይለኝም።

...ታሸንፈዋለሁ አለኝና አያ ገዑ ገፋ አደረገኝ።

ምንም ብፈራ እንቢ አልፈልግም ልለው አልቻልኩም። እንደ ፈራሁ አልቀረልኝም፤ ትግሉን ገጠምኩ። ታገልን፤ ታገልንና ጣልኩት። በጣም ገረመኝ። ግን ፍርሀቱ አሁንም አልለቀቀኝም። በጭራሽ ከፍርሀቴ ነፃ ሳልሆን ርባገረድ ገባሁ። አለ። ፍርሃቱ ምን ዓይነት ጭንቀት በሰራ አካላቱ እንዳደረሰበት በአካሏን እያሳየኝ ቀጠለ። “በመንደርዘ ማን ማንን ያሸንፋል ትባባልና ትሞክክራለሁ። እርስ በራሳችንም እንተዋወቃለን። በዚህ የልጅነቴ ወቅት የምታሰገርም ገጠመኝ አለችኝ። የአቦይ ገብሩ ልጅ ፍስሐ የእኔ እኩያ ነው። እሱ እኔን ያሸንፈኛል። እኔ ተኸሉን አሸንፈዋለሁ። ተኸሉ ደግሞ ፍስሐን ያሸንፋል። ይኼንን ሁኔታ በልጅነቴ ሳሳሳለው ተኸሉ ያሸንፈውን ፍስሐን እንዴት እኔ አላሸንፈውም? ስል እገረማለሁ። ይህች ጥያቄ መልስ ሳይገኝላት ውብ የነበረችው የልጅነት ወቅት አለፈች።” አለኝ ፈገግ ብሎ ጠሙን በጣቱ እያፍተለተለ። “ትዝታ ትዝታን ይጠራል። ተረኛዋ ትዝታ መጣች። ልቀጥልሁ ነው።

ከአብሮ አደገኛ ጋር በብዙ ቀዳዳ ማን ይሸናል እንባባልና የምንጫወታት ጨዋታ አለችን። እንድ ሐረግ አለች መሬት ለመ ሬት እየተጎተተች የምትበቅል። ይህችን ሐረግ ቅጠልዋን ስትበጥሳት ነጭ ወተት ይወጣታል። ወተቱን በመሸኛ ቀዳዳችን ላይ ጠብ እናደርገዋለን። ወተቱ መሸኛችን ላይ ይደርቃል። በበነጋታው በልዩ ልዩ ቀዳዳዎች እንሸናለን። ከጓደኞቼ ጋር በተራ እየሸናን የማን ቀዳዳ እንደበዛ እንቆጥራለን። እንዱ በሦስት፣ በአራት፣ በአምስት እያለ ይቀጥላል። ነገ በበለጠ በብዙ ቀዳዳዎች ለመሸናት ወተቱን መሸኛችን ላይ ጠብ እናደርጋለን። ተነገ ወዲያ እስከ ዘጠኝ ቀዳዳዎች እንሸናለን። እኔም በዚህ የቁጥር ብዛት መሸናት ጀመርኩ። በሚቀጥለው ቀን የበለጠ እንዲበዛልኝ በማሰብ ወተትዋን በደንብ ብልቱ ላይ አፍሰሼ አደርኩ። ሲነጋ ሸንቲ ወጥሮኝ ተነስቼ ብለው ብሠራው እንቢ አለኝ። ሲጨንቀኝ «አያይ!» ብዬ ተጣራሁ። አያ ገዑ እየሮጠ መጣና «ምን ሆነክ?» አለኝ።

“ሸንቲ እንቢ አለኝ” አልኩት።

ወረንጠውን አወጣና በርከክ ብሎ ሲጓጉጣት ሸንቲ ቷ! ብሎ ሬቱን አለበሰው። ይኼንን ሳሰታውስ አያ ገዑ ትዝ ይለኛል። አያ ገዑ እዚያው ርባገረድ የአባታችን መሬት ብቸኛ ወራሽ ሆኖ በግብርናው ገፋበት። ሌሎቻችን እንደየዕጣችን ለመኖር በሠፊዋ

አትዮጵያ ተዘራን። አያ ገዑ ጎልምሶ ትዳር መስርቶ ታሞ አረፈ። ጥሩ ጨዋታ አዋቂ እንደነበር ትዝ ይለኛል። በጣም የምወደውን አያይ ገዑን በዚህ ዓይነት ሁኔታ ነው የተለየውት ብሎ ተከዘ። በዐጥታ እንደተዋጥን ፈገግ አለ።

መምህረይ ገብረ ዮሐንስ አያቱ ናቸው። የአቦይ አባት። እሳቸው አሁን በምንግርዘ ገጠመኝ ውስጥ ባይከሰቱ ኖሮ በአሁኑ ሰዓት መተዳደሪያዬ ምናልባት ሌብነት ይሆን ነበር ስል አስባለሁ።

እንዴት? ማለት ጥሩ። አያቱ መምራ ገብረ ዮሐንስ መልካቸው ቀይ መሆኑ አሁንም ትውስ ይለኛል። በዕድሜ በመጣባቸው መዘዝ ታውረዋል። ዕድሞ ውስጥ ነው የሚተኙት። ዕድሞ ከግር ጎጆዎችን አጠገብ ከድንጋይ የተሠራ ባለአራት ማእዘን መጠለያ ነው። እዚያ ውስጥ በአያቱ ራሰጌ በገንቦ መሉ የዋንዛ ደረቅ ፍሬዎች አሉ። ፍሬዋን ሚጢጢ ቴምር በላት። እንደ ዘበብ ሲበላት ትጣፍጣላች። ግርጌያቸው ወደበፍ ነው። እንደማያዩ ስለማውቅ ብዙም አልተጨነ ቅኩም። ልክ ገንቦዋን ከፍቼ ከዋንዛው ልዘግን ስል አፈፍ አደረተኝ። አቤት ድንጋጤዬ!!! ልካ ተሳስቻለሁ። ያኔ ውራ ስለነበርኩ አያቱ በጆሮአቸው ሕያው መሆናቸውን ረሰቼ ሰገባ እያንኮሻኸሽኩ ነው። እሳቸው ግን መደንገጠና መሸበሬ ገባቸው። ሲያከሙኝ፣ የልጃቸው ልጅ ነኝና ከዋንዛው ቆንጥራው ሳይሆን በደንብ ዘግነው ሰጡኝ። ዋንዛዋ በዕለትዋ ጣፍጣ ተበልታ ብታልቅም ድንጋጤዋ ግን አብራኝ እድጋ ሌብነትን ከላይ ላይ አራገፈችው።

እቃ፣ እቃ በደንብ ተጫውቻለሁ። ለዚያውም ባልኛ ማለት አለና ጋሼ ሰብሐት በግንባሩ ላይ በሰተቀኝ በኩል ያለችውን ጠባሳ አግየኝ በግምት የሰባት ዓመት ልጅ እያለሁ ነው የተፈነከ ትኩት። በዚያን ጊዜ የታናሽ ታናሽ የሴፍ ሕፃን ነው። ይድሃል። እርሱን እንድጠብቅ፣ እንዳጫውተው ታዘገባለሁ። ግን በሚያስተማምን ሁኔታ ልጠብቀው አልቻልኩም። ይህንን ሁኔታ ቤተሰቦቼ ቀድመው ተረድተው አንዲት የሩቅ ዘመድ በዕድሜ ግን እኩያዬ የሆነች ሴት ልጅ ቀጠሩ። ደሞዝዋ በመሽር ወቅት የተወሰነ ቁና እህል ለቤተሰቦቿ ይከፈላል። ይህቺ ልጅ እንደመጣች እኔ የሴፍን ከመጠበቅ ነፃ ሆንኩ። እኔ፣ ልጅቱና የሴፍ እቤት ውስጥ ስንውል መላጆቼ ወደ እርሻ ተግባራቸው ሄዱ። እኔና እርስዎ መቅረታችንን ሳይ አንድ ነገር አማረኝ። ለመንኳት። የሴፍ በወቅቱ ነብስ አያውቅም። ወንድ ከሆንክ አይደለም የሸባት ዓመት ልጅ፣ የሁለት ዓመት ልጅም ብትሆን ያሻርሃል። እሷም ሳያምራት አይቀርም። “እሺ ግን በአንድ ነገር እንሰማማ” አለችኝ።

«በምን?» አልካት።

«ጭንቅላትህ ተዘቅዝቄ አግርህን እሸከኮ ብዬ ከዚህ እስከዚያ ድረስ ተሸከሜ ልውሰድህና ስንመለስ እሸ» አለችኝ።

ተሰማማቡ። ተዘቅዝቄ አንጠልጥላኝ መንገድ ጀመርን። ትንሽ እንደሄደን አንድ እግራ አመለጣት በጭንቅላቱ መራት ላይ ተተክልኩ። ግንባሬ ላይ ተፈነክትኩ። ሁሉም ነገር ቀርቶ ቁስሌን ማሰታመም ጀመርኩ።

«አቀጥልልህ» አለኝ ጋሼ። ይህችኛዋ ገጠመኝ የልጅነትን ልቦንርነት የምታሳይ ነች። አንዲት ዘመዳችን ሞታ ወለላይ ለቅሶ ተቀምጣለች። ለቀሰተኛ ከየአካባቢው ይጎርፋል። ልክ እኛ ግቢ አጥር አጠገብ ሲደርሱ ማልቀስ ይጀምሩና ወደ ውስጥ ይገባሉ። እናቱ የሞተችበት ልጅና እኛ እየተጫወትን ነው። ለቀሰተኛዎቹ ለቅሶውን ደርሰው ከቤት ሲወጡ ልጁን ካዩት «ይኼውልሽ የሚችቷ ልጅ» ብለው ከንፈራቸውን በሐዘን ይመጥጣሉ። እኔም ይህንን ሳይ ጊዜ ምነው ወለላይ ሞታ ለእኔም እንዲህ ባዘኩልኝ ስል መሰኘቱን አሰታውሳለሁ።

ሌላኛዋ ገርነት መጣች። አንዳንዴ እቤት ውስጥ ጨዋታው ሲደራ ዝፈን ይሉኛል። እዘፍናለሁ። አንድ ጊዜ፣ (አባይ እንጀራ ለማሳደድ ሽሬ ሄደው ሳይሆን አይቀርም) እናቴና ዘመዶቼ ባለቤት ሳልጠየቅ መዝፈን ጀመርኩ። እንደመሰለኝ ራሴን ሰጠረጥረው «ሽ የኔ ልጅ!» ብለው እንዲያሞጋግሱኝ ፈልጌያለሁ። የዘፈንኳት ዘፈን ትርጓሜዋ እትዬ ዘውዲቱ፣ ለጋሽዬም አቅምሸያቸው ነው የምትለው። በዚህ ጊዜ ወለላይና እንግዶችዋ «አንት ምናምንቲ! አትጠፋም ከዚህ?» ብለው አባረሩኝ። ብሎ ፈገገና «ይህች እንግዲህ ትንሽ ሲዘርብህ የምታጋጥምህ ዓይነት ናት። የገሃዱን ዓለም ኑሮ ዓይንህን ገልጠህ ስታስተውል ደግሞ የሰው ልጆች ሲባሉ የትም ቢሆን፣ ጤናማዎቹ ሰዎች በአበዳ ሰዎችና በውሾች ላይ በጣም ይጨክጉባቸዋል። ይህ ለእኔ አሳዛኝ የሕይወት ፈተና ነው። ርባገረድ ውስጥ ውጫዎ ሆኜ የማልረግላት አንዲት እብድ ነበረች። ቆንጆ ነች። ትልልቅ ሰዎች ሲያወሩ እንደሰማሁት፣ ተድራ፣ የሠርግ ግብዣ ዘፈን አብቅቶ ጫጉላ ቤት እየተሰተናገደች እያለች፣ ከዚያ ሁሉ ሆታ በጓላ ድንገት እሷ ብቻዋን ሆኖ ከብቻዋ ጋር ተፋጠጠ። በዚህ ድንገተኛ ብቸኝነት አበደች። አንዳንዴ ዘንቦች እብደቷ ሲለቃት፣ እያለቀሰች እንዲህ ታንጎራጎራለች «ወይኔ፣ ይህን ውበቱን ሳልጠቀምበት አፈር ልሆን ነው ወይ?» እያለች ስቅስቃሴ ብላ ታለቅሳለች። ሲሻላት እኛ ውጫጮቹ እንጠራትና «ወይ!» ስትለን

«አንትን አለሽ?» እንላታለን። እሷም «አዎና! ያውም ምን የሚያክል ወፍራም ቀይ!» ትለናለች።

በዚያው በልጅነቱ ወቅት በሩቁቱ በአድዋ ከተማ አንድ አስተዋይ እብድ እንደ ነበሩ ሲነገር ትውስ ይለኛል። እኝህ ሰውዬ ብቻቸውን ቆመው እያለ፣ ከጓላቸው አንድ ልጅ ሲሰቅ ሰሙ። ዘወር ብለው ቢያዩ ሌላ ሰው የለም።

«ልጄ ከማን ጋር እየሳቀክ ነው?» ይሉታል።

«ብቻዬን» ሲላቸው፣

«ልጄ! በስማም በል። እኔንም ሲጀምረኝ እንዲህ ነበር» አሉት።

እኛ ቤት የፈደል መምህራችን አባታችን ናቸው። ፈደልን በእኛ ባህል ስትማር ሀቡን ብቻ ሳይሆን፣ ከሃይማኖትም ጋር ያስተዋውቁሃል። ይህ ደግሞ ሌላ መንፈሳዊ ብርሃን ነው። እንደው?

በአገራችን በሰንበት ዕለት እቅራቢያችን ወደሚገኝ ቤተ ክርስቲያን እንጤዳለን። አባታችን ፀሎተ ሥርአቱን አስተምረውናል። ክርስትናን ያወቅኩት በዚህ ወቅት ነው። ሌላ ትዝታዬ የእስልምናና የክርስትና ግንኙነት ነው። በአገሬ የሸመና ሥራ የሚሠሩት እስላሞች ናቸው። እናቴ ፈታይ ሰለሆነች የሸማኔ ደንበኛ አላት። ሸማኔውም እኛ ቤት በየጊዜው ሲመጡ አስታ ውሳኛዋለሁ። እኛም በተለያዩ ጊዜያት ሸማኔው ቤት ተልከናል። አንድ ቀን እኔና የታላቁ ታላቅ አደይ አስካሉ ሸማኔው ቤት ተላክን። አደይ አስካሉ መልዕክቱን ታደርሳለች። የሸማኔው ባለቤት ራቅ ብለው ወጥ ያበሳሰላሉ። ሴትየዋ ድስታቸውን ለማማሰል ከፈቱት። ሥጋ ወጥ ነው የተጣደው። አደይ አስካሉ ብድግ አለችና «ና! እንሂድ» ብላኝ በሩጫ ወጣች። ተከተልካት። መንገድ ላይ እየሄደን ምን እንዳሰደን ገጣት ስጠይቃት «ሴትየዋ የሚሠሩት ወጥ የእስላም ሥጋ እኮ ነው» አለችኝ።

በእስልምና ላይ ሌሎች አንድ ሁለት ገጠመኞች አሉኝ። በአንድ ወቅት ወለላይ ወደተወለደችበት ማይምሻም ወደሚባል አካባቢ እንጤዳለን። በሰተግራ በኩል አዲ እስላም የሚባል ሰፈር አለ። የእስላም አገር ማለት ነው። እዚያ አንድ አነስተኛ የገጠር ከተማ አለ። አዲ እስላም ስንደርስ ያየሁት የልብሶችና የጨርቆች የቀለማት ብዛት በወቅቱ የፈጠረብኝ ግርምት አሁንም ያሰደን ቀኛል። የሰውም ብዛት ያንን ያህል ነው ያሰገረመኝ። ቀደም ብሎ የእኛን የገጠር ገበያ አይቻለሁ። አዲ እስላም ግን ከቀለማቱ ጋር ተጎምር

እንደሆነብኝ ውስጤ ቀረ። እስልምናና እኔ እንዲህ ነበር የተዋወቅነው።

እኔ ልጅ ሆኜ ሰሰማ በዚያን ጊዜ ገንዘብ አደራ የሚሰጠው ለእስላሙ ነው። የእስልምና ተከታዮች ታማኝ ናቸው። አይክዱም። እስላምቹ በቁጥር ጥቂት በሆኑም በወቅቱ በነበረው ኅብረተሰብ መካከል በሀብት ከፍ ያሉት እነሱ ናቸው። እለና ካቲካላውን ፉት አለ። ውሃውን ተጎነጨና የርባገረድን ሕይወት ነፍሷን ይዘሃል? ወደ መደምደማያችን እየወሰድኩህ ነው። በልጅነቴ በጣም የምወደው እንቅልፍ ነው። ተኝቼ የነገድጓድ ድምፅ መሰማት ደስ ይለኛል። አሁንም ተኝቼ አውጭጥላን ሲበር ሰሰማ ያንን ስሜቴን ይጠራዋል። ይሁን እንጂ የባላገር ኑሮ እንደልብ የሚተኛበት አይደለም። ቤተሰቡ ሁሉ በጥርና በግርም በጣም ድሆች ነበርን። በጠቅላላ የምንችለውን ያህል ሁሉ ሰርተን የድህነት ሰንሰለትን መበጠስ አልቻልንም። የእኔን እንቅልፍ ወዳድነት የምታወቀው ወለላይ የወደፊት መኖሪያዬ ባላገር ሣይሆን ከተማ እንደሆነ ጠቆመኝኝ።

ድህነት ስልህ የከፋውንም በዚያው በሕፃንነት ዕድሜዬ ውስጥ አይቻለሁ። አሁን ሰውዬውን ረስቻቸዋለሁ። የልጁን እናት ነው የማስታወሻቸው። አንዲት ላም ብቻ ነበረች፤ ያለቻቸው። ትታለባለች። ልጁ ራብውና ከእርጎዋ ላይ ሰርቆ ተጎነጨላት። እናት ከውለውቸው መጥተው እርጎዋን ሲያዩ ተሰርቆላታል። ልጃቸውን ጠርተው ጠጥቶ እንደሆነ ጠየቁት። ልጁ ካደ። «በል ቶሎ» የዶሮ ላባ አምጣልኝ» ብለው እንዳመጣላቸው አፉን አስከፈቱት። ዶሮ ላባዋን አፋ ውስጥ ከትተው ጉርጮውን ኮረኮሩት። ልጁ አስመለሰው። እርጎዋ ወጣች። «ይቻት ወተቴ» አሉ እናት። አለና በብሰውት እጁን አወናጭሮ «ድህነት እዚህ ድረስ አስጨክኖ ልጃቸውን ብላልኝ ጠባልኝ ከማለት ይልቅ የልጅህንም ሆድ ያስፈትሻል። የእኔ ወንድሞችና እሁቶች ከድህነታችን መክፋት በቀር ከወላጆቻችን ሙሉ ፍቅር እየተሰጠን ነው ያደግነው።

ትልቅ ሰው ከሆንን በኋላ ከታናሼ ታናሽ ከቦሴፍ ጋር እንጨዋውታለን። «ቦሴፍ ይህቺ ወለላይ ከልጆቿ ሁሉ አብልጣ እኔን በጣም የምትወደኝ ይመስለኝ ነበር። ያንተስ ስሜት እንዴት ነበር?» አልኩት።

«እኔም ወለላይ ከሁላቸውም አብልጣ እንደምትወደኝ ነበር የሚሰማኝ» አይለኝ መሰለህ ጆ! አየህ። እናቴ የምትበድለኝ በሆንኖሮ ሴትን ጠልቼ ተጣምሜ አድግ ነበር። ሁላችንም ወላጆቻችን የሰጡንን ሰንቅ ይዘን ነው መኖርን የምንጀምረው። ሰንቁ መራር ወይም ጣፋጭ ሊሆን ይችላል። የእኛ ሰንቅ ጣፈጠ። የእናቴን

ምክርና ፍቅር በልቤ ጥፈያት በአሥር ገመቴ ገደማ ርባገረድን የኋለት ትቼ ወደ አዲስ አበባ ከታላቅ ወንድሜ ለጋሼ አስፋው ጋር ጉዞ ጀመርኩ።

ዶቃው

በባላገር ማለዳ ከወፎች እኩል ነው የምትነቃው። ትልልቆቼም ሆኑ ትናንሾቼ ልጆች በዚህ ጊዜ ነቅተው የዕለት ተግባራቸውን ለማከናወን ይሰማራሉ። የማለዳን ጤዛ፣ ቁሩን፣ የተሰያት ግለቱን እንደ አመጣጡ ከሕይወት ጋር መጋተር በባላገር ግዴታ ነው።

የሰውን ልጅ ከእግዚአብሔር ቀጥሎ የምታውቀው እናቴ ነች። እናቴም እኔን ልጄን እንዲሁ ጠንቅቃ ታውቀኛለች። የባላገሩ ሕይወት ከእኔ እንቅልፍ ወዳድነት ጋር እንደሚያዋጣኝ አውቃለች። ስለዚህ አንድ ቀን ታላቁን ምክረን ለገሰችኝ። «ሰብሐት ለአብል ልምክርህ። እንቅልፍ እንደልብ መተኛት ከፈለግክ አዲስ አበባ ሂድና ተማር። እንደልብ እየተኙ የሚኖሩበት አገር አዲስ አበባ ነው። የሌሊቱ ቁር፣ የከሰንት በኋላው ንዳድ አያገኝህም፤ ጭቃ አትረግጥም። ተሰማምቶህ መኖር የምትችለው አዲስ አበባ ነውና ሂድ። ወንድሞቼ አሉ፤ ያሳድጉሃል። ለሐገሰ ደግሞ ንገረው። እኔ እርሱን እናታችን ሞታ እንደ እናት ነው ተሸክሜ ያሳደግኩት። አሁን አንተን ልጄን ስልክለት ደስ ብሎት ያስተምርሃል። ስለዚህ ሂድ አዲስ አበባ አለችኝ።

ከፈቱ በመሰለያ ተቀድታ የተቀመጠችውን ካቲካላ ፉት አላት። አንድ ጉንጭ ውሃ ከለሰባትና በእኔ ግምት የአሰር ልጅ ጋሼ አስፋው ከአዲስ አበባ ወደ ርባገረድ ቤተሰቦቹን ሊጠይቀን መጣ። በሰከሌት እየነዳ ነበር የመጣው። ለእኔ ለመጀመሪያ ጊዜ ያየኋት የቴክኖሎጂ ውጤት ነበረች። በጣም ተገረምኩት። እኔ ብቻ አይደለሁም የተደነቅሁት ሙንደርተኛውም ጭምር ነበር የተገረመው። በትግርኛ የሰይጣን

ፈረስ (ዓረቢያ ስይጣን) ብለዋት ነበር። ቀደም ብሎ የሚያውቁት ትሬንታ ኳትሮ በአራት ጎማ ነው የሚሄደው። ይህን ግን ምትሃት ስለሆነችባቸው ነው በሁለት ጎማ መጋለባ የሰይጣን ፈረስ ያሰኛት።

ጋሼ አስፋው ርባህረድ አዋር ጊዜ ሰነበተ። ከወላጆቹ ጋር አዲስ አበባ ይዞኝ እንዲሁ ወሰኑ። በሚነሳበት ወቅት አብሬው ለመሄድ እኔም ቤተሰቦቼን ተሰናበትኩ። መለያየት የሚሉት የሕይወት አሠቃቂ ምዕራፍ በዚህ ጊዜ በእኔም ነፍስ ውስጥ ተከሰተ። እንደልብ እምበላበት፣ እምተኛበት አገር ለመድረስ ጉዞ ጀመርኩ።

ከርባህረድ ዓድዋ ነበር መጀመሪያ የምንሔደው። እዚያ የወለላይ ታናሽ እህት አለች። አክሱቲ ትበርህ (ታበራለች) ትባላለች። እርሷ ጋ አስራ አምስት ቀን ገደማ ተቀመጥን። ከርባህረድ ዓድዋ ከአራት እስከ ስድስት ሰዓት በእግር ተተዘን ደረስን። በሕይወቴ ለመጀመሪያ ጊዜ ያየሁት ትልቁ ከተማ ነው። አሁን ሳስታውሰው ዓድዋ በወቅቱ የአገር ቤት መንፈስ ነበር ያለው። የነዋሪው ቋንቋ፣ አለባበስ፣ ወግና ባህሉ እኔ ከማውቀው ማንበረሰብ ብዙም የራቀ አልነበረም። ከተማው ለጅብ ብሎ በቆርቆሮ ቤቶች ማሽብረቁ አስገርሞኛል።

በዚያን ጊዜ የዓድዋ ከተማ ነዋሪ ደጋግሞ የሚዘፍናት አዲስ ዘፈን ነበረች። በዚያ ማንበረሰብ አስተሳሰብ አንድ ሰው ሲያጠፋ፣ አንድ ዓይነት ነውር ነገር ሲሠራ ይገጠምበትና ሁሉም እየተቀ ባበለ ይዘፍንበታል። ጉሮሮውን አሳሰሉ አፀዳዳና ዘፈንዋን በትግርኛ እንዴ ተወጣት።

“እምባዩ ምባዩ ምባዩ

ዩዩ ጎለዩ (ወይ ልጄዋ)

አብ ርባ ርባ ርባ ጥዑም ዘረባ” ብሎ አዜመልኝና ታሪኩን አጫወተኝ። “እምባዩ የሚባል ሰውዬ የሚሰቁን እናት ወንዝ ዳር ድንገት ወሽማቸው። ይህንን ነውር የሕዝቡ ዓይን የሆኑ አዩበት። ገጣማዎቹ ደግሞ ተጠበቡበት። በዚህ ተቀናብራ የዓድዋ ከተማ መማማሪያ ሆነች።

ዓድዋ ለመጀመሪያ ጊዜ ሻይ ጠጣሁ። አቤት የጣፈጠኝ መጣ ፈጥ! አቤት እንዴት ደስ አለኝ!” አለ ጭንቅላቱን ይዞ፣ አሁንም ያ ጣዕም የፈጠረበትን ስሜት በመገረም እያብሰለሰለ። ትንሽ ቆይቶ

እርሱም ወጉን ቀጠለ። “ሰለ ሻይ ርባህረድ ሳለሁ በወሬ ነበር የማውቀው። ዓድዋ መጥቼ መልኩና ጣዕሙን ሳይ ዝናው እውነት እንደሆነ አረጋገጥኩ። ርባህረድ ሰንኖር ወለላይ እቤት ውስጥ ለራሷ ቡና ስታፈላ አውቃለሁ። ከልጅነቴ ጀምሮ ቡናን ስለማ ውቀው ሽታውም መልኩም ብዙ አላስገረመኝም። ሻዩ ግን ልዩ ሆነብኝ።

ጤናማ እብደት ደግሞ አለልሁ። ይህንን የምንግርህ ያክሰቴ ልጅ አይታው፣ ኖራው የነገረችኝን ነው። በዙያን ዘመን ሻይ ብርቅ ነው። ሻይ ጠጥተህ ታውቃለህ? እየተባባለ መንደርተኛው ይጠያየታል። የቀመሱት አጋንነው ይናገሩለታል። አቤት ቃናው! ደሞ ሲያዩት ሲያምር! ሲጣፍጥ! ይባልለታል። በሠፈራቸው እማማ ውዴ የሚባሉ ባልቴት ነበሩ። እማማ ውዴ ባላቸው ሞተዋል። ልጅም የላቸውም። ለመኖር ግን በቂ ገንዘብ አላቸው። ቤታቸውም ደህና ነው። ብቻ የሰፈር ልጆች እማማ ውዴ ምን እንደሚሠሩ ለማየት አንድ ቀዳዳ በግርግዳቸው ላይ በስተዋል። እማማ ውዴ ቤታቸው ውስጥ ሻይ እያፈሉ ነው። በእማማ ውዴ ቤት ግን ማንም አያያቸውም። ብርጭቆአቸው ውስጥ ሻይ ቀዳ። ውጫሬጭቆ እያዩ ተጎሻሸው። እማማ ውዴ ሻይው ውስጥ ግማሽ ማንኪያ ስኳር ጨምረውበት አማሰሉት፣ ቀመሱት። ፋት ያሉትን ሻይ ከዋጡት በኋላ አፋቸው ውስጥ የቀረውን ቃናውን ያጣቀሙታል። “አይ ሲጣፍጥ! ግን ስኳር በዝቶበታል” ልጆቹ ውጪ ሆነው ምራቃቸውን ይውጣሉ።

እማማ ውዴ ግን ብቻቸውን ከብቻቸው ጋር ሆነው ስኳር አበዛሁበት እንዴ? ያሉና ትንሽ ሻይ ይጨምራሉ። ይቀምጣሉ። ሻይ በዛ፣ ስኳር አነሰ። ሩብ ማንኪያ ስኳር ጨምረው የቀዳብትን አማሰለው ይቀምሱታል። ስኳር ስለበዛበት ሻይ ይጨምሩበታል። እንደገና ይቀምሱታል። ስኳር ስላነሰው ሌላ ሩብ ማንኪያ ይጨምሩበታል። በበዛ ባነሰ እያሳበቡ በብዙ ብልሐት ሞሉዋት፣ ያችን ብርጭቆ ሙሉ ሻይ በስኳር ጥጥት፣ ጭልጥ! ብቻቸውን ሆነው። ውራዎቹ እያዩዋቸው። ያሉኝታን ፈርተው፣ ተሽቆጥቁጠው፣ የዛ ሻይና ስኳራቸውን በራቸውን ዘግተው ለብቻቸው ሲጠጡ ማየት አንድ ዓይነት እብደት ማየት ነው። እማማ ውዴ ግን ጤነኛ የነብረተሰብ አባል ናቸው። ሠርተው የሚኖሩ፣ ራሳቸውን የሚችሉ እመቤት ናቸው።

ከዚያ ሁለት ሳምንት ዓድዋ ሰንብተን በትሬንታኳትሮ ተሳፍረን ወደ አስመራ ተጓዝን። ትሬንታኳትሮ እንደዛሬው ጊዜ የጭንት መኪና በቁልፍ አልነበረም ሞተሩ የሚነሣው። ኮፈኑ ይከፈትና በአንድ ቆልማማ ብረት ያዘፈታል። ሞተሩ ሲነሣ ያንራል። ከዚያም ሰዎቹ ይጫኑና ይጓዛሉ።

አስመራ የጋሼ አስፋው አጎት ነበሩ። በጣም የሚያምሩ ረዥም ቀይ ሰውዬ ናቸው። ካደግኩም በኋላ ሽማግሌ ሆነው አይቻቸዋለሁ። ያ ልጅ ሆኜ ደስ ያለኝ ውበታቸው አብርካቸው ነበር። አስመራ እንደገባን እሳቸው ያረፍንበት ሆኑል መጡና ቁርስ

«ፍሪታታ አምጣላት» ብለው አስተናጋጁን አዘዙት። በኋለኛው ሕይወቴ እንዳወቅኩት ፍሪታታ በጣሊያንኛ የተጠበሰ ዕንቁላል ማለት ነው። ፍሪታታውን በላኩ። እንደ እዚያ የሚጣፍጥ ምግብ የለም። እስካሁን እንኳን። አለና ፍሪታታዋን ትንሹ ሰብሐት ጣፍጠት ሲበላ እየታየው ሳቁን ለቀቀው።

ሁልጊዜ ጠዋት ጠዋት ይመጡና ፍሪታታ ይዘልኛል። እበላ ለሁ። እየጣፈጠኝ። ፍሪታታንና እኔያን የሚያምሩ አዛውንት ወዳ ጀን ተሰናብተን ወደ አዲስ አበባ ጉዞ ጀመርን።

አዎን። አሁንም ጉዞው በትሬንታካትሮ ነው። የዚያን ጊዜ የሕዝብ ማመላለሻ አቶቤሰ በደንብ አልገባም። ስለዚህ እንኳንም በትሬንታ ካትሮ ተጓዝን!

ለምን? እንዴ! አስብ እንጂ። ልጅ ነበርኩ። ያጋጠመኝን ሁሉ ማየት እፈልጋለሁ። ስለዚህ ትሬንታካትሮ ቀስ ብሎ ስለሚሄድ አካባቢውን በደንብ እንድንገባ ዕድል ሰጥቶኛል። የአላማጣን ጠመዝማዛ መንገድ በዝግታ ሰንወጣው ይታያሉ። ሸፈናን አሁንም አስታውሰዋለሁ። ጣሊያናዊ ነበር። ክንዱ ድረስ ሸሚዮን ጠቅልሎታል። ጋሼ አስፋው ደግሞ ጣሊያንኛ በደንብ ያውቃል። ይጨዋውታሉ። ሲያሰኛቸው እኔንም ያጫውቱኛል።

ጋሼ አስፋው በዚያን ጊዜ የት መሥሪያ ቤት እንደሚሠራ አላስታውሰም። ሙያው የሂሳብ ሠራተኛ ነው። በዚያን ጊዜ የሂሳብ መዘና ሰላልነበረ የሂሳብ ሠራውን የሚሠራው ሰው ነው። በራሱ ጭንቅላት ቀንሶ፣ ደምሮ፣ አባዝቶና አካፍሎ ያለምንም ስህተት ቁጭ ያደርጋል። በዚህም ችሎታው በጊዜው ጥሩ ደሞዝ ነበረው። በወቅቱም ችሎታውን ሰዎች ሲያደንቁለት ሰምቻለሁ።

ሁለት ሳምንት ያህል ከፈጅብን በኋላ በየመንገዱ እያደርገን አዲስ አበባ ገባን። እንደሌ የምተኛባት፣ እንደሌ የምበላባት፣ ተምራ እማውቅባት፣ ወልጄ የምሰምባት፣ ለክፍያ ጥፈም የምታወቅባት ከተማ ገባሁ።

ከጋሼ አስፋው ጋር ረዘም ላለ ጊዜ ኖርኩ። ወንደላጤ ስለነበረ አልደላኝም። እሱ ከጓደኛው ጋር ነበር የሚኖረው። በየጊዜው ቤቱ የተለያዩ ሴቶች ይመጣሉ። ማታ እሱ አልጋ ላይ ተኝቼ ሰጠብቀው እንቅልፍ ይወሰደኛል። ጠዋት ስነታ ጓደኛው አልጋ ላይ ራሱን አገኘዋለሁ። የገናኝ ሴት አያለሁ።

“ልጅህ ነው እንዴ?” ብላ ትጠይቃለች ሴትዮዎ።

“አዎን። እኔን አያመሰልም?” ይላታል። ትንሽ ተቀላልጿው ወንድሙ እንደሆነኩ ነግሯት ትሄዳለች። ይህቺን ሴት ድጋሚ ሳላያት ሌላኛዋ ተረኛ ትመጣለች።

ይህንን አዲስ ሕይወት ሳልጠላውም፣ ሳልወደውም ጋሼ አስፋው ከአጎቱ ከአባባ ዛፋ ጋር ተነጋግረው እሳቸውን እንድኖር ተወሰነ። አባባ ዛፋ መሐን ናቸው። የታናሽ ወንድማቸውን ልጅ ዳምጤ ምህረቱን ያሣድጋሉ። ዳምጤ ዛፋ እየተባለ ነው የሚጠራው። የአባባ ዛፋ ባለቤት እማማ ኪዳን ደግና ጥሩ ሰው ነበሩ። ቤተሰቡ ተሰማማኝ። ከዳምጤ ጋርም ከከባችን ገጠመ። አቤት ቀልድ ሲያውቅ! ሁሉም አብረን መሳቅ ነው። አባባ ዛፋና እማማ ኪዳን ልጅ አስተዳደጉን ስለሚያውቁበት ደስተኞች ነን። ብዙ ዘመዶች የወገናቸውን ልጅ እናሳድግ ብለው አምጥተው ደሰቃዮሉ። እንደ እንጀራ ልጅ መከራህን ነው የሚያበሉህ። ኩርኩምና መላላክ ይበዛል። የአባባ ዛፋ ቤት ግን እንደ እናትና አባቱ ቤት ደላኝ።

እማማ ኪዳን ከአገር ቤት ከወጡ ብዙ ዓመታት ሆኖቸዋል። አገራቸው ይናፍቃቸዋል። እኔ ደግሞ በተቀባይ የልጅ አእምሮዬ በርካታ የአገር ቤት ጨዋታዎችን ይገጥ ነው የመጣሁት። እማማ ኪዳን ይጠናና «ዝፈንልኝ» ይሉኛል። እዘፍንላቸዋለሁ። አንዳንዱ እርሳቸው ልጅ በነበሩ ጊዜ እየዘፈኑት ያደጉ ስለነበር አገራቸው ትዝ ብሏቸው ይተክዛሉ። በዚህም ምክንያት በሁለታችን መካከል ጥልቅ ፍቅር ሰፈነ። በጣምም ስለወደዱኝ ሰሜን ሰብሐት ለአብ ማለታቸውን ተውትና ገብረው አሉኝ። በእማርኛ ይቃ ማለት ነው። እ! ጌጥ ሆንኳቸው።

“የአጎቱ ዛፋ ቤት አራት ዚሎ አካባቢ ነበር። በወቅቱ ማንም ሰው የግል ሬዲዮ ሰላልነበረው አደባባይ ላይ የሬዲዮ ማይክሮፎን ተተክሏል። እዚያ ሂደን ወሬ ሰምተን መጥተን እኔና ዳምጤ ለቤተሰቡ እናወራለን። ጋዜጠኛ መሆን ጀመርን ማለት ነው። ሰዓት አባባ ዛፋ ነበራቸው። ከኪሳቸው አውጥተው ያያሉ። እኛ ግን እማማ ኪዳን አባባ ዛፋ ሳይኖሩ አራት ዚሎ ሂደን ሰዓት አይተን እንድንመጣ ይልኩን ነበር። ከዳምጤ ጋር አብራ ወደ ከተማዋ እወጣለሁ። እሱ በሁለት ዓመት ስለሚበልጠኝ እና አዲሳባ ስለተወለደ፣ እኔ የርሱ ደቀመዝሙር ሆንኩኝ። ያስቀኛል። ጨዋታ ያውቃል። ከፋት የሌለበት ተንኩል ፈጥሮ ማውራት እሱን ራሱንም ያስቀጥላል። አማርኛውን ለእኔ እንዲገባኝ አድርጎ ሲተረጎመው ያስቀኛል። ለምሳሌ መፅሐፍ ቅዱስ ጠቅላይ አቤሲሲም የሚል ስም አለ። እርሱ ሲተረጎምልኝ አቤሲሲም (ትልቅ እቃቸው) ማለት ነው ብሎ በወቅቱ አስቆኛል።”

አለና በረጅሙ ተነፈሰ። በፍጥነት ካቲካላዋን ተገንጭቶ ውሃዋን ተጠቅሞው። ዋጠና “ዳምጤ ሞቷል! በደርጉ ጊዜ የአየር ኃይል ትራፊክ አዛዥ ነበር። የእነርሱን የጦር ኤርፕላኖች ውረዳ፣ ተነሱ የሚለውን ትዕዛዝ የሚሰጠው እሱ ነበር። ምንም የእረፍት ጊዜ ኖሮት ስለማያውቅ ተገናኝተን አናውቅም። እንዳልምል አንድ ጊዜ ተገናኝተን ለጥቂት ሰዓታት አብረን ሳቅን። ልጅነታችንን አነሳንና አወጋን። ይህ ቀን ለኔና በጣም ለምወደው ጠባቂ ወንድሜ የመጨረሻ ጊዜ ሆነ። በልብ ሕመም ድንገተኛ ሞት ይህችን ዓለም ተሰናበታት። አለና ፀጥ አለ።

ከዚያም ሕይወት ሂደቷን ቀጠለች። ሕይወት ልጅ ሆነህ ደግሞ የተለያዩ ልጆችን ታስተዋውቅሃለች። እንዳንዶቹ ሊያሰደሱቁህ የሚላኩልህ ናቸው። ሌሎቹ ደግሞ ሳያውቁትም በሆን ሊያሰቃዩህ የተፈጠሩ ይሆናሉ። የአባባ ዛፋ ባለቤት እማማ ዜግን የእህታቸውን ልጅ ከእኛ ጋር ያሣድጉ ነበር። ዋህድ ትባላለች። ቀይ ቆንጆ ልጅ ነች። በማላውቀው ምክንያት ጠምዳኝ ነበር።

“አፍንጫህን ትሬንታካትሮ ደፍጥጠታል” ትለኛለች። እኔን ወደ ጓሳ ተመልሰህ ስታየኝ ባላገር ነኝ። ከተማ ሰገባ ከምጥሌክሰ ሰዎች ይንቁኛል የሚል ሰሜት ነበረብኝ። የመጨረሻ አስቀያሚ እንደሆንኩ ይሰማኝ ጀመር። ሐናን እስካፈቀርካት ጊዜ ድረስ ሰሜቱ አብሮኝ የኖረ ይመስለኛል። በሕይወቴ ውስጥ ሕድሀት ተከሰተች። ሕድሀት ትርጓሜው እርጋታ ማለት ነው። ያከሰቱ ልጅ ሕድሀት አባቷ ሞተው እንደኔ ጋሼ ሐገሰ ቤት ነው ያደገችው። ሉል ገብሩም እዚያው ቤት አለች። ቆንጆ ሳቂታና ተጫዋች ነች። እኔ ደግሞ ከሴቶች ጋር መጫዋት፣ መሳቅ እወዳለሁ።

አንድ ቀን ሉል እየሳቀች “አቤት ሰብሐት! ሰትሰቅ ዓይኖችህ እንደ ኮከብ ነው የሚያበሩት” አለችኝ። ወዲያው ዳክሱ። ያቺ ቀይ ቆንጆ ኮረዳ ዋህድ ያሳደረችብኝ የደፍጣጣነት በሽታዬ ታከመ። ሉል በሽተኛውን ማዳንዋን አታውቀውም። በሽተኛው ለካ እሱ ራሱም ሳያውቀው ለአስቀያሚነቱ ፈውሰ ፍለጋ እየተንከራተተ ኖሯል። እምዬ ማርያም ሉል ገብሩን ባከችና ሕመምተኛውን ፈወሰችው።

ከዚያም ኑሮን ቀጠልናት። ሕይወት ትጓዛለች። እኛም ጥላዋ ሆንን አብረን ነገድን። ሚጠጠው እኔም የአዲስ አበባውን ሕይወት ለመደው። የእኔ እናት ወለላዬን “ያሳደገችኝ እናቴ ናት” የሚላት ጋሼ ሐገሰ መጣ። ከልጅነት መንደር ከርባህረድ ወለላዬ ሰትሸኝኝ

እንዳሳደገችው ውለታውን ለመመለስ እኔን እንዲያሳድገኝ አደራዋን ያስተላለፈችለት ሰውዬ ነው ጋሼ ሐገሰ። እኔም አደራውን ሳልነግረው ሊያሳድገኝ ወሰደኝ ነው። እነ ሕድሀትን፣ ሉልንና ኡፍሬምን ያወቅኳቸው። በዚያ ጊዜ ሰዊድሽ ሚሽን (ሸር ሜዳ አካባቢ) ትምህርት ቤት ገባሁ።

አጎቴን በሁለት ጎኑ ነው የማየው። በአንድ ጎኑ ሳደንቀው፣ በሌላ ጎኑ እንቀዋለሁ። በማደንቀው ልጄምርልሁ። እሱንኪ እንደ አባት ሆኖ ስለራሱ አጫውቶን አያውቅም፣ ከወንድሜ ከተወልደ ብርሃን በተባራሪ የሰማሁትን ነው የማጫውትህ።

አያ ሐገሰ ሕፃን እያለ አስመራ ይማር ነበር። በወቅቱ ኤርትራን የሚያስተዳድሩ ጣሊያኖች ነበሩ። መሰሊኒ በዘመኑ ጠቅላይ ሚኒስትር ነበር። ሕፃናቱን አያ ሐገሰን ጭምር ጣሊያኖች ሰብሰበው ለመሰሊኒ ፎቶ ሰላምታ ያሰጧቸው ነበር። መሬት ጥለው ባነጠፏት በኢትዮጵያ ባንዲራ ላይ እንዲተፉ ያደርጉም ነበር። የሐገሰ ተራ ደረሰ። በመሰሊኒ ፎቶ ላይ ምራቁን ተፍቶ ለኢትዮጵያ ባንዲራ ሰላምታ ሰጠ። አሰሩት። አሰቃዩት። ይህ የደረሰበት እንግዲህ የአስርና የአስራ አንድ ዓመት ልጅ ሆኖ ነው። በዚህ አደንቀዋለሁ። የራሱ እምነት ሰላለው። በጓላም (እኔ ባላጣራቡት መንገድ) ትምህርቱን እንዲቀጥል ፈቅደውለት ለከረምቱ እረፍት ወደ ሃድዋ ሲመለስ እናቴ ሞተዋል። ይሁን እንጂ ሳይደግስ አይጣላም። እንዲሉ አበው፣ የእኔ እናት፣ የእሱ የብዙ ታላቅ አህት፣ እናቴ ሆኖ አሳደገችው።

ጋሼ ሐገሰ ለልጆች የምሕረት፣ የፍቅር ዓይን አልነበረውም። ልጆች ለእሱ ሰው ሳይሆኑ ካልተመቹት የሚገረፉ ናቸው። የብቻዬን ልናገርና፣ አንዳንዴ አንድ ነገር ሲጠፋ፣ ከማጣራቱ በፊት በኩርኩም ካለ ወይም በጥፊ ጧ! ያደርገኛል። ጉዳዩ የምናልባት ምናልባት ዕድል ፈቅዶልኝ እውነቱ ላይ ከደረሰበት፣ “መጀመሪያ አትነግረኝም ነበር!” ብሎም ወደ ጉዳዩ ይሄዳል። ነገም ግን እንደ ትናንትናው ነው። በንዲህ ዓይነት እብደት ነው ሁላችንንም ያሳደገን።

አቤት! እርሱ ቤት እግዚር-ሉልከኝ በእትዬ ዘርቅቡን ካሰኝ። ሳቅና ጨዋታ ነበር ከእሷ ጋር ያሳለፍኩት ሕይወት። እኔ የባላገር ቀልድ ሳወራሳት ትሰቃለች። ከማሕፀኗ እንደወጣ ልጅ ብቻ ሳይሆን ልክ እንደ እኩያ ጓደኛዋ የትልቅ ሰው ሕይወትም ታጫውተኛለች። በጓሳ እንድትገኙ ጌግዜ ማርያም አደል? እቺ አባባል አዛ ዜግን ማርያምን አታስታውሰህም? ደስ እያለኝ እንደ ተረት አሰማታለሁ። ለምሳሌ እትዬ ዘርቅቡን እንደ አጫውተኝኝ ወንደ

ላጤው ወንድሜ ጋሼ አስፋው እሳት የላሰ አራዳ ነበር። በጊዜው በውቤ በረሃ ውስጥ ከታወቁት ሦስት ወይም አራት ዳንሰሪዎች መካከል አውራው ነው። እንደደሰነ፣ እንደተጫወተ፣ እንደጠጣ፣ ደስ ያለችውን ሴት እንዳቀፈ ኖረ። እኔ በልጅ ዓይኔ ሳስታውሰው ደሞ ረጅምና ኅባጣ ነው። በኋላ የአጥንት ካንሰር ታሞ ሞተ። ጋሼ አስፋውን ሳስበው ሞት እርሱን የማጎበኘው በመጠጥ ወይም በሲጋራ ሰበብ ነው ብዬ ነበር። ሞት ግን እኛን በከንፋ አሣፍሮ ለመውሰድ በርካታ መንገዶች አሉትና፣ ጋሼ አስፋውም በአጥንት ካንሰር ተሸኘ። የትጋ ነበርኩ?... ውሉን አስይዘኝ።

እ! እትዬ ዘርትሁን እንዲህ የምወዳት ሽርኬ ነበረች። እንካ ሲነማ ግባ ብላ ገንዘብ ትሰጠኝ ነበር። አቤት! ደግሞ እትዬ ዘርትሁን መልካም ቁመናዋም ሲያምር! ድምፅዋ ደግሞ እንዴት ያምራል መሰለህ!

በትዬ ዘርትሁን ላይ ሌላ የማጫውትህ አለ። አንድ ቀን ሳሙና በውሃ እያፈላች ልብሰ ታጥባለች። እንደመሰለኝ ደግሞ ከጎን ወጥ በሌላ ምድጃ ጥጻ ሽንኩርት እያቀላላች ነው። ይህንን የጥድፈያ ተግባርን ስታከናውን ጋሼ ሐጎስ መጣ። እንዳያት ምን ነካሽ? ልብሰ ማጠብና ምግብ ማብሰል አብሮ ጎን ለጎን ይሠራል? ብሎ ከመንገር ይልቅ እንዴት! አለና በጥፊ አራጫት። አቤት የተናደደኩት ንዴት! ይሄ ከርሱ የማልጠብቀው ነበር። እሷም ጥፊዋን ቀምሳ ቻለችው። ዕለታት አለፉ። ከሌሎች ሴቶች ጋር አንሰላ እንደሚጋፈፍ ወሬ ሰምታለች። አንድ ቀን የገዛ ሽጉጡን ከትራሱ ሥር ላጥ አድርጋ አነጣጠረችበት፣ ቃቃ ሳበች። ተተኮሰ። ለጥቂት ሳተችው። ከዚያ በኋላ ጋሼ ሐጎስ በፍቅር ከነፈ።

ጋሼ ሐጎስ የልጅነትን ዕድሜ የመገንዘብ ችግር ነበረበት። በኢምባሲ ሥራ ከግሪክ አገር ለዕረፍት መጣና ምግብ ተሰብስበን እንበላለን። በልጅ ከጠገብኩ በኋላ «እንካ የእህቴ ልጅ» በለኝ፤ «ጠግቤያለሁ!» እያልኩት አገረሰኝ። ሁለተኛ ሊደግመኝ ሲል «ጠግቤያለሁ!» አልኩት። የግድ እንደገና ሊያገርሰኝ ሞከረ። «ቢቃኝ!» አልኩት። እንደመሰለኝ ከመናደዴ የተነሣ ከነፈራ ይንቀጠቀጣል። በንዴት ፍጥጥ ብዬ ሳየው ንደኑን ሰበረ። ከዚያ በኋላ ሆን ብዬ ለፍተሻ ንደኑን አየዋለሁ። ንደኑን ይሰብራል። ነፍሱ ነፍሱን ፈራቻት አልኩና፣ ለራሴ ካቅራራው በኋላ፣ ጋሼ

ሐጎስን መፍራት ረገፈልኝ። አልፈራውም፣ ግን ብሞክርም ልወደው አልቻልኩም። ሲበዛ ያሳዝንኛልንጃ።

ጋሼ ሐጎስ ሰንተኛ ፀሐፊ እንደሆነ ረሣቡት፣ ጃንሆይ ሾመውት ወደ ግሪክ አገር የኢምባሲ ባልደረባ ሆኖ ሄደ። ጃንሆይንም፣ «ልጆቼን አዳሪ ትምህርት ቤት ያስገቡልኝ» ሲል ለመናቸው። እሳቸውም ፈቀዱልን። እኔም ቀጣዩ የሕይወቴ ምዕራፍ ወደሆነው ወደ ተፈሪ መኮንን ትምህርት ቤት ገባሁ።

ቧ

ወርቃማ ዓመታት

እኛ ትናንትና መጥተን ወደ ነገ እንንዛለን። ያለፈው ኑሮዎችንም ስሙን ቀይሮ አብሮን ይጓዛል። ሰያሜው ትውስታ ወይም ትዝታ ይሆናል። በትዝታ መርከብ እንንሳፈሩ።

የትምህርት ቤት፣ የአስተማሪዎችና የተማሪዎች ትውስታዎቹ ዛሬም በውስጤ ሕያው ናቸው። ወደኋላ መለስ ብዬ የአእምሮዬን ሞሻ ሰጠኝ ትዝታዎች በደማጃ ጨረቃ ብርሃን፣ በተልህ ከባቦች ውበት ታጅበው ይታዩኛል።

ጃንሆይ በዚህ ብርሃን ደባብ ንልተው ይታዩኛል። በመጀመሪያ ሰማቸው ይጠራ በነበረው በተፈሪ መኮንን ትምህርት ቤት ነው የተማርኩት። ትምህርት ቤቱን ጃንሆይ ከአባታቸው በወረሱት ርሥት ላይ፣ በገዛ ገንዘባቸው ነው ያሰሩት ሲባል እንሰማ ነበር። እየተመላለሱ በአባታዊ ዓይን እያዩ ይጎበኙን ስለነበረ፣ የሰማነውን ሁሉ እናምናለን።

ጃንሆይ አራት መቶ የምንሆን አዳሪ ተማሪዎችን በወር አንድ ጊዜ አመሻሽ ላይ ጨለማው ለዓይን ያዝ ሲያደርግ ብቅ እያሉ ይጎበኙን ነበር። የወራቱን ፍራፍሬ አስጭነው ያመጡ ነበር። ሙዝ፣ ብርቱካን፣ መንደሪን ወይም ወይን ይሆናል ያመጡልን።

በራት ሰግት ነበር የሚደርሹት። ከፀሎት በፊት ከመጽሐፍ ቅዱስ አንድ ምዕራፍ ይሰበካል። ሰባኪው አባ ጠያም፣ ሹውራራ ነበሩ።

ሁሌም የሚሰብኩት የክብርሐምን ታሪክ ነበር። የማት ቀየር በመሆንም ይሰለቸናል። ሥላሴዎች እንዴት ክብርሐምን እንደገቡት ያውጥንና ማሳረጊያቸው፣ ጃንሆይ የእኛ የተማሪዎቹ እንግዳ በመሆናቸው የሥላሴዎቹ ተምሳሌት አድርገዋቸው በመተረክ ያሣርጋሉ። ራት መብላት እንጀምራለን። ጃንሆይም እየተዘዋወሩ አንዳንዶቻችንን ያነጋግሩናል። ያነጋገሩትን አይረሱም ይባል ነበር። አቤት ሲመጡ የሚሰማን ደስታ!

እሳቸው መጥተው እኛን መጎብኘት ደስ እንደሚለን እሳቸውም ወደኛ መምጣቱ ሳያስደስታቸው አይቀርም። ምክንያቱም ልጆች ይወዳሉ። ነብስ ካወቁት በኋላ ስለ ጃንሆይ ሰሰማ ከልጆቻቸው ልዑል መኮንንን በጣም ይወዱት ነበር። ጃንሆይ የተከሱ ዕለት በእግር በፈረሰ ልዑል መኮንን ተፈልጎ መጥቶ በሮዋቸው ወይም ባሉበት ቦታ እንዲያጫውታቸው ይደረጋል። ከአንድ ሩብ ሰዓት በኋላ አካባቢው በላቅ ያውካካል።

አቤት ልዑሉ የሞተ ዕለት ለቅሶዋቸው። ምናል የዚያን ዕለት ባላየንታቸው። የጃንሆይ ሐዘን የዚያን ዕለት ነው ገዢ የታዩኝ። ለቀስተኛው፣ መሳፍንቱና መኳንንቱ በግራና በቀኝ ሆነው እንባውን ያፈሳሉ። እሳቸው በመካከል እያለፉ ወደ ቅድስት ሥላሴ ቤተ ክርስቲያን ሲጓዙ አየንታቸው። አቤት የዚያን ዕለት እንዳሳዘኑኝ! የምር ልጅ ስለሚወዱ የፍቅራቸውን ያክል ሐዘናቸውም መራር መሆኑ ይታይ ነበር።

ከተወለድን በኋላ ሁለተኛ አባት መምረጥ የሚቻል ቢሆን የኔታ ገብረ መድሀን አባቱ እንዲሆኑ ነበር የምመርጠው። ለምን? ከአነጋገር ይፈረዳል፣ ከአይያዝ ይቀደዳል፣ አሉ አበው። የኔታን ላላይህ? በዚህ ትውስታዬ ዋሻ በጨረቃዎና በከዋክብቱ ብርሃን የኔታ ገብረ መድሀን በጥቁር ሰሌዳው ላይ እየፃፉ ግዕዝ ሲያስተምሩን ይታዩኛል። እኒህ ሰውዬ ቅዱስ ናቸው የሚለውን ስሜት ለመጀመሪያ ጊዜ ያሳደሩብኝ የኔታ ገብረ መድሀን ነበሩ። በኋለኛው ህይወቴ፣ በኮርምስና ዕድሜ ለልቦን ጎደህ፣ ሁሉ ጎደህ ነው። የሚለውን የአረብኛ ምሳሌ ሳነብ፣ ለራሴ ልክ እንደ የኔታ ገብረመድሀን አልኩ። ብልግና የሚባል ነገር በእሳቸው ቤት በጭራሽ የለም። በጭራሽ። አለና በሐሣብ እልም አለ።

የመጀመሪያ ቀን ግዕዝ ሲያስተምሩን በግስ እርባታ አስጀመሩን። ነፍህ ማለት ነፈስ ማለት ነው። ግሱ ሲረባ ነፍህ፣ ይነፍህ፣ ይንፋህ፣ ይንፋህ ነው። ትርጓሜው በአማርኛ ነፈስ፣ ይነፍሳል፣ ይነፍስ ዘንድ፣ ይንፈስ ማለት ነው። በሚቀጥለው የትምህርት ክፍለ

ጊዜ ሊያስተምሩ ገና ጠመኔዋን ሲያነሱ የኔታ ነፍህ አልገባኝም። አላቸው አንድ ተንኮለኛ ተማሪ።

የኔታ ወደ እሱ ሳይዞሩ፣ እንደ ልማዳቸው እንደ ሕንድ ጭንቅላታቸውን እየወዘወዙ ምን ያቅታል? አሉ ነፍህ፣ ይነፍህ፣ ይንፋህ፣ ይንፋህ። አሉ።

ተማሪው ሁሉ በላቅ አውካካ። ወደ ጠያቂው ዞሩና፣ ምንም ዓይነት ቁጣ ወይም ተግሳፅ በሌለበት ድምፅ ጎህ! ይንፋህን ፈልገህ ነው? በል ይንፋህ! አሉትና ወደ ሰሌዳቸው ተመለሱ።

የኔታ ገብረ መድሀን ሲቆጡ አጋጥሞኝ አያውቅም። እሳቸው ሲፅፉ እኛ ስንገላበጥ እንንጫጫለን። ጫጫታው ከልክ በላይ ሲሆን፣ ወደ እኛ ይዞሩና፣ ራሳቸውን እያወዘወዙ ዝንጀሮዎች! አትዮጵያ እናንተን አፈራች። ብለውን ወደ ሰሌዳቸው ይመለሳሉ።

አንዳንድ ጊዜ ጫጫታው በጋይል ከመጠን በላይ ይሆናል። ይኸን ጊዜ ጠመኔያቸውን አስቀምጠው ወደ እኛ ዞረው። እኔ እዚህ ክፍል አላስተምርም። ብለውን ከክፍላችን ያወጣሉ። በዚህ ጊዜ ክፍሉ በጭቃ ይዋጣል።

በላቸውና አንድ ሁለት ትላልቅ ልጆች ያወጡና የኔታን ይቅርታ ለምነው፣ “አይለመደንም” ብለው፣ መልሰው ያመጧቸዋል። የግዕዝ ትምህርታችን ይቀጥላል። በሚቀጥለው የግዕዝ ክፍለጊዜ ግን ይቅርታ መለመዳችንን ረስተን ያው ጭጭ ነንና መንጫጫታችን አይቀርም። የኔታ ግን ሽ ጊዜ ይቅርታ አድርገውልናል።

አንድ ቀን የኔታ ፈተና ይፈትነናል። በለጠ በአጠገቡ ሲያልፉ ጠራቸው። ተጠጥት። የፃፈውን እያሳያቸው “የኔታ ይሄ ልክ ነው?” አላቸው በሹክሹክታ። “እዚህጋ አንድ ረስተሃል!” አሉና ቦታውን በጣታቸው ጠቆሙት። በለጠም ትዝ አለቸውና መልሷን ወረቀትዋ ላይ አስፈራት።

የኔታ ገብረ መድሀን ይህን ያህል የዋህ፣ ገር፣ ቸርና ለሕፃናት ተገቢ ትክክለኛ መምህር ነበሩ። የሚወልደንን አባት አንመርጥም። ከተወለድን በኋላ ሁለተኛ አባት መምረጥ የምንቻል ቢሆን ኖሮ እኔ የኔታ ገብረ መድሀንን ነበር የምመርጠው ያልኩህ ለዚህ ነው።

ጋሼ ሰብሐት ፈገግ ብሎ እያየኝ “አንድ ቀን ቲዎድሮስ ትናንት እሁድ ያየሁትን ብናገርህ አታምንም። የኔታ ገብረ መድሀን የሐንስ ቤተክርስቲያን አጠገብ አንዲት ቆንጆ ሳይሉን አቅፈው ሲሄዱ አየሁዋቸው። አለኝ እየማለ። አላመንኩትም። ግን የኔታ ገብረመድሀን ሳይሉን ይዘው ቢሄዱ ምን አለበት? አንድ ደስ ያላቸው ቦታ ላይ ቁጭ ብለው ሳይሉናቸውን በጫውቱስ? ማን ይከለክላቸዋል?

በግድ በገና ወይም መሰንቆ መሆን አለበት? ብለኝ መልሴን ጠበቀ።

እዚህ ተፈሪ መኮንን ትምህርት ቤት ሦስተኛ ክፍል ነው የገባውት። እንደ ዕድለኝነት የምቆጥረው ከተለያዩ ዘር ከተውጣጣን አገር ለያለው በዓለም ላይ ያለ የሰው ዘር ትግሬ ብቻ ነበር የሚመስለኝ። ዓዲ እሰላም ሰሂድ ምን ዓይነት ልዩ ልዩ ነገሮች እንዲጋጠሙኝ ነግራለሁ። አሁን ደግሞ ከልጅነቱ እኳያ እዲስ አበባ ውቅያኖስ ሆነችብኝ። ተፈሪ መኮንን ትምህርት ቤት ደግሞ ባህር ሆነ። ትንሽዬ አጎቶጽዬን ፈጠረልኝ። አማራ፣ ጉራጌ፣ ሶማሌ፣ ጋሞ... ከሆኑ ዓደኞች ጋር አሰተዋወቀኝ። ከእነዚህ ውስጥ የምወደውም የምጠላውም አለ።

ይኼውልህ! ሆኖው ዘለቀ ብቅ አለ። በዚያን ጊዜ እንደዛሬው ሁሉ የአንድ ክፍል ተማሪዎች በአንድ ዕድሜ ላይ አልነበርንም። ዘለቀ የክፍላችን ልጅ ቢሆንም አብዛኛዎቻችንን በዕድሜ ይበልጠናል። እንግዲህ ማክሰኞና ሐሙስ ቁርስ ዳቦ፣ ዕንቁላል ጥብስ ከቫይ ጋር ይቀርብልናል። በዩ የዕንቁላሉን ፍርፍር በሳህን ላይ አውጥቶ ያልፋል። ዘለቀ ዙሪያውን ይገላመጥና ቶሎ የአንዱን ልጅ የዕንቁላል ፍርፍር ሳህን ሳብ አድርጎ ምራቁን ተፍቶበት በፍጥነት እየታወ ይመልሳል።

ዕንቁላሉ ላይ የተተፋበት ልጅ መብላቱን ትቶ ይነጫነጫል። ዘለቀ የራሱን ዕንቁላል ይጨርስና እንደገና ይገላመጣል። ከዚያ በፍጥነት ያልተበላውን ዕንቁላል ወደ ፊቱ ይስብና ባዶውን ሳህን ወደ ልጁ ፊት ይመልሳል። የተበላበት ልጅ አንጀቱ ሲያርር ዘለቀ ሆኖው ሁለት ቁርስ ይወጥቃል። ማክሰኞና ሐሙስ የዕንቁላል ቁርሳችን በዚህ ዓይነት ግብር ይጠናቀቃል።

አቀማመጣችን በሁለት ተርታ ነው። ስድስት በዚያኛው ማን? በዚህ ደግሞ ስድስት ልጆች እንቀመጣለን። አንድ ማታ ፈታችንን በልተን ጠግበን መብቶንን ልንልጥ ስንል ዘለቀ እንዲህ አለ "እንወራረድ። አሰራ ሁለት ሙዝ ብቻዬን በልኹ አጨርሳለሁ።"

ተወራረድን። ራቱን ጥግብ ብሎ እንደበላ እናውቃለን። ጉዳዩ በቅርብ ስለሚመለከተን አሥራ አንዳችንም ትኩር ብለን እያየነው ነበር። የመጀመሪያዎቹን አራት ሙዞች እየተደሰተ ልጦ እንክት አደረጋቸው። የሚቀጥሉትን ሲልጥ ቀስ፣ በጣም ቀስ፣ እጅግ በጣም ቀስ እያለ ሂደ። ስድስት፣ ሰባት፣ ሰምንተኛው፣ ሲደርስ ግንባሩ ላይ ሳብ ችፈፍ አለ። ፊቱን ስናየው ከመደሰት ወደ ማማረር፣ ከዚያም ወደ ማቅለሽለሽ ተለዋጠ። በከፍተኛ መስዋዕትነት አሰራ

አንድ ሙዝ ፈጀ። አንዲት ቀረች። ላጣት። በብዙ ቀስታና ስቃይ ጥቂት በጥቂት እየነረሰ ግማሽ ሙዝ በላ። ግማሽዋ ስትቀረው ከእጁ ለቀቃት። ወደቀች። ተሸንፈች። አለና ዘለቀ በዓይን ሕሊናው እየታየው ላቀ። እንባውን በዕፍት ወረቀት እያበሰ "እንዲህ እያሰገበረንም እኛ ውረዎቹ ዘለቀን እንጠላውም። እንዲያውም እንወደዋለን። ዘለቀ በአሁኑ በአዛውንትነት ዕድሜዬ እንግዳዬ ሆኖ ቤቴ ቢመጣ መኝታዬን ለቅቄ መራት ተኝቼ የማስተናግደው ሰው ነው።"

ሙት! አሁን ትዝ ሲለኝ ዘለቀ ይወደናል። ሌሎች ልጆች ሊመቱን ካሉ ያግዝልናል። በዕድሜ በበልጠንም ወንድማችን ነው። ነበሩንጂ። እን ግርማ ጭራቁ። የውጫጭ ጠላት። በተልባቱ አገር አሳጣን። በአጠገቡ ስናልፍ በኩርኩም ካ፤ ያደርገናል። እኔና ተስፋዬ ገሙጥ ጠላቶቹ ነበርን። ተስፋዬ እንደምታውቀው ቀይ ነው። "ክሉ፣ ክልስ አሁያ መልሰ" ይልና ካ፤ ያደርገዋል። አንድ ቀን ምግብ ቤት ቁርስ እየበላን ሳለ "ዛሬ ግርማን ማናፈጥ አለብኝ" አልኩ። ምናልባት ከተስፋዬ ጋር እንዴት ላናፍጠው እንደምችል ተማክረን ይሆናል። ጊዜው ይርቃል። ተስፋዬ በዚያን ጊዜ ሲነሣ ይገባ ስለነበር እንዴት መግጠም እንዳለብኝ አሳየኝ። አደፋፈረኝ። ከግርማ ጋር መጋጠሜ ቁርጥ ሆነ። ይህንን ያህል ስዘጋጅ ግርማ ምንም የሚያውቀው ነገር የለም። አንድ ቀን ልክ ከምግብ ቤት ሰንወጣ "እናትክን!" አልኩና ከደረጃ ዘልዬ እላዩ ላይ ተከመር ኩበት። አንዴ ታ! አደረኩት። ደነጠ። ገላጋይ መካከላችን ገባ። ምንም ሳይመታኝ ጻንኩ። ከዚያ በኋላ ከግርማ ጭራቅ ጋር ተከባበርን። ልቀጥልልህ" አለኝ። የሚያሰደሰተውን ሲያወጋ "ልቀጥልልህ" የሚለው ባሕሪ አለው።

ጃንሆይም እኛን ልጆቻቸውን በደንብ አጥገበውን ተንክብክበውን ስለሚያሳድጉን ከመፍሳት አልፈን በጉልበት ከሚበልጡን ጋር እንዲህ እስከ መግጠም እንደርሳለን። የፈሰ ነገር ካነሳን አንድ ልጅ ነበር። በዕድሜም በክፍልም ይበልጠኛል። አብረን ነው የምንማረው። ይህ ልጅ ከክፍል ዓደኞቹ ጋር ከምትገምቱት በላይ እፈሳለሁ። ብትፈልጉ ቁጠሩ። ብሎ ማንባረጡን ጀመረ። ቆጠሩ። ሰማንዩ ስድስት ጊዜ መድፍን አይተኩስ መስልህ? አለና ጋሼ ስብኤት ባለፈ ትዝታው ሳቀ። "ጃንሆይ በጋጋ ጥያቄ ብቻ ሳይሆን በመንፈስም ሙሉ ሊያደርጉን የደከሙ መሪ ነበሩ።"

በዚያን ጊዜ በኛ ዕድሜ በጣም የሚወደደው የታርዛን ፊልም ነበር። ታርዛን የነብር ቀዳውን አገልጵሞ ራቁቱን ነው የሚሂደው። ሰውነቱ በስጋርት የዳበረ አካል ነው ያለው። ታርዛንና ዓደኛው ጠጠት በጫካው ውስጥ ይኖራሉ። ጠላት ሲመጣባቸው ከጣፍ ዛፍ

በሐረግ ተንጠላጥለው ሽው ይላሉ። የአዕዋፋን፣ የአራዊቱን ቋንቋ አሳምረው ያውቃሉ። ይኼን ሰናይ እንደ ታርዛን ነው መኖሩ እንላለን። ታርዛን ጨቤ ነው የሚታጠቀው። ከአንበሳ፣ ከነብር፣ ከአዞ፣ ከዘንዶ፣ ወይ ከእኩይ ሰው ጋር ሲጣላ በጨቤ ወግቶ ይገድለዋል።

ታርዛን ጨቤውን ሲሰካባቸው (ማናቸውም በሆኑ) ሲኒማ ቤቱ በጭብጨባ፣ በጨሽትና በፍጨት ይቀልጣል። እኛም የታርዛን ቴዎዎች በትምህርት ቤታችን ዳርቻ ላይ ወደ በቀለው መለሱተኛ ጫካ እንገባና በገመድ ወይ በልጥ ሐረግ ሀርተን ከአንዱ ዛፍ ቅርንጫፍ ወደ ሌላው ዛፍ ቅርንጫፍ እንዘላለን። ታርዛን ለመሆን።

አንድ ቀን ቴዎድሮስ፣ አርአያ፣ ገበየቡ፣ ሳህሌና ገብረ አዮሱስ ተማከሩ። ተዘገጃጅተው እንደ ታርዛን በደን ውስጥ ለመኖር ጠፍተው ወደ እንጠጦ ጫካ ሸፈቱ። ለአራት ቀናት ማንም ሳያገኛቸው፣ እንርሱም ሳይመለሱ ሰነቡቱ። አሁን ሳሰበው ዳዶራክተራችንና አስተማሪዎቻችን እንዴት ተጨንቀው ነበረ ይሆን? እላለሁ።

በአምስተኛው ቀን እነ ቴዎድሮስ "ታርዛንንቱ ይብቃን" አሉ። "ከሚርበንና አውሬም ከሚበላን ትምህርት ቤታችን ብንመለስ ይሻለናል" ብለው መጡ። ጉድ ተባለ። ይቅርታ ለመኑ። ይቅር ተባሉ። ብሎ ጠመን እያፍተለተለ ተከዘና "አሁን ሳሰበው ተፈሪ መኮንን ትምህርት ቤት ጀዘዌቶቹ የተሟላ ዕውቀት ነበር የሚያቀርቡልን።

ግዕዝ፣ አማርኛ፣ እንግሊዘኛ፣ ሂሳብ፣ ሳይንስ፣ ጂኦግራፊና ሌሎቹን የቀለም ትምህርት ዓይነቶች ብቻ አልነበረም የሚያስተምሩን። የእንጨትና የቴክኒክ ሥራም ይጨምር ነበር። የአናጢ ትምህርት መምህራችን ፈረንሣዊ ካናዳዊ ነው። ሻርጊንቴሪ ይባላል። ትርጉሙም አናጢ ማለት ነው።

ለምንፈልግ ተማሪዎች በሳምንት አንድ ቀን ማታ የሙዚቃ ማድመጥ ፕሮግራም አለን። የነሞዛርትን፣ የነገዶቶሽንን፣ ወዘተ ክላሲካል እናደምጣለን።

ናላንቱ ላላቸው ተማሪዎችም የመጸሕፍት እድላት ያስተምራሉ። በዚህ ትምህርት ቤት ነው እንግሊዘኛ ሁለተኛ ቋንቋቸው ለሆኑ የሌላ አገር ሰዎች በተቃለለ እንግሊዘኛ የተጻፉ መጻሕፍትን ማንበብ የጀመርኩት። ካደግኩ በኋላ ያገኛቸውን ታላላቅ ደራሲያን ሥራዎች በዚህ ትምህርት ቤት ቤተ-መጻሕፍት ነው የተዋወቀካቸው። የልቦለድ ፍቅር በዚያው አደረብኝ። እኔም የዚህ ትምህርት ቤት ልማን በነበረው ተፈሪ መኮንን ኢንግዲነሪ በሚባል ጋዜጣ ላይ መጻፍ ጀመርኩ። የጋዜጣዎም አዘጋጅ ሆኛለሁ። በወቅቱ የአራት አንደኛ

ክፍል ተማሪ ነበርኩ። ነገር ግን እኔ የማነብበትን ጊዜ የሚሻማብኝ ሥራ አጠገለሁ። ከተወሰነ ጊዜ በኋላ ሰለቸኝ። ሰለዚህ ለአስተማሪዬ ችግራን ነገርኩ። ገላገለኝ። ደራሲ መሆን እንደምችል የገባኝ ምናልባት ያኔ ይሆናል።

በትምህርት ቤታችን ሰባት የመጫወቻ ሜዳዎች ነበሩ። ሁለት የመረብ ካሰ፣ ሌላው የቅርጫት ካሰ፣ ወዘተ ናቸው። እኔ ታዲያ አልፎ አልፎ ካልሆነ ሁሉም ውስጥ የለሁበትም። በይ ሰካውት ነበርኩ።

ከእኛ ትምህርት ቤት ጥቂት ደቂቃዎች ተጉዘን እቴጌ መነን ትምህርት ቤት አለ። እዚያ የሚማሩት ሴቶች ልጆች እንደ እኛ እነሱም አዳሪዎች ናቸው። እንዳልከው ከሆድ ጥያቄ ቀጥሎ የጾታ መስተጋብር ነውና የተፈሪ መኮንን ተማሪዎች ስለ እቴጌ መነን ተማሪዎች እናሰባለን፣ እናልማለን፣ እናወራለን። ወሬው ደግሞ አይሰለቸም። እንዲያውም ደስ ይለናል። እነሱም ይቀኙልናል።

"ተረሪም፣ ተረሪም የሚለው ታንቡሩ
ተፈሪ መኮንን ግባልኝ በበሩ እያሉ

እየዘፋፈኑ ወደእኛ ይናገሩታሉ። እንደ አጋጣሚ ይሆንና እኛ የተፈሪ መኮንን ልጆች እቴጌ መነን ውስጥ እህት ወይም የአክሰት፣ የአነት ልጅ አልያም የሰፈር ልጆች ይኖሩናል።

የአክሰቴ ልጅ እዚያ ትምህር ነበር። እሷ ስትነግረኝ "ከቁርስ በኋላ ተሰልፈን የኢትዮጵያ ሕዝብ መገዛውርን ዘምረን ወደየ ክፍላችን እንገባለን። ስንማር እናረፍድና እረፍት እንድንወጣ ደወል ይደወላል። በዚህ ጊዜ ወደ ባቡር መንገድ እሚያሳየው ዋናው በር ጋ ለመድረስ እንሸቀዳደማለን። የቀደምነው ልጆች አላፊ አግዳሚውን በሚያሳይ ቦታ እንቆማለን። የተቀደሙት ከኋላ ቆመው እየተንጠራሩ ብጥሰጣሽ ትርኢት ይያሉ" ብላኛለች።

ውስጡን ለቀስ ሆኖ ነው እንጂ እንደ እውነቱ የሆነ እንደሆነ ግን ይህቺ ሁሉ እንዲህ ያሰፈሰፈች ቡቃያ ሌዋን ዋና ዓላማዋ ክብርዬ በዚህ ሲያልፍ ለማየት ነው። ከሚንግለለው ወንዳ ወንድ ውበቱ የምኞትና የሕልም ስንቅ ልትሰንቅ ፈልጋ ነው።

"ያውና መጣ" ይባላል በልብ። ወጣቱ ከአሜሪካን አገር ቻርልስ አትላስ የተባለ የሰውነት ግንባታ ባለሙያ የሚያሳትመውን መጽሐት እያጠና፣ ልምምድ እያደረገ ድንቅ የሆነ የሴት ልጅ ልብ የሚያጠፋ ገላ ገንብቷል።

እየቀረባቸው ሲመጣ ጁን አውልቆ ባንድ እጁ ከትከሻው በስተኋላ አንጠልጥሎ የደረቱንና የከንዶቹን የዳበሩ ጡንቻዎች

የሚያሳይ ጉርድ እጅጌ ሸሚዝ ለብሷል። እየተንቀባረረ በፈታቸው ሲያልፍ፣ እንደ ቁጥጫ እንደ ባህር ዛፍ በሚወዛወዝ ድምፅ፡

“ላሰራ ሁለት ሰዓት ሲሆን ፍብ ጉዳይ ለምን ትመጣለህ፣ እንደ ነብሰ ገዳይ።”

እያሉ ይዘፍትለታል። ፀሐይዋና የትምህርት ፕሮግራሙ የሚያሳዩት ጊዜ ገና ከጧቱ አራት ሰዓት ሲሆን ነው። ሳሪምሳው ብርቅዬ ገላውን እያገማለለ ካለፈ በኋላ በርሱ ትርኢት ሙቀት ለጥቂት ፈንድታ የነበረችው አበባ ሔዋን ተመልሳ ሚ.ጠ.ጠ. እምቡጥ ትሆንና ወደየጨዋታዋ ትበተናለች። እኛም አዳሞቹ እንደዚያው።

በዚህ ውብ ተወዳጅ የልጅነት ጊዜዬ አንድ ነገር የንደለኝ ነበር። ወለላይ ትናፍቀኛለች። ትዝ ስትለኝ ሙኝታ ቤት እገባና አልጋዬ ላይ ተደፍቼ ስቅለቅስ ብዬ አለቅሳለሁ። ፍፍቆቴ በዚህ መንሰቅለቅ ይከፈልልኛል።

እነሆ ይህንን አብሮኝ ያረጀ ትዝታዬን ሳወጋህ ዕድሜዬ ከሰድሃዎቹ ፈቅ ብሏል። በእነዚያ ወርቃማ ዓመታት ታፈራጃቸው ጓደኞቹ በአሁኑ ጊዜ ብዙዎቹን አላገኛቸውም። አልፎ አልፎ ከአንዳንዶቹ ጋር እንገናኛለን። ሕይወት ሰምሮላቸው ዝርተው የቃሙ፣ ወልደውም የላሙ አሉ። የዚያኑ ያህል ሕይወት አክንባሎዎን ደፍታባቸው የቡሔ ዳቦ የሆኑም አስተውያለሁ።

ከብዙ ዓመታት በኋላ ግርማ ጭራቅ ያ አንበሳ ጉልበቱ ከድቶት በክራንች እየተሸመደመደ ሲሄድ አገኘሁት። የልጅነት ቁሜ ፀሐይ እንዳረፈበት ጤዛ ተኖ፣ በይቅርታ ተተካና በጣም አዘንኩ። በአሁኑ ጊዜ ከአብሮ አደገቼ ሲያሰፈልገን ተፈላልገን የምንገናኘው ከተሰፋዬ ገሠሠ ጋር ነው። የዚያን ዕለት ቀኑን ሙሉ በተለያዩ ርዕሰ ጉዳዮች ስናወጋ እንውላለን። ብዙ ጊዜ ሳይሆን አልፎ አልፎ የማገኘው ዘውዱ ወሰኔን ነው። ዘውዱ በጃንሆይ ዘመን-መንግሥት ዘረ-ቱጃር ነበር። ያውም የወሎ መሀመዶች ልጅ ነው። በአሁኑ ጊዜ ግን ደባይተዋል። ሁሌም ሲያገኘኝ የሚለኝ አንዲት ቃል ናት። መጀመሪያ እንዳየኝ ይጠመጠምብኛል። እኔም አፀፋውን እመልሰለታለሁ። ከዚያም “ሰብሐት ዘ ግራት፣ አሁን ለአትዮጵያ ከአንተ በቀር ማን አላት?” እንደ አንተ ብቼ እኮ ነህ ያለሁት ደለኝና ጥቂት ቆይቶ “በተጨማሪም እኔ” ይለኛል።

«ቀሌጅን በጠሰናት»

ውስጥህን የሚያበራልህ አስተማሪህ ነው። በሐቅ ወይም በጉሮ ሙጣ ሙረድ ውስጥ አይተኸው የማታውቀውን እውነት የሚያሳይህ አስተማሪህ ነው። እሱ ስላስተማሪህ አንተን ተአምረኛ ሰው እንድትሆን ያስችልሃል። የተማሪ አቅሙ ውስጥህ ካለ። እንዲህ ንዳነት ድንቅ የሆኑ አስተማሪዎች በጣም ጥቂት ናቸው። እንዲህ ንዳነት ተዓምረኛ አስተማሪ ያጋጠመኝ ዩኒቨርሲቲ ኮሌጅ ገብቼ ነው። የታሪክ መምህራ ነበር። ሚስተር ሶሎሜሃን ይባላል። ቁመናው ረጅም፣ ዓዳኖቹ ሰማያዊ ሲሆኑ መነፅር ያደርጋል። አገሩ ፍሲያ ነች።

ሰለ ሕይወት ታሪኩ በጣም ትንሽ ነው የምናውቀው። ለመጀመሪያ ጊዜ ተማሪ ሆኜ ሳገኘው በዚያን ወቅት ፍሲያ ውስጥ በልቪቪክ አብዮት ፈንድቷል። በዚህ ጊዜ ሚስተር ሶሎሜሃን በጊዜ ከፍሲያ ካልወጣ አብዮታውያን ሊገድሉት ሆነ። እንደ ደርጋውያን እርምጃ ሊወስዱበት እንደሚችሉ ጠረጠረ። ሰለዚህ ተሰደደ። የኮበለለባት አገር ከፍሲያ ጋር በዘር፣ በባህልና በጂኦግራፊ እህትማማች ናቸው። እዚያም መፅናኛው የምትሆን በዕድሜ የምትበልጠው ሴት አጋጠመችው። የሁለቱም ዕጣ ፈንታ አቀራረባቸውና፣ ከአገሩ እንዴት እንደወጣ ነገራት።

እዚህም ኮሚኒስቶች ገና ሥልጣን አልያዙም እንጂ በብዛት አሉ አለችው።

ገና ሥልጣን አልያዙም ስትይኝ፣ መያዛቸው አይቀርም ማለትሽ ነው? ሚስተር ሶሎሜሃን ጠየቀ።

ምን ነዘህ? ያገርህና የአገሪቱ ታሪክ እኮ በጣም ይቀራረባል። ይመሳሰላል። እኔና አንተም የነዚህ አገሮች ዜጎች በመሆናችን ወደ የትም ወለምዘለም ሳንል የሚሰበሉ ወቅት ያልፍ እንደሆነ እዚህ ተደብቀን እንዮው?

የሚያልፍ አይመስልሽም ግን?